

REVIJA ZA SLOVENCE ZUNAJ
REPUBLIKE SLOVENIJE

slovenija **danas**

www.slovinci.si

oktober 2012

B. Pahor: »Slovenija bi morala negovati svoj obstoj!«

Foto: Maksimilijana Ipavec

Slovenija danas, Slovenci.si, Leto 2, številka 17

Ljutomer

**Manjšinski utrip od
Porabja do Tirolske**

Bratje Malovrh

**Najspretnější slovenski
trgovec v Buenos Airesu**

Književnost

**Kovačičevi Prišleki
v nizozemščini**

Na spletni strani
www.slovinci.si

smo ustvarili spletno skupnost, v kateri lahko
izmenjamo številne uporabne informacije
in nasvete.

Prijava je preprosta, zato se nam pridružite
v čim večjem številu.

Najdete nas tudi na
Facebook profilu pod
imenom **Slovenija danes**

VSEBINA

5

Panorama

- 4 Medregijsko sodelovanje – ključ do uspeha
- 4 Ministrica Novakova: Prostora za pesimizem ni
- 5 Zasedanje XIII. SMMK

V žarišču

- 6 Manjšinski utrip od Porabja do Tirolske

Veliki intervju

- 8 Boris Pahor: »Slovenija bi morala negovati svoj obstoj!«

Poslovne strani

- 10 Nenehno se prilagajajo razmeram na trgu

Kultura

- 12 Nagrada prevajalcu Kovačičevih prišlekov
- 14 Dvajset let petja družine Galič
- 15 Karl Vouk: Ko besede postanejo slike

Knjižna polica

- 18 B. Pahor, Knjiga o Radi
- 19 Mati mnogih cerkva
- 19 Učenje slovenščine

Ne prezrite

- 20 Kakšna je zastava Slovenije?
- 22 Francosko poreklo in še kaj
- 23 Izselski spomeniki: Kot ptice proti morju

Mladi

- 24 Mladi z jasnim sporočilom

Razpisi

- 26 Sofinanciranje dejavnosti in aktivnosti Slovencev v zamejstvu in po svetu

Med nami

- 27 SIM: Letovanje otrok iz slovenskih društev
- 28 SVS: Izbrana pot je prava
- 30 SSK: 16. Tabor slovenskih otrok po svetu
- 31 RD: Nepozabni glasbeni večeri

Tu smo doma

- 32 Čabranski kot – raj za rekreativce

Zamejski dnevnik

- 34 Varstvo ABCČ stopa v 22. Leto svojega delovanja
- 35 Pavlova hiša: vroče tudi v prihajajoči jeseni
- 36 Jože Hirnšek: Sporazum naj bolj spoštuje tudi Madžarska
- 38 Čas za zadnji krik?
- 40 V Reziji znova napetosti

Šport

- 41 Zlatko Zahovič: Enotna Slovenija bi lahko storila več

10

15

20

32

41

Slovenija danes
www.slovinci.si

slovenija

Izdajatelj: Domus, založba in trgovina d.o.o.
Uredništvo
Dunajska cesta 5, 1116 Ljubljana, Slovenija
Tel: +386 (0)1 520 50 84
E-pošta: slovenija.danes@sloveniatimes.net

Glavna in odgovorna urednica
Blanka Markovič Kocen / blanka@slovenija-danes.com
Lektura
Blanka Markovič Kocen
Oblikovanje in prelom
Maja Kaplan / maja@sloveniatimes.net

Slovenija danes izhaja vsak mesec. Posamični naročniki plačajo samo stroške pošiljanja. Naklada: 3000 izvodov
Tisk: Kočevski tisk, Slovenija

Medij Slovenija danes je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu RS za kulturo pod zaporedno številko: 1603. ISSN 2232-3473

Revijo financira Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE RS ZA SLOVENCE
V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Avstrijska Koroška

Medregijsko sodelovanje – ključ do uspeha v globalnem svetu

V organizaciji Slovenske gospodarske zveze iz Celovca in Koroške gospodarske zbornice je v torek, 25. septembra 2012, v Škocjanu na avstrijskem Koroškem potekalo srečanje Medregijsko poslovno sodelovanje Slovenija – avstrijska Koroška – garancija za uspešno sodelovanje?

Gospodarstvenike in podjetnike s Koroške in Slovenije je uvodoma pozdravila ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak, ki je pohvalila prizadevanja gospodarskih organizacij na Koroškem za okrepitev medregijskega gospodarskega povezovanja. Po njenem mnenju bi morali še bolj izkoristiti dragocene poslovne priložnosti, ki jih ponuja regija, sodelovanje pa še bolj okrepiti.

Predsednik SGZ Benjamin Wakounig, predsednik Koroške gospodarske zbornice Franz Pacher, politolog dr. Bernhard Perchinig in ekonomist dr. Gottfried Haber so na okrogli mizi opozorili, da je regijsko oz. medregijsko sodelovanje ključ do uspeha v globalnem svetu, zato je treba prakso uspešnih čezmejnih projektov nadaljevati.

Pred okroglo mizo se je ministrica Ljudmila Novak ob prisotnosti gospodarskega ministra Radvana Žerjava sestala z delegacijama SGZ in Koroške gospodarske zbornice. Sogovorniki so se strinjali, da je treba izkoristiti prednosti in priložnosti, ki so se v regiji odprle z odpravo meja. Minister Radvan Žerjav je predstavnikom Koroške gospodarske zbornice med drugim zagotovil, da aktivnosti v zvezi z boljšimi cestnimi povezavami že potekajo.

Ministrica Ljudmila Novak je sogovornikom predstavila delo urada, predvsem na področju gospodarskega povezovanja. Pri tem je izpostavila poslovne konference, katerih cilj je na enem mestu srečati slovenske podjetnike iz domovine in diaspore, da se ti spoznajo, se povežejo in zgradijo sodelovanje. Naslednja taka konferenca bo 4. in 5. oktobra 2012 na Ptujcu.

- USZS, B. M. K. -

Berlin

Slovinci vnovič uspešni na sejmu IFA 2012

V začetku septembra je v Berlinu potekal sejem IFA, največji svetovni sejem zabavne elektronike in gospodinjskih aparatov, ki se ga je med več kot 1.400 razstavljalci udeležilo tudi pet slovenskih predstavnikov: Aqua Viva, Softproject, Status, Strip's Sumer in Gorenje. V nemški prestolnici se Gorenje predstavlja že peto leto zapored, zanimanje za njegove izdelke pa je vsako leto večje. Letos so pozornost obiskovalcev pritegnili s kuhališčem IQcook, izdelek pa je dobil tudi nagrado red dot. Sicer pa je bilo največ zanimanja za 3D televizorje brez očal, pametne telefone, vse tanjše tablice, ultra lahke prenosnike - tudi s poudarkom na varčevanju z energijo.

- J. L. A. -

Logatec

Ministrica Novakova: Prostora za pesimizem ni

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak se je tretjo septembrsko nedeljo udeležila slavnostne seje občine Logatec, s katero so poleg občinskega praznika obeležili tudi 30-letnico pobratenja z občino Repentabor.

Prijateljstva ne moremo nikomur vsiliti, ampak ga lahko sprejmemo. To je bilo geslo slavnostne seje s kulturno prireditvijo in podelitvijo najvišjih občinskih priznanj. Logaškemu županu Bertu Menardu in občinskim svetnikom ter številnim obiskovalcem sta se kot povabljeni gosta poleg ministrice Novakove pridružila tudi župan pobratene občine Repentabor Marko Pisani (na fotografiji v pogovoru z ministrico Novakovo) in evropski poslanec ter kandidat za predsednika dr. Milan Zver.

Marko Pisani, župan občine Repentabor, je poudaril, da ima pobratenje za ljudi, ki živijo onstran meje, poseben pomen, in izrazil prepričanje, da bi prav ti Slovenci morali imeti svojega predstavnika v državnem zboru. Ministrica Novakova je med drugim spomnila, da urad za Slovence v zamejstvu in po svetu spodbuja sodelovanje in povezovanje

med občinami, zlasti z zamejskimi, da bi tudi Slovenci v matični domovini spoznali, koliko truda terja ohranjanje identitete med našimi rojaki, obenem pa to povezovanje pripomore k ustvarjanju skupnega kulturnega prostora. Po njenih besedah sta občini Logatec in Repentabor lahko zgled takšnega sodelovanja. Trenutni časi niso dobri, je dejala ministrica, a bili so že mnogo slabši, z aktivnostjo in pripravljenostjo pa jih lahko napravimo boljše. Tu po njenem mnenju ni prostora za pesimizem in jadikovanje. Da Slovenci zmoremo in smo dovolj močni, da potegnemo voz naprej, je menil tudi dr. Milan Zver, ki je spomnil na politično krizo in nezaupanje, glede reform, ki so pred nami, pa je prepričan, da bodo prinesle napredek. Gostitelj, logaški župan, pa je dejal: »Nismo v zavidljivem položaju, a v Logatcu raste optimizem – tako na kulturnem kot na

gospodarskem in športnem področju. Ljudje polni idej za napredek in razvoj ter pripravljeni pomagati.»

Slikovit večer se je v pravem pomenu besede končal z izročitvijo slike, ki jo je med samo slovesnostjo ustvaril logaški akademski slikar Matej Pečenik, Marku Pisaniju, županu pobratene občine.

- B. M. K. -

Ljubljana

Zasedanje XIII. Slovensko-madžarske mešane komisije

Slovensko-madžarska mešana komisija za spremljanje sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji in slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski, se je na XIII. zasedanju v Ljubljani med drugim dotaknila manjšinskih vprašanj povezanih s šolstvom, prometno infrastrukturo, mediji in kulturo. Po besedah Matjaža Longarja, državnega sekretarja na Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki s slovenske strani poleg Zsuzsanne Répás, z madžarske strani, državne sekretarke na ministrstvu za javno upravo in pravosodje, sopredseduje komisiji, je slovenska stran posebno pozornost namenila vprašanju sistemskega financiranja slovenskih manjšinskih organizacij in medijev, vprašanju ureditve in vzdrževanja cestne infrastrukture v Porabju,

manjšinskega zastopstva za slovensko manjšino v madžarskem parlamentu, manjšinskemu šolstvu in razvojnim projektom slovenskih organizacij. Kot je na novinarski konferenci povedal Matjaž Longar, slovenska stran sicer že ves čas od podpisa Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji in slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski leta 1992 pozorno spremlja izpolnjevanje obveznosti Republike Madžarske do slovenske narodne skupnosti na svojem ozemlju s ciljem, da bi Slovenci v Porabju uživali čim boljše varstvo manjšinskih pravic, pri čemer pa se dobro zaveda obveznosti, ki jih je glede na podpisan sporazum Republika Slovenija dolžna izpolnjevati do madžarske narodne skupnosti pri nas.

- Blanka Markovič Kocen -

Polimat

Primer uspešnega sodelovanja z gospodarsko diplomacijo

Pred bližnjim odprtjem pisarne v Akronu, Ohio, so na ministrstvu za zunanje zadeve predstavili Center odličnosti Polimer kot primer uspešnega sodelovanja z gospodarsko diplomacijo ter spregovorili o priložnostih, ki jih sodelovanje prinaša podjetjem in znanstvenim ustanovam v prihodnje.

Udeležence srečanja je uvodoma nagovorila tudi ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak, ki je med drugim poudarila, da urad podpira in skuša pomagati pri navezovanju stikov tudi na gospodarskem in znanstvenem področju, osebno pa pozdravlja način povezovanja, kot sta ga izkazala Center odličnosti Polimer in slovenska gospodarska diplomacija. »Z veseljem bom novembra odprla pisarno Centra odličnosti v Ameriki, saj na ta način pomagamo tudi slovenskemu gospodarstvu,« je še dejala ministrica.

Center odličnosti Polimat je znanstveno-raziskovalni zavod, ki na področju polimernih materialov in tehnologij povezuje doslej razpršene kapacitete vodilnih slovenskih raziskovalnih skupin in javne razvojno-raziskovalne sfere ter razvojno uspešnih slovenskih podjetij. »Razvijamo inovativne, tržno uspešne izdelke za trajnostni razvoj in nizkoogljično družbo prihodnosti,« je na predstavitvi dejala mag. Mateja Dermastia, direktorica CO Polimat in poudarila, da skušajo povezovati znanstveno odličnost z industrijsko sfero. V prihodnosti bodo, kot pravi, iskali priložnost tudi v elektroniki.

- Blanka Markovič Kocen -

FDI Summit 2012

Konferenca o tujih investicijah v Sloveniji

20. in 21. septembra je na Ekonomski fakulteti v Ljubljani potekala največja mednarodna konferenca FDI Summit 2012 o tujih investicijah v Sloveniji. Tudi letos je dogodek pripravil časnik The Slovenia Times v sodelovanju z ljubljansko ekonomsko fakulteto, strokovni programski odbor pa so sestavljali: Christof Droste, generalni direktor podjetja Hella Saturnus in Manager leta 2011, Thierry Villard, direktor za srednjo in jugovzhodno Evropo, Goodyear Dunlop Sava Tires in prof. dr. Dušan Mramor, dekan Ekonomske fakultete v Ljubljani. Med sodelujočimi na konferenci so bili tudi ministra za finance in gospodarstvo Janez Šuštaršič in Radovan Žerjav, predsednik državnega zbora Gregor Virant in direktorji oziroma predsedniki uprav nekaterih uspešnih podjetij s sedežem v Sloveniji, prireditvev pa se je zaključila s pogovorom med Christofom Drostejem in predsednikom RS Danilom Türkcom. - STA, B. M. K. -

Simpozij Slovenci v zamejstvu

Manjšinski utrip od Porabja do Tirolske

SODELUJOČI V RAZPRAVI NA ENODNEVNEM SIMPOZIJU SO NANIZALI DOVOLJ ZGOVORNIH INFORMACIJ O POLOŽAJU SLOVENCEV V SOSEDNIH DRŽAVAH IN KOT PRIMER DOBRE PRAKSE ŠE IZVEDELI, KAKO ŽIVI NEMŠKA MANJŠINA NA JUŽNEM TIROLSKEM V ITALIJI. V UVODNEM IN ZAKLJUČNEM DELU RAZPRAVE JE SODELOVALO NEKAJ POLITIKOV, MED NJIMI TUDI LJUDMILA NOVAK, MINISTRICA ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU.

Besedilo in foto: Ernest Ružič

Na simpoziju v Ljutomeru

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Gimnazija Franca Miklošiča in Inštitut za narodnostna vprašanja so na simpozij v Ljutomer povabili predstavnike Slovencev z avstrijske Koroške in Štajerske, iz Italije, Porabja na Madžarskem in s Hrvaške, za predstavitev primera dobre prakse pa še predstavnika nemške manjšine na Južnem Tirolskem v Italiji. Razpravo je povezoval Simon Balažic, tudi vodja projekta Od Porabja do Južne Tirolske, ki je napovedal skorajšnji izid zbornika, v katerem bodo zbrane razprave s simpozija.

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak je v uvodnem nagovoru pohvalila razmišljanje o iskanju izzivov za zamejce v prihodnosti, predvsem pa projekte, v katere so vključeni mladi. »Ohranjanje kulture, jezika in identitete je sicer izredno pomembno, vendar moramo to nadgrajevati tudi z določenimi projekti,« je poudarila ministrica in omenila 2. sejo Kmetijske slovenske manjšinske koordinacije, Agroslomaka, na sejmu Agra v Gornji Radgoni. Tu so predstavniki Slovencev iz vseh sosednjih držav predstavili

izkušnje v kmetijstvu in možnosti povezovanja s Slovenijo. »Zelo pomembno je, da imamo mnogo projektov, ki omogočajo povezovanje mladih, da se pri tem izobražujejo, zato podpiramo dvojezično šolstvo, vrtce, saj želimo, da bi se tudi mladi iz zamejstva povezovali med seboj in z mladimi v Sloveniji, dobili nova znanja in izkušnje ter potem nadaljevali delo sedanjih narodnostnih organizacij,« je poudarila Ljudmila Novak, ki je tudi formalno odprla simpozij v Ljutomeru.

REDEFINIRALI PRIORITETE SLOVENIJE

Da morajo politične odločitve temeljiti na strokovni analizi, je v imenu Inštituta za narodnostna vprašanja poudaril dr. Boris Jesih, ki je govoril tudi o širše pomembnih vprašanjih, predvsem o spremembah, ki so se zgodile po letu 1991. Povedal je tudi, da bi morali redefinirati prioritete Slovenije v manjšinski politiki do sosednjih držav ter na prvo mesto postaviti jezikovno področje.

Akademik dr. Anton Vratuša je poudaril pomen raziskovalne dejavnosti med manjšinami in tudi izpostavljeno vlogo manjšine pri

razreševanju njene problematike. Udeležence je seznanil z vlogo Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije pri proučevanju položaja manjšin in dodal, da imajo mediji zelo važno vlogo v krepitevi narodnostne zavesti.

V uvodnem delu simpozija so se zvrstili razpravljavci, ki so predstavili svoje poglede na manjšinsko vprašanje iz domovine. Tako je Franc Čuš z ljutomerske gimnazije govoril o zgodovinskih okoliščinah pri oblikovanju politične meje države Slovenije in izpostavil germanski, romanski, madžarski in slovanski vpliv na Slovence. Omenil je program Zedinjene Slovenije leta 1848 in vlogo dunajskih Slovencev, tudi jezikoslovca Franca Miklošiča. Pomembno vlogo pri določanju meje in priključitvi Prekmurja k matičnemu narodu je imel dr. Matija Slavič, pogajalec iz Prlekije. Nasploh je bil Ljutomer s tradicijo prvega slovenskega tabora pomembno središče, od koder so potekale akcije za določanje meje.

JEZIK KOT VREDNOTA

Rudi Merljak z urada za Slovence v zamejstvu in po svetu je predstavil

Ministrica Ljudmila Novak

zgodovino, prizadevanja in organiziranost uradnih struktur v Sloveniji na področju sodelovanja s Slovenci zunaj njenih meja. Omenil je več strategij, ki opredeljujejo sodelovanje s Slovenci v sosednjih državah, med katerimi je tudi pomen gospodarskega sodelovanja. Zelo pomemben je Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja, sprejet leta 2006 in pred dvema letoma dopolnjen. Rudi Merljak je opozoril na prešibko narodno zavest in premajhno skrb za slovenski jezik ter postavil vprašanje, ali je slednji vrednota in vezivo med Slovenijo in Slovenci v sosednjih državah. Njegovo mnenje je, da je teh vrednot premalo.

O raznovrstnih stikih ob slovensko-hrvaški meji je govoril Franc Krnjak in zlasti izpostavil vlogo varaždinske gimnazije, kjer so se v večjem številu izobraževali mladi s slovenske Štajerske, med njimi tudi znani jezikoslovec Franc Miklošič.

Kritičen do aktualnih razmer v Porabju je bil nekdanji generalni konzul v Monoštru mag. Drago Šiftar. Poudaril je, da ima Madžarska mačehovski odnos do porabskih Slovencev, zato bi se morala za svojo manjšino bolj zavzeti slovenska politika. Madžarska ne uresničuje obveznosti, ki so zapisane v dvostranskem sporazumu, podpisanem leta 1992 v Ljubljani. Tudi dvojezično šolstvo ne daje pravih rezultatov. Kot uspešen primer je omenil ustanovitev in rezultate Razvojne agencije Slovensko Porabje, ki je uresničila več pomembnih projektov, kot sta Hiša rokodelcev v Andovcih in obnova travniških sadovnjakov.

Po prepričanju dr. Matjaža Klemenčiča slovenske šole učencev in dijakov ne seznanjajo z manjšinskimi temami in položajem Slovencev v sosednjih državah in po svetu, medtem ko je dr. Jernej Zupančič poudaril pomen hitrejšega razvoja območij, kjer živijo Slovenci v sosednjih državah.

Raznoliko dejavnost štajerskih Slovencev je predstavila predsednica Kulturnega društva člen 7. mag. Su-

zanne Weitlaner. Kot pomemben napredek je omenila, da politiki ne govorijo več, da so štajerski Slovenci po pomoti zapisani v avstrijsko državno pogodbo. Pavlova hiša v Potrni pa se je s številnimi dvo- in večjezičnimi kulturnimi prireditvami uveljavila v širšem prostoru Avstrije in Slovenije.

MLADI V ZAMEJSTVU

Štefka Vavti z avstrijske Koroške je predstavila položaj mladih, ki so premalo zastopani na vodilnih mestih v manjšinskih organizacijah. Znanje slovenščine upada, mladi pa vidijo svojo perspektivo izven dvojezičnega območja. Zato bi si morali na Koroškem prizadevati za vračanje mladih in dvigniti pomen slovenskega jezika v družini in javnem življenju.

Položaj slovenske manjšine v Italiji je opisala Zaira Vidali. Govorila je o šolstvu, kulturi in informiranju ter o politični organiziranosti manjšine. Poudarila je, da bi morali analizirati uresničevanje slovenskega kulturnega prostora in čezmejne povezovanja. Zdaj, ko je meja odprta, je boljši tudi odnos italijanske večine do slovenske manjšine.

POMEN MEDIJEV

Anita in Nikoleta Vajda iz Porabja sta predstavili vlogo medijev pri ohranjanju materinščine in narodnostne kulture. Slovenci na Madžarskem imajo tednik Porabje, TV oddajo Slovenski utrinki in slovenske oddaje Radia Monošter. V medijih uporabljajo knjižni jezik in narečje. Denarja za razvoj je premalo, kar velja za vse medije. Posebno vlogo ima sodelovanje med mestno televizijo Monošter in soboško zasebno družbo TV As. Televiziji pripravljata tedenske dvojezične oddaje, ki so dobro sprejete in odmevne tako na delu Madžarske kot v Sloveniji.

Slovenci na Hrvaškem so uradno postali manjšina po razpadu Jugoslavije. Barbara Antonič iz Varaždina je povedala, da imajo pravice, ki jih ne koristijo dovolj. Od lani so zapisani

Simon Balažic, vodja simpozija, **Zvonko Kustec**, ravnatelj gimnazije **Franca Miklošiča**, Ljutomer, in akademik **dr. Anton Vratuša**

tudi v ustavi. Želeli bi imeti poslanca v slovenskem državnem zboru, v hrvaškem saboru imajo poslanca skupaj z Albanci, Bošnjaki, Črnogorci in Makedonci. Močno narašča zanimanje za učenje slovenskega jezika. Tako bi se v varaždinski županiji želelo učiti slovenski jezik 448 mladih, vendar jim doslej ni uspelo organizirati pouka za tolikšno število učencev. Med cilje so si zapisali samostojno zastopstvo v saboru in pridobitev dvojne volilne pravice.

V program so organizatorji simpozija vključili tudi uveljavljanje manjšinskih pravic nemške manjšine na Južnem Tirolskem v Italiji. Po zgodovinskem pregledu je Sepp Kusstacher naštel pomembne dosežke z boju za več avtonomije, in sicer s pravico do uporabe jezika, šole v maternem jeziku, obvezno dvo- in trijezičnost, urejeno financiranje pokrajine, občin in javnih ustanov. Predstavnik nemške manjšine z Južne Tirolske je tudi povedal, kako so uspeli uveljaviti pravice: s protesti pred palačo OZN leta 1960 – 1961, z internacionalizacijo manjšinskega vprašanja, tudi s terorističnimi napadi, ki so bili ali pa tudi ne prednost in z veliko pomočjo Avstrije. Od 507.000 prebivalcev na Južnem Tirolskem je 65 odstotkov nemško govorečih, pa tudi 4 odstotke Ladincev, ki imajo svojega predstavnika v deželnem zboru. Ni kaj, res primer dobre prakse in za zgled večini manjšin in njihovih matičnih držav!

Sepp Kusstacher, Južna Tirolska

Anita Vajda, Monošter

Drago Šiftar, nekdanji slovenski generalni konzul v Monoštru

Boris Pahor

»Slovenija bi morala negovati svoj obstoj«

**TRŽAŠKI PISATELJ, VITEZ
SLOVENSKE BESEDE, JE
KONEC AVGUSTA PRAZNOVAL
DEVETINDEVETDESETI ROJSTNI
DAN. UGLEDNI PISEK VEČ KOT
30 KNJIG, KI SO PREVEDENE V
ŠTEVILNE SVETOVNE JEZIKE,
JE VERNI PRIČEVALEC GROZOT
FAŠIZMA IN POSEBEJ TRPLJENJA
SLOVENCEV POD NJIM.**

Besedilo Mirjam Muženič, RTV Slovenija
foto Maksimilijana Ipavec

Pahor je tudi iskren zagovornik pravic slovenske narodne skupnosti v Italiji in pozoren opazovalec sodobnega časa in razmer. Slovenski književnik je mednarodno uveljavljeni avtor, ki so mu pravo literarno vrednost zadnja leta priznali tudi italijanski sodržavljani, veliko po zaslugi odmevnega gostovanja v oddaji tretjega programa italijanske radiotelevizije RAI Che tempo che fa (Kakšno je vreme) leta 2008. Boris Pahor je akademik, Prešernov nagrajenec in francoski vitez umetnosti in kulture ter prejemnik Legije časti.

Na pragu častitljivega življenjskega jubileja sem na zanimivega in tudi nepredvidljivega sogovornika čakala

na dogovorjenem mestu v Trstu. Zamujal je, kar mu ni v navadi. In ko sem ga zagledala na ulici pred Tržaško knjigarno, ki je skoraj njegov drugi dom, sem najprej pomislila, da se zdi neustavljiv. Njegov korak je kljub 99 letom, umirjen, a trden. Duh še vedno klen in pronicljiv. Praznovanj ne mara, mi je povedal že na začetku, lahko bi brez njih. »Z ženo Rado sva imela v navadi, da slovesnosti, ki zadevajo leta, če je le mogoče, pustiva ob strani. Praznovanje rojstnega dne je zame, če hočem biti prav iskren, odveč. Tudi brez tega bi lepo odpravil. Gotovo bo kdo tudi užaljen, če mu tako rečem. Človek ima velikokrat možnost, da se s tistim, ki praznuje, nekje sreča, se pogovori z njim, ne da je tako prav takrat, ko je praznik. Ugotovil sem, da mnogi med tistimi, ki me srečajo na ulici in mi stisnejo roko, to naredijo, ker so me videli v časniku, na televiziji, niso pa prebrali mojih knjig. Vidite, meni pa je to glavno! Če bi me kdo srečal danes in rekel, gospod Pahor, vam čestitam, ker imate toliko let, prebral sem to in to vašo knjigo... To bi mi bilo všeč. Da sem tu in odgo-varjam za nek praznik, je res mogoče nujno zaradi medijev, ampak me ne prepriča preveč.«

Da vam je medijska pozornost odveč, mi »zaupate« ob vsakem novem pogovoru. Kako pa sicer doživljate veliko literarno slavo, ki ste je deležni zlasti zadnja leta?

Besedo slava bi pustil ob strani. To je priznanje mojim knjigam, kar doživljam kot presenečenje, kot nekaj, česar nisem pričakoval. To zdaj doživljam predvsem na italijanski strani in kot refleks tudi na slovenski. Bi moralo biti prav obrano, kajne?! Moje knjige so v Italiji objavljali in tudi ocenjevali, ampak nikdar niso govorili o kaki njihovi posebni vrednosti. Zdaj pa to doživljam in sem zadovoljen. To je zadoščenje za vsa, posebno fašistična leta, ko je bil slovenski jezik prepovedan in smo si morali besede, ki jih nismo razumeli, izpisovati iz knjig, iskati v raznih slovarjih. To, da sem si literarni jezik ustvaril sam od sebe in brez pomoči, je zdaj nekako

poplačano in v tem smislu sem res zadovoljen. Te dni sem dobil pismo neke italijanske gospe, ki je prebrala knjigo Nikogaršnji sin, Avtobiografijo brez meja (izšla je marca letos pri milanski založbi Rizzoli). Nisem si mogel misliti, da bi bila ta knjiga danes tako pomembna za ljudi. Vidite, v tem smislu je zame praznik. To je pa res praznik!«

Pred kratkim ste pri Cankarjevi založbi izdali izbor dnevniških zapisov Knjiga o Radi. Je to literarni poklon soprogi Radoslavi Premrl Pahor, s katero sta skupaj preživela kar pol stoletja oziroma, vam je toliko časa stala ob strani?

»Ja, je poklon. Žal mi je, da ni knjige prebrala. Ni je utegnila prebrati, ker je prej umrla. Žal mi je! Mislim, da bi pri tej knjigi rekla, da Pahor pošteno piše. Imela je namreč vtis, da se pisatelj, ko pišejo o sebi, zelo radi hvalijo, da si želijo nekako dokazati, da niso tako slabi, da niso krivi. Ni verjela v to, kar človek piše. Bila bi zadovoljna, da bi to brala. Rekla bi, da ni pričakovala, da bom vse to povedal. V tem smislu je zadnje delo dvakrat knjiga o Radi.«

Zagotovo ni veliko ljudi, ki so doživeli in preživeli tri totalitarizme, fašizem, nacizem in komunizem, tako kot vi. Kako gledate na evropski dan spomina na žrtve vseh –izmov, ki smo ga obeležili 23. avgusta?

»Zadovoljen sem, da ga slavi tudi Slovenija, ki se je nekako upirala temu prazniku. Doživetje teh fašizmov, nacizmov in tudi komunizma je nekaj posebnega. Zlasti še zadnjega kot sodelavca oziroma glavnega organizatorja osvobodjenja. Kar je počel, je bila diktatura. Mučil je lastne ljudi. Doma imam knjigo človeka, ki je bil nedolžen devet let v zaporu. Ko je zbolel, je prosil, da bi ga vseeno pustili domov. Odgovorili so mu, da le v primeru, ko podpiše, da ne bo zahteval obnovitve procesa. To je bilo hudo in končno se v Sloveniji danes to lahko pove. Pove se lahko tudi o fašizmu, ki ga nekateri zdaj nekako puščajo ob strani, češ, da je bil najhujši komuni-

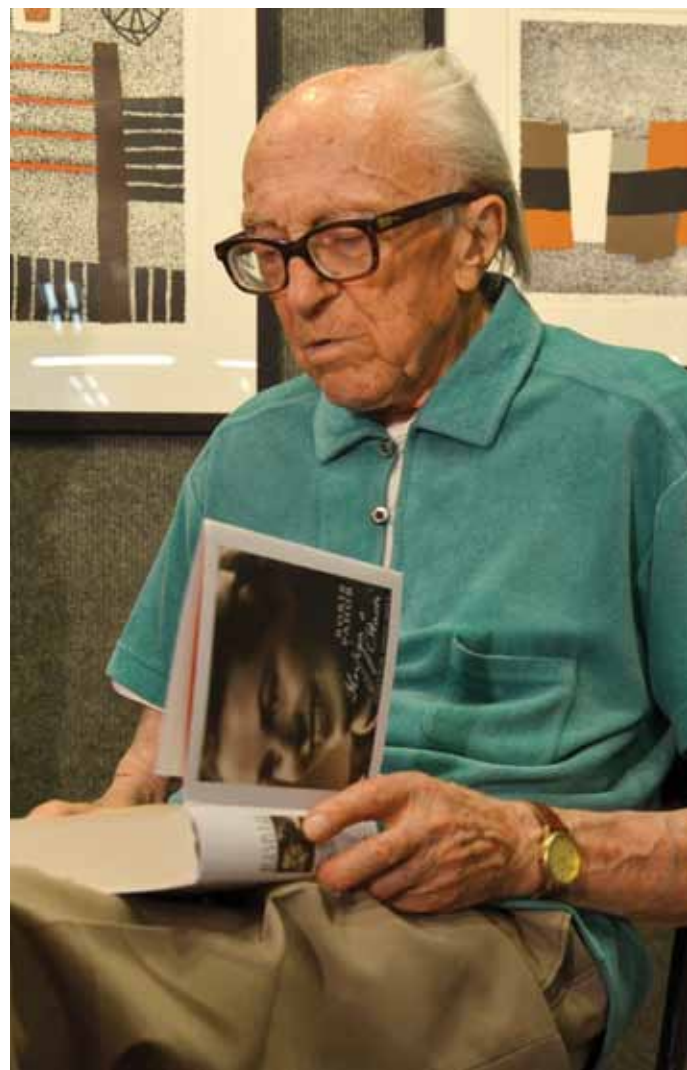
zem. V redu, jaz ne rečem, da ni bil hud, ampak smo več ljudi izgubili pod fašizmom. Ne samo da je pregnal 80 tisoč ljudi, z enim samim dekretom pa 50 tisočim zamenjal priimek! Pri Organizaciji združenih narodov imajo imena vojnih zločincev, ampak je vse nekam zamlčano. Ljubljana torej pozablja na to, kaj je bil fašizem, in to je sramota za državo, kajti Slovenci v Italiji smo ravno toliko Slovenci kakor Ljubljančani. Njih pa vse skupaj nič ne briga, kaj je bilo na Primorskem, jih ne briga! Lahko tudi poveste s to besedo: jih ne briga! Niti danes jih ne briga, na žalost!«

Omenjate Ljubljano in Slovenijo. Ali spremljate razburkano dogajanje v naši državi? Kaj nas še čaka, Slovence?

»Slovenija danes je ena sama sramota! Namesto da bi imeli državo, kjer ste vsi skupaj, se prepirate! Večkrat sem povedal, da so bili Italijani sprti od leta 1870, vse do prihoda do Mussolinija. Sprti sta bili država in cerkev, pa so italijanski katoličani skupaj šli kolonizirati Libijo, napast Avstrijo, da so dobili Primorsko in Istro. Vsi skupaj, nobene razlike med Italijani enega in drugega dela ni bilo. Pred 11 leti sta Gianfranco Fini in Luciano Violante, dva smrtna nasprotnika, prvi vodja neofašistične stranke, drugi ugledni italijanski demokrat in nosilec pomembnih funkcij v državi, v Trstu podpisala sporazum, da bodo vodili državo tako, kot je njim prav. V Sloveniji pa vodijo državo v slogu »ti si bil to, on je bil ono, zdaj je ta predsednik države, potem je oni drugi«, in to je gostilna. To je prepiranje v gostilni, ne v parlamentu ne na televiziji. Tako ne more biti! Že večkrat sem rekel, da krivdo na eni in drugi strani prepustite zgodovini in naj se ljudje združijo v nek državni smisel, kajti veljati mora le tisto, kar je za državo koristno. Kdo, kdaj in kako se bo to razvilo, pa je vprašanje. Mogoče, ker je Slovenija tako majhna, ker se vsi poznajo... In da mora vsak o drugem vedeti, kaj je naredil slabega, da se bo začel proces... Saj so sami procesi! Ne morete prižgati televizije, ne da bi slišali, kdo je bil obsojen, kje imajo preiskavo. Kar naprej, kar naprej! Država, ki je po toliko stoletjih nastala po sreči, bi morala negovati svoj obstoj, ne pa, da državljani da delajo drug proti drugemu. To je nekaj nemogočega!«

Gospod Pahor, vstopate v stoto leto življenja s kakšnimi načrti morda? Tudi tihimi željami o vzponu na Nanos, kamor ste včasih radi zahajali?

»Kakšnimi načrti? Da grem na drugi svet. Zdaj je še en prostor zame pri Sveti Ani v naši skupni grobnici, potem bodo lahko dali noter samo še žare. To je neizbežno! Drugo pa, če bom živ, bodo še kakšni zapiski. Na Nanos pa bi šel, ampak da bi zdaj

obul škornje, oblekel planinske hlače, da bi šel pol ure navzgor do kočice Janka Premrla Vojka na Nanosu? To pa je neizvedljivo! Večkrat se moram premagati, da ne bi poskušal vsaj z žičnico na Višarje in potem tja proti Lovcu vsaj pol ure. To je moja bolezen. Na Triglavu sem bil 16-krat, pa ne samo tam, tudi v drugih hribih. O tem je v mojih knjigah malo napisanega. Čeprav redko omenjeno, to spada med moje, pravzaprav odvisnosti, v dobrem smislu. Na Triglav iz Bovca, gor iz Trente...«

Naj se vam te želje uresničijo!

»Ja, na Nanos, če bi imel priložnost, bi šel. Pol ure navkreber, če bi se tako dobro počutil kot danes. V meni je ta dvojnost - morje na eni in hribi na drugi strani. Ko sem bil pri morju, sem imel občutek, da sem zatajil hribe in da sem nezvest. Ko sem bil gor, sem si rekel, da bom jutri spet odšel k morju.«

Ob koncu pogovora, ki sva ga s gospodom posnela kljub začetnemu priznanju, da mu je tolikšna medijska pozornost odveč in se je razvil v daljše prijetno kramljanje, sem mu zaželela, naj bo dobro počutje tistega dne čim bolj pogosto in naj mu tudi primorski očiak ne bo previsok!

Potret najbolj spretnega slovenskega trgovca v Buenos Airesu

Nenehno se prilagajajo razmeram na trgu

NA ZNANI TURISTIČNI ULICI FLORIDA JE VELIKA TRGOVSKA STAVBA SLOVENCA, KI JE NAJBOLJ ZNAN PO HITRI PREHRANI V BUTIKU IVAN EXPRESS. POLEG TEGA IMA DVE RESTAVRACIJI IN VEČ RAZKOŠNIH TRGOVIN S ČEVLJI TER USNJENO GALANTERIJO. ŠE PREDEN SEM GA OSEBNO SPOZNALA, SO MI POVEDALI, DA JE TONE MALOVRH TISTI SLOVENEK, KI ZNA ZELO SPRETNOST RAVNATI Z DENARJEM.

Besedilo in foto: mag. Darja Zorko Mencin

Bratje Malovrh

Zanimivo je, da malo ljudi ve, da je bil Tone pravzaprav začetnik butikov s hitro prehrano v Argentini. Zelo hitro so ga posnemali drugi in danes je mogoče na vsakem koraku kupiti takšno hrano. Idejo za takšen način prodaje je dobil v tujini. V glavi sta se mi ponavljali vprašanji: le kako mu je uspelo? V čem je skrivnost uspešnega pristopa?

Na moje provokativno vprašanje, ali je bogat, se mi nasmehne in pove, da njegovo bogastvo temelji na odprtosti. Moda kot panoga je že sama po sebi izjemno dinamična, sprememba modnih trendov nekakšna stalnica in njihov pristop je, da so unikatni izdelki

narejeni s prefinjenim občutkom za posameznika.

ZVESTOTA TRADICIJI VISOKE KVALITETE

Briganti je znana blagovna znamka, ki temelji na usnjeni galanteriji, kot so čevlji, jakne in druga oblačila ter modni dodatki... Je ugledno družinsko podjetje, ki je zvesto tradiciji visoke kvalitete. Zanimivo je, da je kot stalnica vgrajena poslovna filozofija uporabe najboljših argentinskih materialov, ki jih prilagajajo glede na obstoječe trende. Cenejši uvoz jih ne zanima. Po drugi strani je prepričan, da je bila pravilna poslovna odločitev v tem, da kombinirajo različne dejav-

nosti, tako trgovine s čevlji kot obe restavraciji in butik hitre prehrane. Tako se poslovno tveganje razporedi. Kot pravijo, mora biti »računica« na koncu pozitivna z različnimi aktivnostmi. Cene na trgu stalno »pritiskajo«, da skrbno premislijo vse kazalce, ko se odločajo, ali bodo kupili kakšno poslovno zgradbo, odprli novo trgovino, realizirali ideje, investirali v nov stroj, razširili ponudbo v restavraciji, uveljavili novo rešitev.

ZAČETEK PODJETNIŠKE POTI

Že kot mlad fant je Tone poslušal svoj notranji glas in ocenil samega sebe. Trgovska žilica mu ni dala miru, zato je zapustil uradniško mesto ter se posvetil oblikovanju izdelkov za moške. V vrvežu najbolj znane turistične ulice Floride v Buenos Airesu delajo že 25 let. Ves čas je okoli njih veliko podjetnih židov, od katerih se je naučil kar nekaj ključnih trgovskih pristopov. Usmerjeni so na denarni tok in kapital, ki nenehno kroži in plemeniti osnovno vrednost. Aktivno iščejo priložnosti na vsakem koraku.

V vseh poslovnih aktivnostih imajo do podrobnosti opredeljen ves logistični proces, ogromno časa namenjajo usposabljanju zaposlenih, ki jih dobro pripravijo na vse vsakodnevne tvegane situacije, tako na veliko gnečo, morebitne rope, nadležne berače, kraje gostinskega pribora....

Že od vsega začetka delajo skupaj trije bratje in imajo razdeljena področja dela. Trenutno imajo okoli 80 zaposlenih, med njimi kar 20 Slovencev. Skozi vsa leta so mlade sprejemali na počitniško delo in jim tako omogočili, da so zaslužili denar ter pridobili izkušnje.

Pred leti so naredili raziskavo o prednostih podjetja pri stalnih strankah in pokazalo se je, da stranke zelo cenijo kvaliteto, sposobni so v kratkem času zagotoviti veliko število obrokov. Ključno je poznavanje, kako

Malovrh-Briganti: ena od prodajal čevljev

Ivan Express, prodajalna hitre prehrane

se obnašajo stranke, in prilaganje ponudbe njihovim potrebam.

SKRIVNOST USPEHA

Tone sam pri sebi ocenjuje, da po svetu hodi z odprtimi očmi in neprestano razmišlja, kaj lahko še naredijo in spremenijo. Njegovo delo je izjemno dinamično, ker vodi vse logistične procese. Uspeh je pogojen z dolgoletnimi izkušnjami. Prav tako jih odlikuje dobra tehnična opremljenost, saj imajo vse stroje uvožene iz Nemčije. Imajo stalne dobavitelje produktov, ki so v večini Bolivijci.

Tone poudarja, da je njihova konkurenčna prednost v drugačnosti. V Argentini so namreč prodajalci v trgovinah znani po tem, da so zelo počasni glede na standarde, ljudem se zdi normalno, da so dolge vrste pri blagajnah, težave pri prepoznavanju črtnih kod in podobno pa

pogoste. V vseh teh primerih se kupci ne jezijo. V butiku hitre prehrane so si postavili cilj, da je vsaka stranka postrežena v najmanj dveh minutah. Z logističnimi ukrepi in z motiviranimi zaposlenimi so to tudi dosegli.

Pri oblikovanju poslovnih konceptov poskušajo odgovoriti na specifične priložnosti, potrebe strank, smernice v družbi in na trgu. Središče uspeha je v tem, da imajo veliko stalnih strank, ki cenijo prefinjen slog oblikovanja, izbrane materiale in visoko kvaliteto storitev. Veliko pozornosti usmerjajo na profesionalni prodajni odnos, trgovine stalno spreminjajo in dodajajo kakšno posebnost, v trgovini s čevlji so, na primer, razstavili star unikatni otroški avtomobil.

»Naj vas trgovska žilica še najprej vodi v pravo smer,« sem ob koncu pogovora zaželela sogovorniku.

Gornja Radgona

Predstavitev kmetijstva med slovinci v sosednjih državah

Besedilo in fotografija: Ernest Ružič

Na jubilejnim, 50. mednarodnem kmetijsko-živilskem sejmu v Gornji Radgoni so našli kar 1.720 razstavljalcev iz 32 držav, med njimi tudi iz vseh štirih sosednjih. Sejem si je ogledalo prek 100 tisoč obiskovalcev iz Slovenije, Avstrije, z Madžarske, s Hrvaške in manjše število tudi iz drugih držav. Zelo dobro je bila, denimo, predstavljena Vojvodina s svojo kmetijsko in turistično ponudbo. Jubilejni sejem je odprl predsednik države dr. Danilo Türk in predvsem izpostavil pomen večje prehranske samooskrbe v Sloveniji.

Po že ustaljeni praksi se je med sejmom zvrstilo veliko število vzporednih, a zato nič manj pomembnih dogodkov, med katerimi kaže posebej omeniti 2. zasedanje Kmetijske slovenske manjšinske koordinacije-Agroslomaka, ustanovljenega maja med sejmom Dobrote slovenskih kmetij na Ptuj.

Sestanka v Gornji Radgoni sta se udeležila tudi ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak in minister za kmetijstvo in okolje Franc Bogovič, pogovor pa je v imenu kmetijskega ministrstva vodil Vladimir Čeligoj. Ministra sta izpostavila pomen razvoja kmetijstva med Slovenci v sosednjih državah in članom Agroslomaka zagotovila pomoč pri uresničevanju njihovih projektov. Ministrica je še poudarila, da Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu želi aktivneje širiti sodelovanje na gospodarsko področje, ki je pomembno ravno tako kot izobraževanje in kultura; minister pa je poudaril pomen izmenjave izkušenj, pa tudi sodelovanje na sejmih, kot je Agra v Gornji Radgoni. Sejem Agra je odraz razmer v kmetijstvu, kjer stanje ni enostavno, toda v Sloveniji se vedno več ljudi zaveda pomena pridelovanja hrane. Kot so povedali predstavniki iz sosednjih držav, je kmetijstvo v narodnostnih okoljih pomembna dejavnost, ki vpliva na položaj manjšine. Tak primer je tudi Porabje na Madžarskem, ki spada med manj razvita območja v Železni županiji, zato je zelo pomemben projekt ureditev vzorčne kmetije na Gornjem Seniku, kjer se bodo ukvarjali z ekološko rejo krav dojlj, ekološkim sadjarstvom in kot dopolnilno dejavnostjo stacionarnim in izletniškim turizmom. Vse projekte v Porabju morajo usklajevati s kriteriji Naravnega parka Őrség, ki prepovedujejo večje posege v prostor in ne dovoljujejo gradnje industrije, za kar, v resnici, v zaostrenih gospodarskih razmerah, niti ni zanimanja potencialnih vlagateljev.

Jubilejni sejem Agra je privabil krepko čez 100 tisoč obiskovalcev, največ iz Slovenije pa tudi iz sosednjih držav.

Odkrivanje slovenske književnosti

Nagrada prevajalcu Kovačičevih Prišlekov

KONEC LETOŠNJEGA LETA IZID TRETJEGA DELA TE SLOVENSKE MONUMENTALNE TRILOGIJE

Metka Dijkstra Murko, foto Keimpe Dijkstra

Kaj berejo Nizozemci? Poleg množice periodičnih publikacij je ponudba knjig ogromna, več kot 40.000 novih naslovov izdajo vsako leto. Tudi po zaslugi prevajalca Roela Schuyta se med novostmi zadnja leta pojavljajo dela slovenskih avtorjev. Za De nieuwkomers – prevod prvega dela

Kovačičevih Prišlekov – je lani prejel prestižno nagrado Aleida Schotpreis. Konec letošnjega leta pričakujemo izid tretjega dela te slovenske monumentalne trilogije. Kako je začel med prevajalce in začel prevajati iz slovenščine? O tem je tekel pogovor z g. Schuytom v Leidnu, kjer živi in dela zadnjih nekaj let.

ZANIMANJE ZA JEZIK IN GLASBO

Že kot gimnazijca so našega sogovornika najbolj zanimali jeziki. Poleg materinščine so na nizozemskih srednjih šolah že od nekdaj obvezne angleščina, francoščina in nemščina, na gimnazijah pa še latinščina in starogrščina. Prav slednji sta bili na Spinoza Lyceum v Amsterdamu najljubša predmeta mladega Roela. Pritegnila ga je predvsem mešanica napetih antičnih zgodb in kompleksne slovnice, zaradi katere je prevajanje besedil spominjalo na eno samo veliko sestavljanjo.

Študija slavistike in slovanskih književnosti se je lotil po svojem dolgem potovanju po deželah balkanskega polotoka. S prijateljico sta leta 1966 iz Trsta svojo pot v nekdanjo Jugoslavijo začela z ladjo v Koper, potem pa z avtostopom nadaljevala prek Ljubljane v Zagreb, pa v Beograd. Od tam ju je pot vodila se v Sarajevo in končno na Ohrid. Že pred potovanjem se je navduševal nad »balkansko« glasbo, ki jo je pozneje spoznaval »v živo«. Še dandanes vodi pevsko skupino in sodeluje v orkestru, ki igra predvsem romunske narodne pesmi in ples.

Na Univerzi v Amsterdamu je kot glavni predmet študiral ruski jezik, potem pa se je odločil še za srbohrvaščino in bolgarščino. S cirilico ni imel težav, najbolj so ga zanimala povezave med vsemi temi jeziki, njihova podobnost in seveda prav nasprotja, po katerih se razlikujejo: »K sreči smo imeli na voljo kvalitetno študijsko gradivo, med drugim učbenik Serbokroatisch in hundert Lektionen avtorja A. Schmausa beograjske založbe Prosveta. Že takrat se je najraje ukvarjal z analizami različnih besedil in njihovega pomena. Kako zahteven je bil študij, pove dejstvo, da ga je začelo 60 študentov, na koncu pa jih je ostalo kakih 19, ki so se končno »porazgubili« po vseh mogočih poklicih. Čeprav ga predavanje ni mikalo, je Roel ostal na Univerzi, kjer je diplomiral tudi s področja etnične glasbe, s specializacijo za balkansko glasbo seveda.

PREVAJANJE IZ »EKSOTIČNIH« JEZIKOV

Že med študijem je med počitniško prakso v antikvariatu v Lochmu katalogiziral znanstveno literaturo v ruščini, naslove znanstvenih publikacij je prevajal v angleščino. Po diplomni je na Univerzi v Amsterdamu predaval cerkveno slovanščino in staro ruščino, pri katerih je najti osnove ostalih slovanskih jezikov.

S prevajanjem se je resneje začel ukvarjati v začetku osemdesetih let, ko ga je k sodelovanju povabila Lela Zečkovič. Začel je prevajati krajša besedila iz literarnega glasila Most, potem pa dela Danila Kisa, srbskega pesnika Vaska Popa in tako naprej. Prek Lele je prišel v stik z Dubravko Ugrešič, za katero je prevajal kolumne, ki jih je pisala za tukajšnji tednik Vrij Nederland in dnevnik NRC in so kasneje izšle tudi v knjižni izdaji. Ves pogovor v Leidnu se je v bistvu vrtel okoli imen priznanih avtorjev in prevodov njihovih del, na tem mestu jih ni mogoče vseh naštet.

Največ truda je za Roela Schuyta do zdaj zahtevalo prevajanje iz albanščine. Okoli 1995. leta je založba Van Gennep iskala prevajalca za dela znanega albanskega pisatelja Ismaila Kadare, pa so dobili iz prevajalskih krogov naslednji nasvet: »Obrišite se na Roela – če že ne razume albansko, se bo tega gotovo naučil!« Rečeno – storjeno, v kratkem času se je naučil osnov albanščine, ki sicer ni slovanski jezik, in se s pomočjo francoskega lotil prevoda v nizozemščino. Postal je stalni prevajalec Kadare in drugih albanskih avtorjev!

SREČANJE S SLOVENŠČINO

Kot pri albanščini je nekaj prej šlo tudi pri slovenščini, ko je založba Wereldbibliotheek iskala prevajalca za Severni sij. Jančarjevo knjigo je za avstrijsko založbo Wieser odlično prevedel Klaus Dettlef Olof, po branju tega prevoda je založnik odločil, da je knjigo treba prevesti tudi v nizozemščino. Tako se je naš sogovornik lotil svojega prvega prevoda iz slovenskega jezika. Nekako polovico je razumel takoj, ostalo je z obilico raziskovanja in s pomočjo nemškega prevoda »prelil« v nizozemski jezik. In to tako dobro, da poznavalci slovenskega izvirnika pri branju prevoda kar »slutijo« Jančarjeve stavke!

Poleg obvladanja jezikov in prevajalske tehnike se temu in drugim Schuytovim prevodom pozna njegovo izredno zanimanje za ta košček

Evrope, za njegovo zgodovino in kulturo. S prefinjenim občutkom za vzdušje, ki ga ustvarja avtor, mu uspe dobesedno ubrati »pravo struno«, da zgodba »izzveni« kot v izvirniku. Kajti bolj kot o »matematičnih zakonitostih« katerekoli slovnice ta ljubitelj glasbe raje govori o »... ritmu besedila, ki ga je treba 'ujeti' tudi v prevodu!« Slovenski jezik ima sicer veliko posebnosti, pa mu te kot poznavalcu starocerkvene slovanščine niso bile tako tuje.

Naslednji prevod iz slovenščine je bil leto kasneje Jančarjev Galjot – z opisom čisto drugih časov, pa spet iskren vzdih: »Čudovita knjiga!« Pred dvema letoma je na kulturni prireditvi v Haagu prvič pisatelja tudi osebno srečal. Nekateri avtorji so pač posebnosti, po Schuytovih besedah je bilo srečanje z Jančarjem izredno prijetno, tudi, »ker je tako prijazen!« Kasneje je prebral se Jančarjevo Posmehljivo poželenje, Zvonjenje v glavi pa ga je prevzelo z doživetim opisom vzdušja v zaporih rajne Jugoslavije.

SPOZNAVANJE SLOVENIJE

Zaradi tega je po njegovih besedah velika škoda, da je zanimanje za vrhunska dela iz manjših književnosti in jezikov omejeno bolj na poznavalce. Prevajanje takih del je vse prej kot donosno, k sreči pa se na jdejo založbe, ki vendarle odkrivajo te mojstrovine in se pogumno lotevajo njihove izdaje. Za nekatere pride v poštev podpora nizozemskega Leterenfonda, za kakšno slovensko je več kot dobrodošel prispevek Javne agencije za knjigo RS.

Kakorkoli že, tudi prijazna podpora tukajšnjega Veleposlaništva RS in Združenja prijateljev Slovenije ter sploh zanimanje slovenskih rojakov za njegovo delo g. Schuyt zelo ceni. Rad sprejema vabila in se udeležuje kulturnih prireditev na Nizozemskem in v Sloveniji. Našo deželo je do pred nekaj leti poznal le bežno. Leta 2009 je bil povabljen na Pesniški festival v Rogaški Slatini, v okviru katerega je prevajal pesmi slovenskih pesnikov: Franja Frančiča, Milana Jesiha, Maje Vidmar in še mnogih drugih. Ob tej priložnosti sta se s soprogo ustavila tudi v Ljubljani in se »s posebnim občutkom sprehodila po trgih in ulicah mladega Kovačiča«. Od leta 2008 naprej namreč na povabilo založbe Van Gennep prevaja Prišleke – »velik in nepozaben roman iz vzhodnoevropske književnosti!«, kot ga predstavljajo nizozemski mediji. Prav s prevodom prvega dela je po vseh

Po dolgih letih študija in prevajanja je priznanje dobil prav za prevod iz slovenskega jezika.

teh letih prevajanja »zaslužil« svoje največje priznanje doslej – Aleida Schotpreis.

NAGRADA ZA PRIŠLEKE

Kot že tolikokrat prej se je tudi tega projekta lotil z branjem nemškega prevoda, na podlagi katerega je napisal povzetek za prošnjo za štipendijo. Potem pa – kot običajno – za pisalno mizo prevedel po tri, štiri strani knjige na dan. Nekje na polovici se vrne na začetek in začne piliti in izboljševati prvo verzijo, v končni fazi bo knjigo prevedel vsaj trikrat. Soproga Alma bere z njim, tudi ona zna ceniti dobro knjigo. Včasih, ko sta se ob njem igrala še njuna majhna otroka, je šlo bolj počasi, dandanašnji pa je za prvi del Prišlekov potreboval osem mesecev. Poleg dokaj zapletene »tehnične« plati prevajanja in vedno nadležnih časovnih rokov si dovoli uživati ob edinstvenem slogu posameznega avtorja, ki ga je treba in ga je najti tudi v vsakem njegovih prevodov! Kakšne kontekste poišče včasih na spletu, sicer pa »kar po staremu« – tako rekoč s knjigo v roki tipka besedo za besedo v računalnik, potem pa popravlja in pili in spreminja, dokler ni zadovoljen z rezultatom.

Naključje ali ne: po dolgih letih študija in prevajanja je priznanje dobil prav za prevod iz slovenskega jezika. Žirija je poudarila njegovo vlogo pri prevajanju iz tukaj tako malo znanih književnosti. Kaj mu pomeni ta nagrada? Poleg strokovnega priznanja in plakete je prejel manjši denarni znesek, več pa mu pomeni pozornost, ki so jo bili ob tej priložnosti deležni Prišleki. Čisto osebno pa je bil dan podelitve zanj in za njegovo soprogo praznično doživetje, ki se ga rada spominjata.

Drugi del Prišlekov, ki je izšel pred nekaj meseci, je začel prevajati takoj po prvem. Pravkar končuje »grobco« različico tretjega dela. Vmes se ukvarja še s krajšimi deli, sam pa trenutno bere Roalda Dahla. Ga ne mika tudi kaj napisati? Za to ni časa, pravi, pa tudi po vseh teh prevajalskih letih kakega recepta za »dobro« knjigo nima: »Vsak od 'mojih' avtorjev ima svoj slog, neponovljiv način besede povezati v čudovito zgodbo!« Kvečjemu ga bo morebiti nekoč zaposlilo sestavljanje antologije največjih narodnih pesnikov z njemu najljubšega konca Evrope: od Prešerna do Njegoša in drugih velikih pesnikov. Do takrat pa namerava prevesti še vrsto knjig, ki se znajdejo na njegovi pisalni mizi. Tudi po najinem pogovoru je komaj čakal, da se vrne k delu in se potopi nazaj v čas Kovačičeve Ljubljane...

Nizozemščina je materinščina 16 milijonov Nizozemcev, kakih 6 milijonov Flamcev v Belgiji, pa okoli 400.000 Surinamcev v tej nekdanji južnoameriški koloniji. S tem je 37. največji svetovni in 8. jezik Evropske unije. Poleg nekaterih drugih prevajalskih nagrad Aleida Schotprijs od leta 1981 naprej podeljujejo vsaki dve leti za najboljši prevod iz slovanskih jezikov.

Slovenska glasba

Dvajset let petja Družine Galič

JUBILEJNI KONCERT OB 20-LETNICI BODO PRIPRAVILI 18. OKTOBRA LETOS V DOMU II. SLOVENSKEGA TABORA V ŽALCU.

Blanka Markovič Kocen

Začelo se je pravzaprav že danega avgusta 1988, ko je takrat sedemletna Katarina Galič s staršema in teto, ki smo sestavljali pevski tercet Ansambel Slovenija, posnela dve božični pesmi. Glasbeni projekt Glej zvezdice božje je postal prava uspešnica in štiričlanska zasedba ga je kar nekaj zim zapored predstavljala na koncertih po vsej Sloveniji.

Najmlajši član družine, Marko Galič, letnik 1986, je v svet glasbe vstopil še bolj zgodaj: leta 1992 je debitiral s solističnim posnetkom skladbe, v kateri se je simbolično spraševal: »Sem res premajhen? Tudi jaz bi pel z vami!«

Pa so poskusili: štiriglasno, ob spremljavi citer in orglic. Po nekaj priložnostnih nastopih v letu 1992 so konec naslednjega leta prejeli kar dvojce povabil z RTV Slovenija – na radijsko oddajo Koncert iz naših krajev in na televizijsko oddajo Po domače. Novonastali skupini, ki se je preprosto poimenovala kar Družina

Galič, so se s tem odprle poti v medije in predvsem na številne koncertne odre po Sloveniji ter tudi na tujem.

Ko je leta 1997 Ansambel Slovenija prenehal z aktivnim delovanjem, je Družina Galič prevzela del njegovega repertoarja, in sicer predvsem izvajanje ter snemanje slovenskih ljudskih in umetnih pesmi. Že istega leta je na plošči in kaseti izdala štirinajst slovenskih božičnih pesmi pod skupnim naslovom »Božični večer z Družino Galič«, leto zatem izbor slovenskih narodnih in umetnih pesmi, malo pred koncem tisočletja pa še izbor pesmi s pretežno versko vsebino.

Kar zadeva nastope, je Družina Galič doživela svoj prvi vrhunec, ko jo je na enomesečno turnejo po Avstraliji povabilo slovensko društvo Triglav & Panthers iz Sydneyja. Uspešno je nastopala tudi v Avstriji, Italiji, Nemčiji in v Veliki Britaniji. Po svoji četrti plošči, na katero je uvrstila tudi nekaj avtorskih pesmi, se je podala še na drugo turnejo po Avstraliji, svojo diskografijo pa zaokrožila z verjetno najiminitnejšim projektom, ploščo »Pesmi za vse čase«, posneta v živo, na enem od številnih koncertov v Sloveniji.

Zadnja leta nastopajo samo še ob posebnih priložnostih in seveda precej manj kot v prvem desetletju svojega delovanja.

Jubilejni koncert ob 20-letnici bodo pripravili 18. oktobra letos v Domu II. Slovenskega tabora v Žalcu, središču občine, kjer živijo od leta 1992, torej od prvih dni svojega skupnega glasbenega delovanja.

LETO JUBILEJEV JOŽETA GALIČA

Jože Galič je začel svojo pevsko kariero kot drugi basist v Moškem pevskem zboru KUD Študent Maribor, ki se je leta 1974 razširil v mešani zbor, danes poznan pod imenom APZ Maribor. Leta 1976 je ustanovil svojo prvo narodnozabavno skupino, že naslednje leto pa Ansambel Slovenija, ki je bil dejaven vse do leta 1997, ko sta njegovo delo prevzela še zdaj delujoči skupini, Družina Galič ter studijski ansambel Jože Galič & Glasba iz Slovenije.

POL STOLETJA IGRANJA NA ORGLICE

Že kot sedemletni deček je Jože Galič dobil od staršev v dar prve orglice, na katere se je sam naučil za silo igrati že v nekaj dneh. Kdo bi si takrat mislil, da bo kasneje s tem malim instrumentom prepotoval pol sveta, igral v štirinajstih državah štirih celin in si z njim celo nekaj let služil kruh!

»Vseskozi me je privlačila harmonika, ki pa sem jo dobil šele pri šestnajstih letih, ko je bilo za začetek glasbenega šolanja že precej pozno,« se svojih mladostnih želja spominja Jože, ki ne pozabi poudariti, da je za njegovo kasnejšo usmeritev v glasbi »kriva« njegova žena, ki mu je, ko sta se kot fant in dekle poznala le nekaj tednov, odločno svetovala, naj se kot vodja ansambla raje posveti le orglicam in petju.

»Če ne bi imeli izvirne zasedbe s citrami, violino in orglicami v glavnih vlogah, bi bila naša pot veliko lažja, a obenem kratkotrajna in neopazna,« pravi Jože Galič, ki težko harmoniko zdaj že nekaj časa uporablja le še kot pripomoček pri ustvarjanju svojih avtorskih skladb. Od tistega davnega leta 1976, ko se je začela rojevati njegova prva uspešnica Ljubezen in orglice, se jih je nabralo že več kot petsto.

PESMI SLOVENSKE DEŽELE

Da je dober poznavalec slovenske narodnozabavne in ljudske glasbe ter dogajanj v obeh, so najprej opazili v uredništvu revije Stop, za katero je Jože Galič v obdobju 1990-1996 napisal blizu tristo obsežnejših člankov. Od leta 2000 je sodelavec Delove priloge Vikend, od letos piše za spletni časopis Odzven, ki ga izdaja Slovenski glasbenoinformacijski center (SIGIC), že več kot desetletje pa je tudi sodelavec revij, namenjenih Slovencem izven meja domovine. V zadnjem letu je to revija Slovenija danes, za katero piše članke o slovenskih glasbenikih različnih žanrov, pa naj bodo ti iz Slovenije, zamejstva, zdomstva ali izseljenišтва.

Karl Vouk

Ko besede postanejo slike

DOLG SEZNAM SAMOSTOJNIH IN SKUPINSKIH RAZSTAV, TAKO NA AVSTRIJSKEM KOROŠKEM KOT TUDI V SLOVENIJI IN DRUGOD, PRIČA O VOUKOVI ANGAŽIRANOSTI. SPOZNAJTE SLIKARJA IN ZAVEDNEGA SLOVENCA.

Tomaž Štefe

V letošnjem avgustu je razstavljal tudi v Erdbergovih paviljonih graščine Dol v Dolu pri Ljubljani. Z bistveno večjim izborom slik se je leta 2010 predstavil tudi v Slovenj Gradcu. Zelo navzoč je tudi v javnem življenju nasploh, v prvi vrsti kot ponosen Slovenec na avstrijskem Koroškem.

Rojen je bil leta 1958 v Celovcu. Po materini strani njegov rod izhaja iz Žirov, oziroma, točneje, iz Koprivnika pri Žireh. V Avstriji in Sloveniji je zelo znan tudi njegov brat Rudi, odvetnik in neumoren borec za dvojezično topografijo na avstrijskem Koroškem. Karl je študiral arhitekturo na Tehniški Univerzi na Dunaju in prav tam tudi na Akademiji za likovno umetnost. Pri prof. Gustavu Peichlu je diplomiral leta 1986. To, da je šel skozi tehniško in umetniško izobraževanje je, kot je videti, pustilo sledi pri njegovem umetniškem ustvarjanju in je najbrž ključ za (delno) razumevanje Karlove umetniške produkcije. Da je temu res tako, dokazuje že sama raznolikost področij, na katerih deluje: slikarstvo, objekti, umetnost v javnem prostoru, arhitektura. Je član Koroškega društva umetnosti v Celovcu. Živi in ustvarja v Rinkolah pri Pliberku.

KARL VOUK KOT SLIKAR

Kot piše na spletni strani Slovenske prosvetne zveze, je likovni nagovor Karla Vouka v zadnjih letih navidezno zavezan skromnim in minimalnim metaforam ter barvni monokromiji. Umetnika je pritegnila govorica ideogramov (pojmov, izraženih v znakih), simbolov in znamenj, s katerimi so se izražale kulture, ki niso poznale pisave. Vendar Karl Vouk ne posega zgolj po simbolih in znamenjih pradednih kultur, kajti na njegovih platnih lahko zasledimo tudi duhovne oziroma »mitske slike« našega časa.

V zadnjih letih se slikar izraža v cikli, pri čemer vsakega poimenuje z drugačnim imenom: Colatio, Vita, Mors, Nachbild, Igra besed, Agitpop, Ran(a)way. Kot ugotavlja Marko Košan, direktor Koroške galerije likovnih umetnosti v Slovenj Gradcu, je neposredne pobude za tematsko zaokrožene nize slik treba iskati v stvarnem javnem naročilu za oblikovanje znamenja v

foto: Tomo Jeseničnik

krožišču slovenjegraške obvoznice v neposredni bližini starodavne nekropole, grobišča rimske naselbine Colatio. S skrajno reduciranim motivom preizkuša meje optične formulacije izgovorjene besede in ideje, to je sporočila, ki ga simbolizira. Besede in slike po njegovem prepričanju hkrati strukturirajo svet, pri čemer se beseda v enaki meri izteče v sliko, kot se slika izteče v besedo.

Tenkočutno vzpostavlja tudi korespondenco z zgodovinskim spominom in išče teksturo, pri kateri se »forma« in »bit« zlijeta v nedeljivo celoto. Za Vouka je torej pomembnejši konceptualni okvir slike kot estetska učinkovitost posamezne slikarske kompozicije. Zapisana (naslikana?) beseda se sočasno lahko spogleduje tudi s svojim ironičnim ideološkim pomenom in jasno berljivim dialektičnim pomenskim nasprotjem.

Vitanje

Središče evropskih vesoljskih tehnologij v Sloveniji

V Vitanju so 6. septembra uradno odprli vrata Kulturnega središča evropskih vesoljskih tehnologij. Ob tem je švicarska skupina CodAct izvedla kibernetično zborovsko delo Pendulum Choir, odprli so prvo stalno razstavo Herman Potočnik Noordung: 100 monumentalnih vplivov in se povezali s posadko Mednarodne vesoljske postaje.

Vsebinski in arhitekturni presežek projekta je v smislu primerljivosti z EU-jem ali svetom nasploh, izhodiščna lega kulturnega središča pa je ohranjanje spomina na pionirja vesoljskih poletov Hermana Potočnika Noordunga, ki mu bo tudi posvečena prva stalna razstava.

Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij je objekt, kjer se združujeta znanost in umetnost ter obiskovalcu predstavljata zgodovinski astronautski spomin Evrope in evropsko astronautsko sodobnost. Operacija celostne revitalizacije kulturnega doma

Vitanje v Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij je bila sofinancirana v vrednosti dveh milijonov evrov, in sicer 85 odstotkov iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in 15 odstotkov iz proračuna Ministrstva za izobraževanje. Organizatorji so na otvoritvi želeli poskrbeti za neposredno povezavo s posadko Mednarodne vesoljske postaje, od koder naj bi se javila ameriška astronautka slovenskih korenin Sunita Williams in ruski kozmonavt Jurij Malančenko, ki sta Vitanje pred časom že obiskala, a jim jo je nekoliko zagodla tehnika.

- B. M. K. -

Murska Sobota

Umetniška zapuščina Mure ostaja

Nekdanji ponos Pomurja in Slovenije, tekstilna tovarna Mura, je pustila v Murski Soboti prepoznavne sledi na različnih področjih. Financirala je gradnjo stanovanj, otroških vrtec in infrastrukture, pa tudi športne in kulturne dejavnosti. Tako je po zamisli umetnostnega zgodovinarja dr. Staneta Bernika in hortikulturnega strokovnjaka dr. Aleksandra Šiftarja leta 1980 nastal Murin park skulptur, sočasno so od priznanih slikarjev odkupili večje število slik in grafik.

Ob stečaju Mure sta Galerija in Pomurski muzej želela z odkupom preprečiti razprodajo likovnih umetnin, za katere je bilo po besedah stečajnega upravitelja Branka Đorđevića veliko zanimanje. Denar za nakup slik je galeriji zagotovilo ministrstvo za kulturo, ki je večino denarja prispevalo tudi Pomurskemu muzeju za odkup devetih skulptur. Galerija je odkupila deset slik pomurskih akademskih slikarjev Nikolaja Beera, Zdenka Huzjana, Sandija Červeka, Franca Mesariča, Marjana Gumilarja in Štefana Hauka ter koroškega slikarja Jožeta Tisnikarja. V Murinem parku skulptur pa so dela Janeza Boljke, Dragice Čadež Lapajne, Petra Černeta, Toneta Demšarja, Janeza Lenassija, Mojce Smerdu, Slavka Tihca, Dušana Tršarja in Luja Vodopivca. Čeprav je bila ocenjena vrednost Murinih umetnin 180 tisoč evrov, sta jih Muzej in Galerija odkupila za 70 tisočakov. Stečajni upravitelj tudi zagotavlja, da se bodo morali kupci Murinega dvorišča, na katerem je park skulptur, s pogodbo zavezati, da razstavljenih del ne bodo odstranili in da bodo skrbeli za urejenost parka.

- Besedilo in foto: Ernest Ružič -

Umetnostni zgodovinar dr. Janez Balažič, tudi avtor kataloga o Murinem parku skulptur, ob kipu Organska rast akademskega kiparja Toneta Demšarja.

Portorož

Filmski uvod v jesen

Prizorišče snemanja filma Šanghaj

Portorož je bil zadnje septembrske dni v znamenju sedme umetnosti. S projekcijo filma Marka Naberšnika Šanghaj se je v tamkajšnjem Avditoriju začel 15. Festival slovenskega filma (FSF). Zbrane je poleg generalnega direktorja RTV Slovenija Marka Fillija pozdravil tudi piranski župan Peter Bossman, ki je spomnil, da je občina Piran že dolgo povezana s filmom in to tradicijo ohranja. Tako so letos festival otroškega filma nadgradili z delavnicama in projekcijami v sklopu festivala Zrno soli. Župan je tudi napovedal, da bo med 29. novembrom in 2. decembrom Piran gostil tudi Festival evropskega in mediteranskega filma. Na letošnji festival se je prijavilo več kot 130 filmov, v sklopu festivala so jih prikazali 66, od tega 43 v tekmovalnem programu, med njimi sedem celovečerc.

Najvišje nacionalno priznanje na področju filmskih umetnosti, vesno, je za najboljšega celovečerni film prejel film Hvala za Sunderland v režiji Slobodana Maksimovića, za najboljšo režijo Vaje v objemu Metoda Pevca, vesno za najboljši scenarij pa je prejel celovečerec Srečen za umret režiserja in scenarista Matevža Luzarja, ki je bil nagrajen še z vesnami za scenografijo, fotografijo, kostumografijo in ton.

- STA, B. M. K. -

KULTURNI KAŽIPOT

izbrala Maja Kaplan

Festivali

MESTO ŽENSK

Od 4. do 13. 10., Ljubljana

Festival Mesto žensk je posvečen sodobni ženski umetniški ustvarjalnosti oziroma predvsem tistemu njenemu delu, ki nastopa kot družbeno ozaveščen.

BORŠTIKOV SREČANJE

Od 12. do 18. 10., Slovensko narodno gledališče Maribor

Festival, ki ga lahko obiščete v drugi polovici oktobra, je tekmovalnega značaja, saj se ob njegovem zaključku podelijo nagrade za najboljše predstave, režijo, igralske, glasbene in druge umetniške dosežke. Posebne pozornosti je deležna podelitev Borštnikovega prstana – vsako leto ga prejme igralka ali igralec, ki je zapustil globoko umetniško sled.

INTERNATIONAL FOAM FESTIVAL

20. 10. ob 21:00, Gospodarsko razstavišče, Ljubljana

International Foam Festival je velika plesna zabava, ki jo zaznamujejo znani svetovni DJ-ji in seveda veliko pene. Glavni zvezdnik letošnjega festivala bo Fedde Le Grand, trenutno eden najboljših house DJ-jev na svetu.

Fedde Le Grand je zaslovel po vsem svetu z uspešnico Put Your Hands Up 4 Detroit. Med njegovimi najbolj znanimi skladbami so še Auto Save, Control Room, So Much Love ter remiksa EBTG-jeve skladbe Missing in skladbe skupine Coldplay Paradise.

Nastopajo še DJ-ji: Deniz Koyu (Turčija), Danny Avila (Španija), MC Gee (Velika Britanija), Niki Belucci (Madžarska), Alesso Bomba (Slovenija), Wylie Dux (Slovenija).

Koncerti

DAN 202 & KEANE

29. 10. ob 20.00, Hala Tivoli, Ljubljana

Prvič bo v Sloveniji nastopila ena najbolj priljubljenih britanskih pop-rock skupin, Keane. V 15 letih pod tem imenom so nanizali štiri zelo uspešne albume in nastopili na mnogih največjih koncertnih odrih. Svetovnim uspešnicam Everybody's Changing, Nothing in My Way, Crystal Ball itd. so letos dodali še nove z albuma Strangeland.³

Slovenski del dogodka, ki ga organizira Val 202 v letu svoje 40-letnice, ne bo le ogrevanje za britanske zvezdnike Keane! Poseben, še nikoli slišán glasbeni projekt skupine Elevators prinaša skoraj enournó pop-rock-rap skladbo, ki bo povezala 40 znanih, izstopajočih, odmevnih, odbitih pesmi.

PARADISE LOST

14. 10. ob 20.00, Kino Šiška, Ljubljana

Največja gothic /doom heavy metal skupina Paradise lost bo ponovno obiskala Ljubljano. V sklopu evropske turnee se bodo ustavili tudi v Kinu Šiška, kjer bodo za vse, ki letošnjega Metalcampa 2012 niste mogli obiskati, pripravili prav poseben šov in zagotovili še veliko bolj posebno izkušnjo.

LORD OF THE DANCE

25. 10. ob 20.00, Hala Tivoli, Ljubljana

26. 10. ob 20.00, Dvorana Tabor, Maribor

Brezčasna produkcija Michaela Flatleya, ki že šestnajst let navdušuje staro in mlado po celem svetu, se bo ponovno ustavila v Sloveniji in navdušila svoje oboževalce. Spektakularno vzdušje bodo spet pričarali vrhunski irski plesalci. Tokrat bomo klasično zgodbo med dobrim in zlim, odličén ples, barvite kostume, dramatično glasbo in dovršene kulise, spremljali v novi preobleki.

Razstave

23. BIENALE OBLIKOVANJA LJUBLJANA

Od 27. 9. do 10. 11., Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Ljubljana

BIO, bienale oblikovanja, je ugledna mednarodna razstava izdelkov industrijskega oblikovanja, vizualnih komunikacij, celostnih grafičnih podob in oblikovalskih zasnov.

NI NAM VSEENO: V NAVDIH VSEM PRI SKRBI ZA NAŠ PLANET

Od 5. 9. do 5. 11., Jakopičevo sprehajališče, park Tivoli, Ljubljana

Na ogled je 120 fotografij velikega formata s prizori iz narave iz ZDA in Slovenije, ki so jih posneli priznani fotografi revije National Geographic. Namen razstave je opozoriti na pomembnost ohranjanja našega naravnega sveta. Razstava je bila organizirana tudi v podporo nedavnih prizadevanj ekologov, da bi očistili Slovenijo divjih odlagališč. Slovenska akcija je bila doslej najuspešnejša med tovrstnimi, saj je v njej v letih 2010 in letos obakrat sodelovalo približno 13% vseh prebivalcev države.

Knjiga o Radi

Boris Pahor: Ne vemo, kaj hočemo narediti s Slovenijo

V KNJIGARNI KONZORCIJ V LJUBLJANI JE BORIS PAHOR PREDSTAVIL SVOJE NAJNOVEJŠE DELO, KNJIGO O RADI, KI JO JE POSVETIL SVOJI POKOJNI ŽENI.

Blanka Markovič Kocen

Boris Pahor: »Naj o meni govorijo moje knjige.«

»Ne spomenik, to je spomin ženski, ki je Pahorju kljub njegovemu pisateljskemu egoizmu petdeset let stala ob strani. Spomenik se namreč okruši, umaže, razbije, spomin pa ostane,« smo med drugim slišali v do zadnjega kotička polni dvorani knjižarne Konzorcij, kjer smo zbrani z zanimanjem prisluhnili živahni pripovedi in iskrim mislim enega najbolj prevajanih slovenskih pisateljev, ki je z izidom knjige zaznamoval tudi svoj vstop v stoto leto življenja. »V soju žarometov se počutim kot filmska zvezda, česar pa ne maram. Naj o meni govorijo moje knjige,« je uvodoma hudomušno pripomnil.

Razširjeni dnevnik ali »skoraj« roman, kakor svoje zapise označuje avtor, je nastajal dobri dve leti, od 2009 do 2011, ko je njegova žena Rada zbolela in tudi umrla. Tako kot druga Pahorjeva literarna dela tudi tega odlikuje angažiranost, polemičnost in jasno izražanje stališč ter, seveda, polemiziranje z vsakdanjimi dogodki. »Z Rado, katere družina je padla v nemilosti fašizma, sva bila vselej enotna,« je poudaril avtor. »Bila je ponosna, plemenita, na fašizem je

Boris Pahor je vstop v stoto leto življenja zaznamoval z novo knjigo.

Foto: BOBO

gledala zviška.« Rada je med drugim doživela smrt brata Janka Premrla – Vojka, sestre, požig hiše, internacijo, po vojni pa odpust iz službe zaradi moževega »protijugoslovanskega« pisanja v reviji Sidro.

Urednik knjige Zdravko Duša je poudaril, da Slovenci nismo pogosti v izdajanju biografij, še manj v dnevniških zapisih, čeprav gre v obeh primerih za iskano in zeleno literaturo. Zgodba je razdeljena na tri sklope. Prvi opisuje življenje Rade in njene družine izpod Nanosa, ki je zaradi fašizma utrpela neskončno škodo, drugi, najbolj neposreden in intimen del tvorijo zapisi z obiskov pri bolni ženi v sanatoriju, ko sta se pogovarjala tudi o stvareh, o katerih sta vse življenje molčala. »Nikoli pa nisva govorila o smrti,« je poudaril avtor. Tretji del je namenjen življenju po ženini smrti, ko začne avtor zbirati vso dokumentarno gradivo, njeno in svojo korespondenco, fotografije, stare zapiske, članke... Gre za intimo detektivsko zgodbo, ki njuno življenje osvetli v novi luči.

Ko se je dotaknil aktualnih dogodkov v Sloveniji, je dejal, da ne ve, kaj hočemo Slovenci narediti s Slovenijo. Po njegovem mnenju živimo razklano in ne znamo ustvariti celote, da bi rešili državo. »Slovenski narod nima solidarnosti, manjka pa mu tudi nacionalnosti,« je poudaril in izrazil prepričanje, da živimo v demokraciji pod diktaturo kapitala. »Slovenski človek bi lahko bil ponosen na svojo zgodovino. Ne gre za število, gre za kulturo, književnost, znanost in inteligenco.«

Slovenska prošnja za mednarodno finančno pomoč bi bila glede na začetek, ki ga je Slovenija imela kot članica Evropske unije, sramota, je povedal zamejski pisatelj in poudaril, da ne navija za nobeno stran v slovenski politiki. Kakšno zadoščenje ima država, ki je stara šele 20 let in bi jo morali spoštovati, pa se z njo ravna kot s parom starih čevljev, se je vprašal Boris Pahor, ki za prihodnje leto skupaj s Tatjano Rojc načrtuje izid nove knjige Tako sem živel.

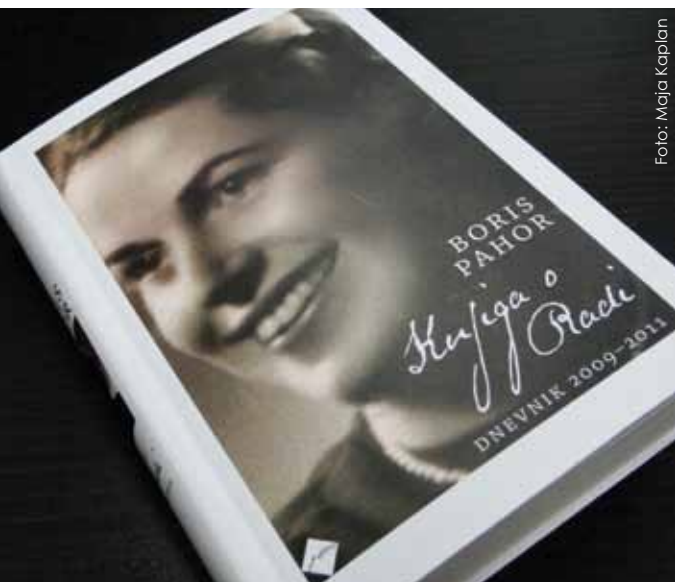

Foto: Maja Kaplan

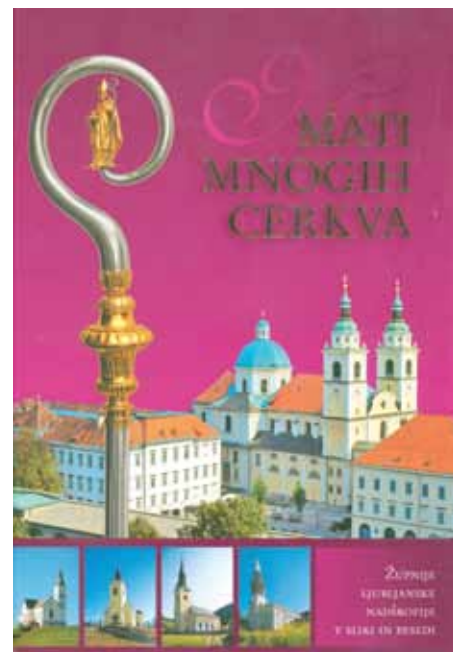
Mati mnogih cerkva

550-letnico ljubljanske škofije zaznamovali knjižni izdaji

Tomaž Štefe

Zelo verjetno večina bralcev naše revije ve, da ljubljanska škofija letos praznuje 550-letnico svojega obstoja. Cesar Friderik III. je namreč leta 1461 podpisal listino, s katero je iz političnih razlogov (I) na habsburškem ozemlju oglejskega patriarhata ustanovil novo škofijo s sedežem v Ljubljani. Papež Pij II. je cesarjevo ustanovo potrdil 6. septembra naslednje leto in jo izvil iz oglejske metropolije. Ob ustanovitvi je škofijo sestavljalo šest med seboj nepovezanih otokov in šele jožefinske reforme so meje ljubljanske škofije teritorialno zaokrožile na ljubljansko in novomeško okrožje. Ob tej priložnosti je nadškofija izdala zajetno knjigo z naslovom Ljubljanska škofija 550 let, ki prvič izčrpno podaja zgodovino škofije iz najrazličnejših zornih kotov. Gre za strokovno zgodovinsko monografijo, ki je v prvi vrsti namenjena strokovnjakom (naklada 500 izvodov). Založba Družina se je na to pomembno obletnico odzvala s še obsežnejšo, 784 strani obsegajočo knjigo Mati mnogih cerkva, ki je izšla v nakladi 5000 izvodov. Gradivo je zbral in uredil odgovorni urednik Družine mag. Franci Petrič. Preko

opisa vseh 234 župnij, kolikor jih šteje ljubljanska škofija (ob nastanku jih je štela samo 15), je založba Družina želela približati (nad)škofijo vernikom in je zato mogoče reči, da je knjiga svojevrsna osebna izkaznica škofije. Posebej tudi zato, ker je na prvih 175 straneh izpod peresa dr. Metoda Benedika opisana tudi zgodovina nadškofije od antike do današnjih dni. Opise župnij je prispeval Franc Trunkelj, fotografije pa Marjan Smerke. Vsaka župnija je predstavljena na dveh do štirih straneh, največkrat s celostransko sliko zunanjsčine in pogosto tudi notranjsčine župnijske cerkve ter svojega zavetnika (v knjigi je skoraj 1000 slik). Župnije so razporejene po abecednem redu, od Babnega Polja do Žirov. V tekstovnem delu je vsaka župnija najprej postavljena v geografski in zgodovinski okvir, sledi opis župnijske cerkve z zgodovinskega in umetnostnega vidika, ob omembi znanih osebnosti, povezanih z določeno župnijo. Na kratko so opisane tudi vse podružnične cerkve, ki sodijo k posamezni župniji. Za tiste, ki bi želeli

posamezno župnijo še podrobneje spoznati, so navedene tudi knjige ali spletne strani, ki obširneje pišejo o župniji. Tudi brez tega pa je mogoče reči, da je knjiga prava zakladnica informacij o ljubljanski škofiji, njeni zgodovini in današnjem času. Na koncu je dodan še zemljevid nadškofije z vsemi župnijami, njihovimi mejami in seznam oziroma razporeditev po dekanijah in arhidiaconatih.

UČENJE SLOVENŠČINE

Večjezičnost nas bogati. Znano dejstvo, ki zlasti v zadnjem času pridobiva na pomenu, kar je med drugim razvidno tudi v nenehnem povečevanju zanimanja za učenje slovenskega jezika. To se je med našimi rojaki v zamejstvu in po svetu močno okrepilo zlasti po osamosvojitvi Slovenije leta 1991, zato ni čudno, da se je ponudba tečajev in šol slovenskega jezika povečala, pridružili pa so se jim tudi spletni tečaji.

V rubriki, ki jo uvajamo v oktobrski številki Slovenije danes, vas bomo sproti seznanjali z možnostmi učenja slovenščine, veseli pa bomo, če nas o tečajih, ki smo jih morebiti prezrli, tudi sami obveščate na naslov blanka@slovenija-danes.com.

CENTER ZA SLOVENŠČINO KOT DRUGI/ TUJI JEZIK

Kontakt: center-slo@ff.uni-lj.si

Jesenska šola slovenskega jezika

Termin: od 1. 10. 2012 do 17. 1. 2013

Kraj: Pionirski dom, Vilharjeva 15, Ljubljana

Zimska šola slovenskega jezika

Termin: od 21. 1. 2013 do 1. 2. 2013

Kraj: Pionirski dom, Vilharjeva 15, Ljubljana

Popoldanski tečaji

Termin: od 1. 10. 2012 do 17. 1. 2013

Kraj: Filozofska fakulteta v Ljubljani

Jutranji tečaji

Termin: od 1. 10. 2012 do 17. 1. 2013

Kraj: Pionirski dom, Vilharjeva 15, Ljubljana

Intenzivni jutranji tečaji

Termin: 12. do 23. 11. 2012

Kraj: Pionirski dom, Vilharjeva 15, Ljubljana

FAKULTETA ZA HUMANISTIČNE ŠTUDIJE UNIVERZE NA PRIMORSKEM

Kontakt: vladka.tucovic@fhs.upr.si, mojca.butinar@fhs.upr.si

Poletni tečaji slovenskega jezika Halo, tukaj slovenski Mediteran!

Termin: od 15. 7. do 28. 8. 2013

Kraj: Fakulteta za humanistične študije, Koper

CŠOD, ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO, MINISTRSTVO RS ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT

Kontakt: irena.kokalj@csod.si

Poletna šola slovenščine v Tolminu

Termin: 20. 7. do 3. 8. 2013

Kraj: CŠOD – Dom Soča, Tolmin

UČENJE PREK SPLETA

www.slovenisch-lernen.uni-hamburg.de
www.centerslo.net

TEČAJ SLOVENŠČINE V BERLINU

Termin: ob ponedeljkih od 19. do 21. ure v učilnici župnije St. Elisabeth na Kolonnenstr. 38 v Schönebergu

Kontakt: dvorak@zas.gwz-berlin.de

UČITELJI DOPOLNILNEGA POUKA SLOVENSKEGA JEZIKA V NEMČIJI

Magdalena Novak
magdalenanovak@googlemail.com

Dragica Gornik
dragica.gornik@guest.arnes.si

Dušan Čegovnik
dusan.cegovnik@gmx.de

Natalija Robnik
natrol05@yahoo.de

Olga Kerčmar
olgakerchmar@t-online.de

Velimir Brunski
velimir.brunski@guest.arnes.si

nbuksek@gmail.com

vinko.kralj@guest.arnes.si

Raziskava

Kakšna je zastava Slovenije?

GOTOVO VEČINA SLOVENCEV DANES Z NAJVIŠJO STOPNJO GOTOVOSTI MENI, DA POZNA ODGOVOR NA NASLOVNO VPRAŠANJE. PA GA RES? (1. DEL)

Ryan Hartner*

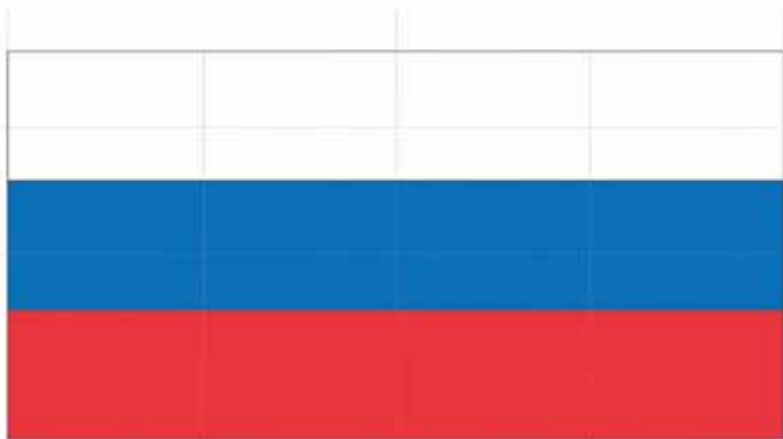
Poglobljena pravna analiza omenjenega vprašanja, ki sem ji posvetil kar nekaj svojega časa in energije, je pokazala, da je odgovor na omejeno vprašanje nepričakovan in za mnoge presenetljiv. Zaradi pravno nenavadne relacije med ustavnim zapisom, ki opredeljuje podobo zastave Slovenije, in izvedbenim zakonom (Zakon o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi - ZGZH), moramo že v osnovi ločiti med dvema različnima vprašanjema; med naslovnim in vprašanjem, kakšna je zastava Slovenije v uporabi. Samo odgovor na zadnje vprašanje je tisti, ki je jasen in tega je imel v mislih bralec, ki je prebral naslov tega prispevka. Seveda je vsakdo takoj pomislil na zastavo z vodoravno razporeditvijo slovenskih zgodovinskih barv, saj takšno zastavo videmo vedno in na vsakem koraku. Obstoječa uporabna vodoravna slovenska tribarvnica vsekakor je slovenska zastava, v to ni dvoma, vendar pa z ustavno-pravnega vidika ni edina, in to je tudi bistvo pravne teze, ki sem jo obširno strokovno utemeljil decembra 2010 v reviji Pravniki (Pravniki, Ljubljana 2010, let. 65 (127), št. 11-12). Pravna podlaga za možnost razmišljanja v smeri ustavne legitimizacije ne ene pač pa dveh geometrijskih različic slovenske zastave je veljavni ustavni zapis iz drugega odstavka 6. člena Ustave Republike Slovenije (URS), ki opredeljuje podobo zastave Slovenije, ko določa:

»[1. stavek] Zastava Slovenije je belo-modro-rdeča slovenska narodna zastava z grbom Slovenije. [2.] Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve. [3.] Barve zastave gredo po vrstnem redu: bela, modra, rdeča. [4.] Vsaka barva za-

vzema po širini tretjino prostora zastave. [5] Grb je v levem gornjem delu zastave tako, da sega z eno polovico v belo polje, z drugo pa v modro.«

Že po hitrem pregledu gornjega ustavnega zapisa je jasno, da ustavo-

dajalec nikjer izrecno ne določa, da si slovenske zgodovinske barve po površini zastave sledijo v vodoravnem zaporedju. Takšna ugotovitev je tudi v pravnem smislu popolnoma na mestu, saj je ustavodajalec

* Ryan Hartner je univ. dipl. pravnik, mag. pravnih znanosti, Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, podsekretar v Službi Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (2008-2010), zaposlen v International Labour Organization (ILO), New York (2010-). V prispevku avtor izraža svoja lastna strokovna stališča, ki v nobenem delu niso stališča organizacije, s katero je avtor v pogodbenem odnosu.

Foto: BOBO

s sprejetjem amandmaja C k Ustavi RS (originalni Ustavi SRS iz 1974.), tik pred razglasitvijo samostojnosti RS iz ustavnega zapisa umaknil t.i. izključno horizontalno geometrijsko klavzulo za oblikovanje slovenske

zastave. Nova ustavna zapisa, tako tisti iz omenjenega zadnjega stotega amandmaja k originalni ustavi SRS kakor tudi kasnejši ustavni zapis nove in danes veljavne slovenske ustave iz leta 1991, namreč nista prevzela zapisa, ki so ga vsebovale vse predhodne slovenske ustave (1947, 1963, 1974). 44 let veljaven ustavni zapis »barve zastave se vrste vodoravno od zgoraj navzdol po temle redu: bela, modra in rdeča«, je bil z amandmajem C in kasneje z URS spremenjen tako, da se sedaj veljavno glasi: »Barve zastave gredo po vrstnem redu: bela, modra, rdeča.« Izključne horizontalne geometrijske klavzule za oblikovanje slovenske zastave na ustavnem nivoju torej od 1991. ni več, na podlagi česar je mogoče že gramatikalno (ob upoštevanju zastavoslovnih možnosti) šteti, da je ustavno legitimizirano poleg horizontalne pridobila tudi vertikalna slovenska tribarvnica.

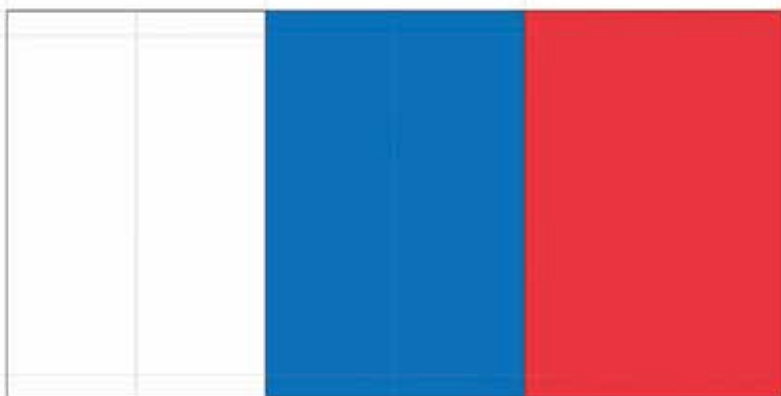
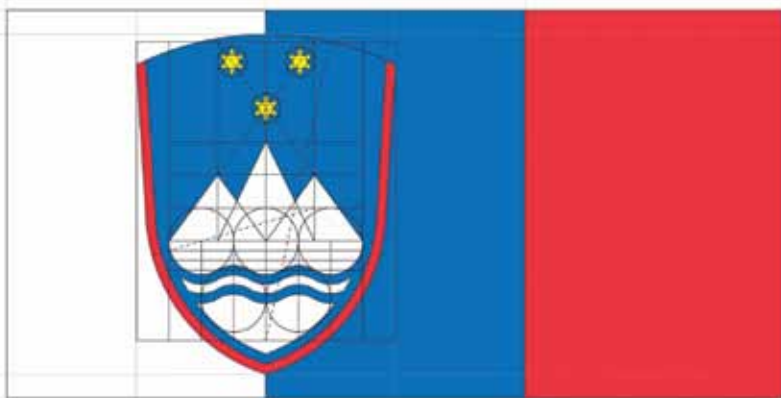
Ustavodajalec je očitno želel nastalo pravno dvoumje razrešiti z vključitvijo termina slovenska narodna zastava v nov ustavni zapis. Vendar pa je s tem samo prispeval k dualni dopustnosti ustavnega zapisa, saj slovenska narodna zastava v vodoravni različici obstaja zgolj dejansko ali de facto (od leta 1848); vsak trenutek

bi se de facto lahko pojavila tudi vertikalna različica slovenske narodne zastave in bi se potem dovoljujoč ustavni zapis nanašal nanjo. Ustavni zapis namreč govori samo o slovenski narodni zastavi, ne pa o zgodovinski slovenski narodni zastavi. Prezreti pa tudi ne gre dejstva, da je bila tribarvnica s poddimenzioniranim novim slovenskim grbom, ki je bila razvita na dan razglasitve samostojnosti RS, junija 1991, zamišljena zgolj kot začasna evolutivna faza slovenske zastave, ki naj bi ji sledila končna evolutivna faza.

Sicer pa sta v veljavnem ustavnem zapisu URS primerjalno-pravno napačno uporabljeni tudi dimenziji širine in dolžine. Če bi pojem širine iz ustavnega zapisa namreč interpretirali primerjalno-pravno, bi ustavni zapis »Vsaka barva zavzema po širini tretjino prostora zastave« dejansko določal, da ima Slovenija zastavo z vertikalno tretjinsko razporeditvijo zgodovinsko priznanih barv, še posebej, ker se sedaj barve zastave več ne vrste (ustave 1947, 1963, 1974), pač pa gredo (amandma C, veljavna ustava 1991). Ker ustavodajalec v nov ustavni zapis ni prevzel izključne horizontalne geometrijske klavzule za oblikovanje slovenske zastave, ki so jo vsebovale predhodne slovenske ustave, je preostali del ohranjene določbe (»Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve«) postal nesmiseln, oziroma v pravnem smislu ne pove ničesar, razen tega, da ima slovenska zastava eno izmed dveh zastavoslovno običajnih pravokotnih oblik (dimenzijsko razmerje 1:2, običajno je tudi dimenzijsko razmerje 3:4). Tako parcialno ohranjena ustavna določba namreč ne predstavi več najpomembnejšega podatka, kateri stranični dimenziji je razmerje 1:2 v korist. Ker je ustavodajalec iz ustavnega zapisa umaknil horizontalno geometrijsko klavzulo, bi moral nomotehnično in primerjalno-pravno pravilno, če bi na ustavnem nivoju želel priznati legitimnost samo horizontalni zastavi, zapisati, da je razmerje širine proti dolžini zastave ena proti dve. Namesto besede proti pa je uporabljena pravno nedoločna beseda in.

Zgornji pravni argumenti tako pričajo v prid ustavni legitimnosti tudi vertikalne različice slovenske zastave, ki se ji zgolj s spremembo zakona (Zakon o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi) lahko določi legalnost (uporabnost), ne da bi bilo pri tem treba spreminjati obstoječ ustavni zapis. Obstoječa horizontalna tribarvnica bi se tako zgodovinsko umaknila in svojo vlogo narodnega in državnega simbola v celoti prepustila svoji evolutivni naslednici - vertikalni slovenski tribarvnici.

(Se nadaljuje.)

Rodoslovje

Francosko poreklo in še kaj

SLOVENCI BI BILI RADI FRANCOZI, NIKAKOR PA NE NEMCI, ITALIJANI...
NADALJUJEMO ZGODBO O DOMNEVNIH POTOMCIH NAPOLEONOVIH VOJAKOV
IN DRUGIH, S KATERIMI SE NE BI POSTAVLJALI.

Peter Hawlina, Slovensko rodoslovno društvo

Prva naloga vsakega rodoslovca je dokumentiranje prednikov. So tudi taki, ki se posvetijo samo evidentiranju potomcev prednika izpred štirih ali petih generacij, včasih tudi več, vendar je omenjenih pet generacij verjetno najpogostejši predmet raziskav.

Tako nastanejo evidence, ki štejejo nekaj sto oseb, če se dokumentirajo vse generacije potomcev, tudi tiste po ženskih potomcih, kjer se priimek zaradi poroke navadno spremeni.

DOKUMENTIRANJE PREDNIKOV

Prva naloga pa je vseeno dokumentiranje prednikov. To sta v prvi generaciji dva, v drugi še štirje in v tretji še osem in tako naprej, če smo se odločili, da ne bomo prednike raziskovali in dokumentirali enakomerno po moški in ženski liniji.

Pri tem delu se prej ali slej zgodi, da ženin ali nevesta nista bila iz istega kraja. Bila sta iz različne župnije,

morda celo škofije, države ali celo kontinenta. Rečem prej ali slej. Ta slej bi sicer lahko bil tako časovno oddaljen, da povezave Kranjca ali Kranjice z oddaljenim tujcem ali tujko že ne moremo več dokazovati. Poroke se največkrat sklepajo med pripadniki iste župnije. Ta »največkrat« je spet zelo težko statistično opredeliti. Osebnost bi kar tako, čez palec rekel, da je porok »čez tri gore in tri dole« v povprečju do treh odstotkov.

Na splošno čutim, da se mnogi radi pohvalijo, da so »pravi Slovenci« in se s tem skušajo nekoliko ali zelo dvigniti nad tiste, ki to niso. Taka skrajnost je nacionalizem ali celo genocid.

FRANCOZI DA, BOSANCI NIKAKOR

Prav pogosto pa se tudi kdo pohvali, da je tujega rodu. Pa ne kateriga koli. Je potomec ali potomka Francoza. Zlepa se ne bo nihče hvalil z nemškim, italijanskim, madžarskim, češkim, hrvaškim, srbskim, bosanskim

....., zamorskim, ciganskim poreklom. Ne! S takim poreklom se ne hvali nihče. Vsaj vsak peti do deseti Kranjec pa nas skuša prepričati, da je potomec Napoleonovega vojaka in po možnosti naj bi bil ta pred dvesto leti živeči prednik tudi plemič, o čemer smo v pričujoči rubriki že pisali.

Pri nas se želimo predstaviti za nekaj več z nečim, kar je med Angleži najpogostejša žaljivka. »Bloody bastard« je navadno tisti, ki je potomec Francoza. Naš različica bi lahko bila preklet pankrt.

S tem uvodom nisem nameraval načeti psihološke, antropološke, socialne... študije.

Ne. Med ljubiteljskimi rodoslovci in tudi med predstavniki različnih strok je prisotno zanimanje za fenomen »francoskega prednika«. Že nekaj let v Slovenskem rodoslovnem društvu vabimo najditelja zapisa poroke med Slovenko in Francozom, da svojo najdbo predstavi kolegom in stroki. Do zdaj ga ni bilo!

Normalno je, da je v vseh časih prihajalo do ljubezenskih stikov med domačinkami in tujci. Nekaj je bilo pri tem tudi nasilja, vendar ne nujno. Francosko potomstvo pa lahko dokazujemo samo s poroko Francoza s Slovenko, če ostanemo pri tako pogosto razglašanih Napoleonovih vojaki. Če je s Francozom zanosila neporočena ženska, je bila v zapisu krsta tega otroka rubrika za očeta praviloma prazna, če je bila mati poročena, pa je bil kot oče otroka vpisan njen zakonski mož.

O najdbi zapisa poroke Francoza s Slovenko ni do zdaj v Sloveniji poročal še nihče. To ne pomeni, da take poroke ni bilo. Sistematičnega iskanja se ni lotil ne posameznik ne skupina. Med člani Slovenskega rodoslovnega društva je bilo večkrat objavljeno povabilo, da bi o taki najdbi poročali. Še več. Enako povabilo smo naslovili tudi na avstrijske in hrvaške kolege. In res sta dva hrvaška kolega našla tak zapis poroke. V enem primeru je potomstvo v dveh ali treh rodovih izumrlo, samo pri enem pa so dokumentirani danes živeči potomci.

Nikomur nočem jemati veselja, ki ga ima v prepričanju o svojem francoskem poreklu. Kar verjame naj. Nam, nejevernežem, pa naj to dokaže.

Izseljenski spomeniki

Kot ptice proti morju

SPOMENIK FINSKIM IZSELJENCEM V PRISTANIŠKEM MESTU HANKO

Ajda Rogelj

Hanko, mesto na jugozahodu Finske, ki ima za sabo dolgo zgodovino vojnih bitk, danes velja za priljubljeni poletni počitniški kraj. Mesto z močno švedsko manjšino pa je znano tudi kot pomembno finsko pristanišče, saj ostaja nezaledenelo skozi celo leto. Vkranje na ladje v pristanišču Hanko je bilo konec 19. stoletja ena izmed poti, ki so jo izbrali mnogi finski izseljenci.

V času velikega finskega izseljevanja med leti 1880 in 1930 se je s Finske izselilo okoli 400.000 prebivalcev, kar je v takratnem obdobju predstavljalo 15 odstotkov prebivalstva. Preko pristanišča Hanko, ki je zaradi svoje strukture omogočalo natančen popis vseh potnikov, jih je odšlo približno 250.000. Ti so namreč morali pred vkrcanjem prečkati mostove nad železniškimi tiri, Finska pa je zaradi tega ena izmed redkih držav, ki je svoje izseljence uspešno popisala. Pot vseh tistih, ki so na prelomu 19. stoletja odšli iz Hanka, je najprej vodila do Anglije in šele od tam naprej do ZDA, Kanade ali Avstralije. Do Anglije so odpluli na parnikih, ki so tja prevažali maslo, enega takrat glavnih finskih izvoznih izdelkov.

SPOMENIK IZSELJENCEM - ŽERJAVI

V mestu Hanko stoji spomenik izseljencem, ki predstavlja veliko finsko izseljevanje (1880-1930) in je v čast ljudem, ki so se na prelomu 19. stoletja prek tega pristanišča izselili. Spomenik, ki so ga po načrtih finskega kiparja Mauna Oittinena postavili leta 1990, upodablja tri ptice žerjave, ki letijo proti morju. Žerjavi imajo v več kulturah simboličen pomen, ponekod jih dojemajo celo kot svete živali, ki naj bi ljudem pomagale razkrivati goljufije in prevare. Kitajcem žerjavi predstavljajo solarni simbol pravičnosti in dolgoživosti. Sicer pa njihova podoba skozi vso zgodovino predstavlja neizčrpen navdih za lepoto in eleganco v ustvarjanju novega. Spomenik z žerjavi so v Hanko postavili s pomočjo 93 finskih občin, katerih prebivalstvo je izseljevanje najbolj zaznamovalo, imena teh pa so vgravirana v spomenik. Po njegovem vzoru so podoben spomenik postavili tudi na Floridi, kjer se je naselilo veliko finskih izseljencev.

Foto: Hanko Tourist Office

NOVA FINSKA

Slaba letina 1867 je množice s finskega podeželja prignala k odhodu in zaznamovala pričetek velikega finskega izseljevanja v Severno Ameriko. A mnogi Finci so na ameriško celino začeli odhajati že nekaj stoletij prej. Že v 17. stoletju so se kot Skandinavci naseljevali v švedskih kolonijah, kaj kmalu pa so začeli oblikovati svoje - finske skupnosti. Nova Finska (New Finland), kjer so se Finci skupinsko naseljevali, je današnje območje Kanade, ki je tako geografsko kot klimatsko podobno Finski. Skupnost se je začela oblikovati po naselitvi treh družin, ki so kmalu na Finsko začele pošiljati pisma z obetajočimi besedami priložnosti in prepričevati rojake, naj se tudi oni odločijo za izselitev. Območje Nove Finske v Kanadi je bilo za finske izseljence privlačno tudi zato, ker so bile v času njihovega naseljevanja v ZDA

prostrane in rodovitne obdelovalne površine že zasedene, saj so jih naselili drugi izseljenski narodi kot na primer Irci. Tako so mnogi finski izseljenci iskali nove priložnosti severneje, na območju Kanade.

Največjo gostoto Američanov s finskim poreklom je danes moč zaznati na območju tako imenovanega finskega zaliva (Finn Hook) na severozahodu Minnesote, v severnem Wisconsinu in Michiganu. Tam ti predstavljajo približno 16 odstotkov prebivalstva. Čeprav je večina izseljencev s Finske odšla z željo po vrnitvi, se jih je vrnilo le okoli 20 odstotkov. In ravno ti so bili glavni nosilci novih tehnoloških idej, ki so se jih navzeli v novem svetu in jih po vrnitvi tudi uporabili. Upošteva se slednje morda ni naključje, da v sodobnem času Finska prednjači z inovativnostjo in tehnološkim napredkom.

Spomenik finskih izseljencem v mestu Hanko. V času velikega finskega izseljevanja je prek Hanka odšlo približno 250 000 ljudi.

Prvi mladinski parlament Slovencev po svetu

Mladi z jasnim sporočilom

RAZČISTIMO Z ZGODOVINO. NE SRAMUJMO SE JE, SAJ SMO DEL NJE. ZGODOVINA JE DEL NASTANKA DRŽAVE IN TA NI VEDNO PREPROST.

MLADI SLOVENCİ PO SVETU, MANJ OBREMENJENI Z ZGODOVINO, KI RAZDVAJA ŠIRŠI SLOVENSKE PROSTOR, SO V RAZPRAVI JASNO POVEDALI, DA JIM JE VSEENO, KDO JE KAKŠNE BARVE, SAJ SMO VSI SLOVENCİ.

Besedilo Vesna Vukšinič Zmaić, fotografije Maja Kaplan

Dr. Laris Gaiser,
predsednik
Upravnega
odbora
Panevropskega
gibanja:
»Zgodovina ne
ločuje, ampak
združuje, in nas
brez nje ne bi
bilo.«

Prvi mladinski parlament z naslovom Medgeneracijski dialog, ki je potekal v mali dvorani državnega zbora, je bil poučen predvsem za ustanove in organizacije, ki delujejo s Slovenci po svetu iz Slovenije. Žal je bilo predstavnikov teh organizacij, ki bi slišali sporočilo, premalo. Mladi predstavniki slovenskih društev po svetu so povedali svoje. Drug drugemu, samo sebi. Ne po naključju, ampak da bi besede mladih odmevale, v Sloveniji danes v nadaljevanjih sestavljamo celotno sporočilo mladih na Prvem mladinskem parlamentu.

Da zgodovina ne ločuje, ampak združuje, in nas brez nje ne bi bilo, je povedal dr. Laris Gaiser, predsednik Upravnega odbora Panevropskega gibanja. Slovenija potrebuje mlade,

da bi začeli gledati v prihodnost, ustvarjati politiko mladih, ki bi stremela v partnerstvo in povezovanje, je dejal. Slovenci v Srbiji, Italiji, Nemčiji, Argentini – vsi so ponosni, da so Slovenci,

Mladi so ambasadorji slovenske kulture v zamejstvu, ki iščejo priložnost za ustvarjalno vključevanje v kulturno dejavnost.

a prav gotovo potrebujejo zgled iz matične domovine. Potreben je enoten mladinski prostor. Ne glede na to, od kod prihajamo, smo Slovenci. Za zaključek je Gaiser mlade povabil, naj pridejo v Slovenijo ali pa delajo na povezovanju.

Mag. Andraž Zgonc iz Urada RS za mladino je predlagal oblikovanje

mladinske politike in enotnega mladinskega prostora, ki ne bi bil omejen z mejami držav.

POSLEDICE PRETEKLOSTI NOSIMO VSI

Snežana Goršek iz društva Sava Beograd je predstavila delo društva in zgodovinsko delo Slovencev na srbskem prostoru in med drugim spomnila, da je treba razbiti stereotipe o izseljencih.

Jasmina Ritlop je izrazila željo, da bi bili rojaki po svetu enakopravni s Slovenci doma, ne stigmatizirani. Pohvalila je trud nekaterih organizacij v Sloveniji, ki delajo s Slovenci v tujini. Opozorila je, da imajo povratniki v Sloveniji velike težave pri asimilaciji, ni pa nobene organizacije, ki bi se v Sloveniji ukvarjala s to problematiko. Dodala je, da bi bilo treba zgodovino pospraviti v stekleno škatlo. Da nanjo ne pozabimo in v opozorilo, naj se ne ponovi. »Posledice preteklosti nosimo vsi, zato ni potrebe, da smo zaradi nje razdvojeni.« je dejala Ritloпова. Po njenem medkulturni dialog lahko poteka tudi takrat, ko starejši člani društev mlajšim predajo delo in dolžnosti. Starejši namreč težko sledijo novodobnim komunikacijskim in informacijskim orodjem. Zato jim je društvo edini stik s Slovenijo in ga ne želijo izgubiti.

Izredno zanimiv in z gromkim aplavzom nagrajen je bil nastop Olge

Voglauer, predstavnice slovenskih mladinskih organizacij na Koroškem, ki smo jo podrobneje predstavili v prejšnji številki Slovenije danes.

Elija Mužič in Karin Ulian, predstavnika mladih Slovenske kulturno-gospodarske zveze iz Trsta, sta dejala, da mladi ne živijo samo od kruha. Zelo dobro se zavedajo

Mag. Andraž Zgonc

Jasmina Rišlop

pomena kulture, družine in jezika naroda, ki mu pripadajo. Mladi so ambasadorki slovenske kulture v zamejstvu, ki iščejo priložnost za ustvarjalno vključevanje v kulturno dejavnost. Želijo si, da bi se znebili ideoloških pregrad in na prvo mesto postavili vrednote, ki vodijo k napredku družbe kot celote. Starejše generacije imajo izkušnje, vendar toga pravila preteklosti otežujejo kreativnost in napredek.

SPREMEMBE SO MOŽNE, TREBA JE VZTRAJATI

Krispin Štok z Reke je dejal, da mladi Slovenci iz sveta, ki pridejo v Slovenijo študirat, nimajo nobene organizacije, na katero se bi obrnili. Po njegovem mnenju je Slovenija v

njihovo izobrazbo vložila denar, vendar ne razmišlja v smeri, da bi si to investicijo povrnili, saj študenti po končanem študiju zapustijo Slovenijo. Društvo hrvaških študentov v Sloveniji se je uspešno povežalo s tukajšnjimi hrvaškimi gospodarstveniki. Spremembe so možne, treba je vztrajati, je zaključil Krispin Štok.

Predstavnica KPD Bazovica se je osredotočila na temo, kako pritegniti mlade v društva. Učenje slovenskega jezika je prav gotovo dober način, vendar je opozorila, da je treba v dopolnilni pouk vnesti tudi druge teme s kulturnega področja, kjer sicer prevladuje Prešeren. Mlajši učitelji bi morali imeti več svobode in samostojnosti pri oblikovanju učnega programa, potrebne so poletne šole

in športni turnirji, so opozorili mladi iz KPD Bazovica.

Ker se je razprava za mlade odvijala v mali dvorani državnega zbora, ločeno pa posvet za predsednike društev Slovencev po svetu v veliki dvorani, je bila izrečena tudi pripomba, da bi morali mladi in »stari« zasedati skupaj. Tudi to cilj medgeneracijskega dialoga!

Pripomba je bila vzeta na znanje in pričakovati gre, da bo naslednje leto zasedanje skupno.

Mladi niso na različnih bregovih. Sprejemajo vero in različna politična prepričanja. Stremijo k spoštovanju sočloveka. Želijo si napredek celotne generacije in Slovenije, katere del se počutijo. S tako miselnostjo so stopili na skupno pot v prihodnost.

SLOVENIJA, KAMNIK, SAMOSTAN MEKINJE, objekt z večstoletno zgodovino, zgrajen leta 1689, pribl. 5098 m² poslovnih površin, zemljišče velikosti cca 11.186 m², na robu naselja, lepa okolico, več objektov, polovica kulturnega spomenika že obnovljena, nova streha, namembnost je lahko sakralna, kulturna, izobraževalna, za družbene dejavnosti ter parkovne površine.

RE/MAX Vogal nepremičnin
Zelena gradnja d.o.o.
Šmartinska cesta 106
Ljubljana, Slovenija
+386 51 428 151
marija.junkar@re-max.si

www.re-max.si/490191005-37
(fotografije samostana)

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu

Sofinanciranje dejavnosti in aktivnosti Slovencev v zamejstvu in po svetu

VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE SE ZAVEDA IZJEMNEGA POMENA, KI GA IMAJO ZA SLOVENSKI NAROD SLOVENCİ, KI ŽIVIJO IZVEN MATIČNE DOMOVINE, ZATO JE KLJUB REORGANIZACIJI OB NASTOPU MANDATA V ZAČETKU LETA 2012 OHRANILA URAD ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU KOT SAMOSTOJNO SLUŽBO ZNOTRAJ VLADE RS S SVOJO MINISTRICO.

Ana Ovsenik, USZS

Poslanstvo Urada je podpora in pomoč Slovincem v zamejstvu in Slovincem po svetu ter ohranjanje njihovih vezi s Slovenijo in slovensko kulturo, običaji in jezikom. Ena izmed oblik, ki jih na Uradu izvajamo, je sofinanciranje rednega delovanja nekaterih

organizacij in posameznikov. Vlada RS je kljub gospodarski in finančni krizi zagotovila finančna sredstva tudi v Prihodnjem letu.

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu dejavnosti slovenskih skupnosti v drugih državah spodbuja s finančnimi sredstvi, ki jih razdeli v sklopu vsakoletnega javnega razpisa. Sredstva, ki jih imamo na Uradu na razpolago, so dodeljena na podlagi razpisnih meril, ciljev in razvojnih smernic, ki pa so v skladu s strategijami in razvojnimi načrti Urada. Cilji, ki jim prijavitelji morajo slediti, so utrjevanje in ohranjanje narodne, jezikovne in kulturne identitete, krepitev znanstvene in gospodarske dejavnosti, vključevanje mladih in dejavnosti za mlade ter spodbujanje medsebojnega oziroma čezmejnega povezovanja in sodelovanja.

Prošenj, ki prispejo v sklopu razpisa, je vsako leto več, kot je na voljo proračunskih sredstev, zato imajo prednost pri izbiri tisti projekti in dejavnosti, ki so razvojno in pozitivno naravnani in čimbolj doprinesejo h krepitvi slovenstva ter ohranjanju in spodbujanju aktivnosti slovenske avtohtone narodne manjšine.

NADZOR NAD PORABO SREDSTEV

Da bi bila sredstva razdeljena transparentno, pravično in pošteno, na Uradu izvajamo tudi redne preglede nad porabo razdeljenih sredstev. Vsi prejemniki denarnih sredstev morajo v skladu z razpisom in sklenjeno pogodbo pripraviti letno oziroma projektno poročilo in ga najpozneje do konca januarja v letu po prejemu finančne pomoči posredovati Uradu. V nasprotnem primeru na Uradu lahko zahtevamo vračilo razdeljenih sredstev.

Poleg tega na Uradu preverjamo izpolnjevanje določil pogodbe o sofinanciranju in namenskosti porabe proračunskih sredstev tudi na terenu samem. Tako smo letos pri 37 prijaviteljih v zamejstvu, od tega deset na avstrijskem Koroškem, 15 v Italiji, štiri na Hrvaškem ter osem na Madžarskem, pregledali finančno delovanje za leto 2011.

V luči zmanjševanja administrativnih ovir in zapletenosti postopkov smo letos pripravili posodobljen obrazec za pripravo vsebinsko-financijskega poročila, ki bo hkrati zagotovil enostaven pregled nad porabo sredstev in enostavnejše poročanje.

JAVNI RAZPIS ZA LETO 2013

Čeprav se Slovenija sooča s finančno krizo, se Vlada RS zaveda, da se s težavami pri poslovanju spopada tudi vedno več slovenskih organizacij izven matične domovine. Te težave so večinoma povezane z zmanjševanjem sredstev in upadom števila virov financiranja. Slovenske organizacije te ovire premagujejo na različne načine po svojih najboljših močeh, ob tem pa si tudi Republika Slovenija prizadeva še naprej ohranjati njihovo podporo na nivoju, ki jim omogoča nemoteno delovanje. S to mislijo tako kot vsa leta proračun RS za leto 2013 še naprej predvideva sredstva za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Javna razpisa za finančno podporo avtohtoni slovenski narodni skupnosti v zamejstvu in Slovincem po svetu za leto 2013 bosta tudi letos objavljena jeseni. Objave bodo v Uradnem listu RS, medijih, na spletnem portalu Slovinci.si, na spletnih straneh Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter na spletni strani Vlade RS.

Slovenska izseljenska matica

Letovanje otrok iz slovenskih društev

ZDRUŽENJE SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA JE S POMOČJO URADA VLADE RS ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU IN Z ZVEZO PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE (ZPM) ORGANIZIRALA LETOVANJE SLOVENSКИH OTROK IZ BOSNE IN HERCEGOVINE. NAŠA PRVA ŽELJA JE BILA, DA NA MORJE POŠLJEMO OTROKE, KI ZARADI SOCIALNE STISKE DRUŽIN BREZSKRBNIH POČITNIC NA MORJU ŠE NISO DOŽIVELI. DODATNO PA JE BILO LETOVANJE NAGRADA ZA VSE OTROKE, KI SE SLOVENSКИH DRUŠTVIH UČIJO SLOVENSKI JEZIK.

Besedilo Vesna Vukšinič Zmajič, fotografije arhiv SIM

Tako smo na letovanje v Zambratijo od 1. do 11. julija 2012 skupaj z drugimi slovenskimi otroki poslali osem otrok iz Slovenskega društva Triglav iz Banje Luke.

Pred Fužinskim gradom, kjer je bilo mesto odhoda, smo jih s starši pospremili na avtobus. Slovo je bilo precej čustveno, saj so se nekateri otroci prvič odpravili na pot brez staršev. Mobilni telefoni na letovanju niso zaželeni, starši pa so lahko poklicali v letovišče. Kasneje smo izvedeli, da je tudi to odveč. Otroci so se namreč imeli odlično.

Zambratija je majhno istrsko obmorsko letovišče, kjer v prostornem parku visokih borovcev stoji otroški počitniški dom. Po desetdnevnem letovanju so se otroci vrnili v Ljubljano, od tam pa odpotovali nazaj v Banjo Luko. Tako fantje kot dekleta so dejali, da jim jezik ni delal težav, so pa svoje znanje dopolnili. Na začetku so potrebovali nekaj časa, da so se navadili na novo okolje in nove obraze vrstnikov, hitro pa so prebrodili tudi to težavo. Predvsem dekleta so na letovanju navezala ogromno poznanstev. Da jim je žal, ker je konec, so potožile in objemale nove prijateljice in vzgojiteljice, ki so bile z njimi.

Siniša in Anja v objemu

Na SIM upamo, da se bodo prijateljstva med mladimi ohranila. Dandanašnja komunikacijska sredstva jim to vsekakor omogočajo. Tovrstno letovanje je spodbuda za vse, ki obiskujejo slovensko šolo dopolnilnega pouka in nagrada za trud. Jezik se najlažje učimo v okolju, kjer se uporablja.

Veseli nas, da ima ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak izredno pozitiven odnos do takšnih projektov. Na obisku v letovišču RKS Debeli rtič je podobno idejo v celoti podprla.

PISMA SOORGANIZATORJA:

Karin Elena Sánchez, Generalna sekretarka ZPMS: Veseli nas, da smo s skupnimi močmi lahko naredili nekaj dobrega. Prepričana sem, da se s takšnimi letovanji in druženji tkejo tudi prijateljstva med narodi, ki lahko trajajo vse življenje. Vemo, da nas prav

raznolikost povezuje in združuje ter neizmerno bogati.

Anita Ogulin, ZPMS: Velej se trudimo, da nalogimo otrokom kar največ srečic. In tudi tokrat ni bilo drugače. Torej objem na daljavo vsem osmim in verjamem, da potujemo v zgodbe o srečnem otroštvu še kdaj.

Zadovoljni nasmehi mladih udeležencev letovanja

»Fantovski deli ekipe

Slovenija v svetu

Izbrana pot je prava

NA TRADICIONALNEM TABORU SLOVENCEV PO SVETU OBELEŽILI
TUDI 20-LETNICO SVS.

Boštjan Kocmur, foto: Arhiv SVS

Slovenci po svetu radi govorijo o Sloveniji kot o raju pod Triglavom. Povzpeli se na planino pomeni potopiti se v ta nebesa, zlasti v lepem sončnem dnevu.

Praznovanje 19. tabora Slovencev po svetu je bilo, kot je že tradicionalno, na prvo nedeljo v juliju, ki je posvečena Slovincem po svetu. V društvu Slovenija v svetu, ki letos praznuje svojih prvih 20 let, smo se odločili, da gremo tokrat na Veliko planino.

Velik obisk Slovencev iz vseh vetrov – Slovenije, Francije, Argentine,

Kanade, Avstrije, Italije, Nemčije, ZDA ... - nas spodbuja in potrjuje, da je pot, ki smo si jo načrtali ob ustanovitvi društva SVS, prava.

Izbrano pot smo skozi vsa leta, ko sem vodil društvo, in tudi letos, zaradi različnih potreb izseljencev razširjali. Prvi tabori so bili izpovedni prve generacije, ki dolga desetletja ni mogla spregovoriti v svoji lastni domovini. V naslednjih letih so bili tematski tabori o šolstvu, kulturi, ohranjanju jezika ... Zdaj pa, ko izseljenstvo vodi druga oziroma tretja generacija, ji skušamo približati Slovenijo, jo navezati nanjo in ji pomagati doživeti izročilo prednikov tudi brez besed.

19. tabor Slovencev po svetu je letos potekal s podporo občine Kamnik, župnije Stranje in Turistične družbe Velika planina. Na Zelenem robu nas je lokalna skupnost sprejela po stari planšarski navadi, sledila je sveta maša v kapelici Marije Snežne, ki sta jo vodila rektor Vincencijevega doma v Ljubljani g. Leopold Valant in g. Alojzij Rajk iz Essna. Gospod Valant je poudaril pomembnost dela društva pri povezovanju in ohranjanju slovenske identitete Slovencev po svetu in dodal, da si moramo še naprej prizadevati, »če želimo kot narod preživeti«.

Pavlinka Korošec Kocmur je v uvodu programa prikazala nastanek društva takoj po osamosvojitvi, ko so nekateri v Argentini rojeni Slovenci za nekaj

let prihajali v Slovenijo. Med drugim je povedala: »Ob prihodu smo bili tesno povezani s slovensko skupnostjo, iz katere smo izhajali, a tudi druge slovenske skupnosti so nam postajale domače, ko so izseljenci z vseh koncev sveta prihajali v Slovenijo na obisk. Leto 1991 nas je Slovence povežalo, stereotipi o izseljencih so se počasi rušili ... Mnogi Slovenci iz domovine in sveta so jasno videli, da Slovenija nujno potrebuje »društvo izseljencev za izseljence« – sodelavca, ki bi imel izkušnjo izseljenstva in bi izseljence obravnaval kot subjekt, kot del narodovega telesa. Tako

Nastop
maturantov iz
Argentine

je bilo leta 1992 registrirano Izseljensko društvo Slovenija v svetu.»

Nato je navzoče pozdravil predsednik društva dr. Branko Zorn, ki je med drugim poudaril, da društvo povezuje Slovence v izseljenstvu s Slovenci v domovini in obenem seznanja tukajšnje znanstvene ustanove o življenju in delu rojakov po svetu. Povezuje se tudi s slovenskimi katoliškimi misijami po Evropi. »Na svojih taborih je društvo SVS podpiralo spodbudne misli in iniciative, izhajajoče iz slovenske družbe. Prineslo je tudi izvirne poglede in ponudbe z namenom, da se spremeni pogled na izseljenstvo oziroma na družbo v Sloveniji.« Za naprej je izrazil željo, da bi bila Slovenija v svetu še naprej v oporo pri spodbujanju slovenske narodne identitete med Slovenci po svetu; zaznal je, da se je v 20 letih našega delovanja družba spremenila, prav tako izseljenstvo. »Tako po vojni so bili oporečniki režimu prisiljeni izseliti se, malo kasneje je sledila ekonomska emigracija. Obe sta bili strogo nadzorovani. Danes pa obstajajo agencije, ki Slovincem ponujajo delo in boljše življenje v tujini. To je vse uradno, dobro sprejeto, a zelo žalostno.« Na koncu je še poudaril, da je izseljenstvo, sicer pod drugačnim obrazom, še vedno tu, nas izziva in skrbi.

Župan občine Kamnik Marjan Šarec je vsem navzočim voščil pristrčno dobrodošlico »v naročju Kamniških planin«. Izseljencem se je zahvalil, saj »vedno nas učite ljubiti svojo domovino, kajti v tujini jo še bolj pogrešate.«

Poslanec Franc Pukšič, predsednik Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu, si želi, da bi Slovenci v zamejstvu in po svetu imeli svojega predstavnika v slovenskem parlamentu. Poudaril je tudi, da je velika večina Slovencev poštena, delovna in ljubi svojo domovino in da bo zaradi tega slovenski narod tudi obstal.

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak

Skupinski nastop Kanada

Ljudmila Novak, ministrica

je pohvalila dijake iz Argentine in Kanade, ki toliko tisoč kilometrov stran od Slovenije govorijo slovensko, poznajo slovenske pesmi in čutijo, da njihove korenine segajo v Slovenijo. Dodala je, da tako kot smo leta '90, '91 pogumno šli v samostojno državo s prepričanjem, da zmoremo, tako bomo zmogli tudi zdaj, ko se srečujemo z različnimi težavami. Izrekla je tudi svoje čestitke izseljenskem društvu SVS ob praznovanju 20 let delovanja, »ki ima izredno bogat, pester program in ki dejavno pomaga našim izseljencem, tistim, ki se želijo vrniti ali samo prihajajo v domovino.«

Predsedniki in predstavniki različnih društev v zamejstvu in po svetu so SVS čestitali in se zahvalili za dolgoletno podporo. Med drugimi je vodja slovensko-kanadske skupine Milan Vinčec povedal: »V veselje nam je, da se danes z vami srečujemo v raju pod Triglavom. Slovenija je domovina naših staršev in je tudi del nas, ki živimo daleč od nje. Naši predniki so prižgali plamen slovenstva v nas in naša dolžnost je, da se nikoli ne ugasne, da slovenska pesem nikoli ne utihne in da bo materina beseda vedno zvenela.«

Predsednik Zedinjene Slovenije v Argentini Franci Žnidar pa je dejal: »Pesnik Tone Kuntner pravi, da Slovenija ni cela brez izseljencev, mi pa nismo celi brez vas. To je pred 20 leti društvo SVS zaznalo in se podalo v lepo in bogato delo, ki koristi vsem, vsej Sloveniji.«

Dr. Drago Štoka, predsednik Sveta slovenskih organizacij v Trstu, je izrazil željo, naj Slovenija živi samostojno življenje, ne glede na vso preteklost, dobro ali slabo. »Vse svoje življenje ima pred seboj in zato: naj živi Slovenija!« Hkrati je pozval državnike, naj razširijo slovensko himno, 7. kitici Prešernove Zdravljice naj dodajo še 2., saj ta govori o nas, kar se za državno himno spodobi. Prešeren je namreč predvsem mislil na nas in končal »Bog živi vse Slovence, Bog živi našo nam deželo, Bog živi ves

Branko Zorn

slovenski svet, brate vse, kar nas je, sinov sloveče matere.«

Nato so se predstavili še slovenski maturantje iz Argentine in Kanade s pesmijo, recitacijami, in plesi ter prikazali povezanost dveh domovin in uprizorili Cankarjevo Skodelico kave.

Domačini, folklorna skupina društva upokojencev iz Kamnika, je prikazala plesno izročilo tuhinjske doline. Na koncu je ansambel Trio domačini dogajanje popestril z domačo glasbo, udeleženci pa so lahko zaplesali si ogledali ter okusili izdelke Velike planine.

Svetovni slovenski kongres

16. tabor slovenskih otrok po svetu

NA VOJSKEM, V DOMU ČŠOD VOJSKO V BLIŽINI IDRIJE, JE OD 28. JULIJA DO 4. AVGUSTA POTEKAL 16. TABOR SLOVENSKIH OTROK PO SVETU. TOKRAT SE GA JE UDELEŽILO 45 OTROK V STAROSTI OD 10 DO 15 LET IZ ITALIJE, AVSTRIJE, NEMČIJE, HRVAŠKE, BOSNE IN HERCEGOVINE, SRBIJE, ŠVEDSKE IN VELIKE BRITANIJE.

Luka Klopčič

Skupinska fotografija z učiteljicami slovenščine

Foto: arhiv SSK

Namen tabora je druženje slovenskih rojakov, ki živijo izven Slovenije in na ta način spoznavajo kulturno ter naravno dediščino Slovenije, poleg tega pa ob dopoldnevih udeleženci izpopolnjujejo svoje znanje slovenščine.

Ob prihodu so izpolnili preizkuse znanja iz slovenščine, na osnovi rezultatov pa so bili razporejeni v tri nivojske skupine: začetnike, nadaljevalce in izpopolnjevalce. Po namestitvi v domu smo se razdelili v skupine. Med animatorji je bilo več takih, ki so bili

v preteklih letih udeleženci, sedaj pa so že prerasli starostno mejo 15 let. Prvi dan smo se skupaj odpravili na sprehod po Vojskem do Snežene jame, kjer so kmetje včasih spravljali svoje pridelke. Svoje ime je jama dobila zaradi hladu, ki ga ohranjajo njene kamnite stene in je marsikdaj bilo tu tudi še poleti mogoče najti kakšno krpico snega. Po večerji smo pripravili družabni večer, kjer smo se s pomočjo zabavnih iger bolje spoznali, prav tako pa tudi prijetno sprostiti in se nasmejali.

V nedeljo dopoldan je že potekal ustaljeni pouk slovenskega jezika po skupinah. Popoldan smo se podali na daljši pohod do partizanske tiskarne, skrite v strmi grapi, ki se izteka v dolino Kanomljice. V tiskarni so vse do maja 1945 neprekinjeno tiskali edini dnevnik kakega odporniškega gibanja v Evropi. V njej je delal tudi primorski pisatelj France Bevk. Partizansko tiskarno Slovenija so po vojni razglasili za kulturno-zgodovinski spomenik. Po pohodu smo postavili šotore v dolinici blizu cerkve na Vojskem. Ob tabornem ognju in pečenju hrenovk smo preživeli prijeten družaben večer, nato pa smo se odpravili spat – večina, tisti, ki smo si želeli prenočiti v šotorih, se nas je napotilo proti platnenim streham,

manjša skupina udeležencev pa je skupaj z nekaj animatorji prespala v domu. Ponedeljkov vroč popoldan smo preživeli ob potoku Gačniku, ki ima ponavadi sicer precej visok vodostaj, v letošnji suši pa je bilo v strugi komaj kaj vode. To nam je še olajšalo lovljenje mini in mikroorganizmov v vodi, ki smo jih potem primerjali z učnimi listi ter tako ugotavljali, kaj vse smo uspeli naložiti. V domu nas je po večerji obiskala klekljarica, ki nas je seznanila z zgodovino čipke, njenim prihodom na slovenska tla in raznovrstno uporabnostjo čipke. Nato smo se lahko preizkusili v ročni spretnosti klekljana, pri kateri pa moram priznati, da so bili otroci precej bolj uspešni kot mi, animatorji. Torkov popoldan smo namenili obisku Idrije, ki je najbolj poznana po rudniku živega srebra, saj so to nekdaj zelo cenjeno kovino izvažali tudi po svetu. Obisk Idrije smo začeli pred Antonijevim rovom, delom nekdanjega rudnika živega srebra, ki je sedaj namenjen turističnim obiskovalcem. Pogledali smo si dokumentarni film o idrijskem rudniku, nato pa nataknilni čelade in se z vodiči spustili v rove. Po končanem ogledu smo bili kar veseli sonca, ki nas je čakalo zunaj. Nadaljevali smo z vodenim ogledom mesta Idrije in se ustavili pred trgovino.

Sredin in petkov popoldan smo preživeli v aktivnih športnih dejavnostih. Razdeljeni v dve veliki skupini smo namreč preizkusili svoje plezalske sposobnosti, lokostrelsko natančnost in sposobnost grajenja naravnih bivakov v gozdu. Četrtek smo izkoristili za druženje in hlajenje v Idrijski Beli, v naravnem kopališču Lajšt.

Večeri so minevali v prijetnem vzdušju družabnih iger in ob ritmičnih glasbah. Čas, preživet na Vojskem, ostaja v lepih spominih na čudovito naravo in nove prijatelje. Sklenjena prijateljstva in poznanstva se bodo v prihodnje ohranjala predvsem preko FB povezav in Skype-ja, prihodnje leto pa bo ponovno priložnost, da se spet snidemo in ponovno preživimo.

Postavljanje šotorov, v katerih smo prenočili...

Rafaelova družba

Nepozabni glasbeni večeri

V RAFAELOVI DRUŽBI SO KONEC SEPTEMBRA IN ZAČETEK OKTOBRA GOSTILI IMENITNO VOKALNO ZASEDBO, SLOVENSKI MENDOŠKI OKTET. TOKRAT PREDSTAVLJAMO NJEGOV NASTANEK IN RAZVOJ, ZA NASLEDNJO ŠTEVILKO PA PRIPRAVLJAMO FOTOREPORTAŽO S SLOVENSKE TURNEJE. DVE AVTORICI – DVA POGLEDA. EDEN IZ ARGENTINE, DRUGI IZ SLOVENIJE.

Barbara Fužir in Mihela Zaveljcina

Pred dobrimi štirinajstimi leti so se v Mendoza, v Argentini, na velikonočno nedeljo dobili fantje iz Fantovske zveze. Rekli so si: »Zakaj pa ne bi zapeli kakšne slovenske?« in še isti dan potrkali kar na vrata slovenskih družin, ki so jih krasila dekleta. V zahvalo za svoje milozvočno prepevanje so, tako kot velela star običaj, dobili pirhe (menda so ponekod primaknili še kakšno steklenico vina, ampak – pst!). S tem »izkupičkom« so fantje organizirali zabavo za vse. Natančneje: za dekleta.

Ugotovili so, da je njihovo popevanje ušesom zelo všečno. In da zveni še lepše, – če pojejo dvoglasno. Naravnost krasno pa je, – če popevajo troglasno. Petje ni ostalo brez odmeva – iz vrst vrlih velikonočnih pevcev se je počasi oblikovala osmerica, Slovenski mendoški oktet. Osem prijateljev je uresničilo svoje sanje!

SLOVENSKA TURNEJA

V Rafaelovi družbi smo z veseljem sprejeli povabilo Mendoškega okteta iz Argentine, da sodelujemo pri njihovi pevski turneji v domovini! Naše druženje od 27. septembra do 7. oktobra je bilo pevsko izredno bogato, popestveno z različnimi ogledi in srečanji. Pevci so zapeli na Dvorcu Vogrsko, kjer so jih gostili prijatelji iz Goriškega okteta Vrtnica, v Pastoralnem centru Črnomelj, Refektoriju minoritskega samostana sv. Petra in Pavla na Ptuj, v Drugi OŠ v Slovenj Gradcu, kjer jih je gostil MEPZ Carinthia cantat, Gostilni Hafner v Gornji vasi (avstrijska Koroška) z gostitelji Oktetom Suha in Pevsko – instrumentalno skupino Žabek. Svojo pevsko popotovanje so slovesno zaključili v Narodni galeriji v Ljubljani s Slovenskim oktetom.

Že od vsega začetka, od leta 1998, je oktet pričel obširno delovati in nastopati na neštetihi prireditvah, proslavah in obletnicah v Slovenskem domu, na prijateljskih srečanjih in porokah. Sčasoma je v

svoj slovenski repertoar vključil še argentinske pesmi. Redno prireja samostojne koncerte, tako v Slovenskem domu kot v najpomembnejših dvoranh in teatrah v Mendoza. Leta 2001 je bil na pevski turneji v ZDA in imel koncerte v Clevelandu, Leontu in Elyju, na katerih delujejo slovenska društva. Naslednje leto je skupaj s Slovenskim mendoškim pevskim zborom pripravil koncert v Bariločah - Río Negro. Leta 2004 je potoval na jug Mendoze v Malargüe – pel je ob odprtju razstave Slovenski priseljenci v Argentini in imel koncert; nato še v Rosariju - Santa Fe. Nastopil je tudi v Buenos Airesu (2005) in čisti dobiček namenil domu ostarelih v Rožmanovem domu. Leta 2009 je pel na »I. Srečanju slovenskih zborov« v San Justu - Buenos Aires. Lani je oktet dvakrat predstavil na odru Slovenskega doma v Mendoza, in sicer s spevoigro Kovačev študent skladatelja Vinka Vodopivca.

SLOVENSKA PESEM V ARGENTINI

Večkrat je pel na slovenskih glasbenih večerih, prirejenih v Buenos Airesu. Pogosto se predstavi na »Cantapueblo« (Mendoza), najpomembnejšem mednarodnem festivalu pevskega zborov v Latinski Ameriki. S pesmijo je sprejel mnoge pomembne osebnosti iz Slovenije, tako državne kot tudi cerkvene, med katerimi so dr. Mihaela Logar in Melita Steiner, dr. Andrej Bajuk, Tone Kuntner, slovenski konzul iz Latinske Amerike, ljubljanski nadškof Alojzij Uran, misijonar Peter Opeka.

Za strokovno vokalno vzgojo skrbi Alberto Vitoria, njegov pevovodja pa je mag. Diego Bosquet. Oktet sestavljajo: Ernest Bajda (1. tenor), Tone Štirn (1. tenor), Vladimir Triep (2. tenor), Andrej Šmon (2. tenor), Matjaž Grntal (bariton), Pavel Šmon (bariton), Tine Šmon (bas), Diego Bosquet (bas - pevovodja okteta).

Oktet je doslej posnel eno zgoščenko, drugo pa že pripravlja.

V deželi Petra Klepca

Čabranski kot – raj za rekreativce

V DEŽELI PETRA KLEPCA JE ZARES VSE NA VOLJO: KOLESARJENJE, POHODNIŠTVO ALI TEK, KAJAK, KANU ALI RAFT, TO JE TUDI RAJ ZA LOVCE IN RIBIČE, LAHKO PA SI PREPROSTO OGLEDATE ŠTEVILNE PRIMERKE KULTURNE DEDIŠČINE IN UŽIVATE V LEPOTAH NARAVE. IN ŠE: IZ LJUBLJANE DO ČABRANSKEGA KOTA NI V NOBENEM PRIMERU VEČ KOT DVE URI VOŽNJE.

Besedilo in fotografije: Andrej Blatnik

Romarji ali popotniki so ob potu svojih obrazov dosegli Sveto goro.

V tem delu Gorskega Kotarja je kulturni turizem cvetel že v devetnajstem stoletju, tako na levem kot desnem bregu Čabranke in Kolpe. Reki v tistih časih nista predstavljali državne meje, kot jo danes, in je bilo takrat gibanje še mnogo bolj sproščeno in nemoteno. Danes so sicer številni mostovi na obeh rekah uporabni le za domačine, ki imajo svoje imetje na obeh straneh meje in ključ, ki odpira zapornice na

teh mostovih. Kot rečeno, omenjenih ovir ni bilo vse do slovenske osamosvojitve in žal je bila ravno nova Slovenija tista, ki je hotela svojo južno mejo narediti še posebej ostro.

Pred prvo svetovno vojno so v Čabranski kot prihajale letovat predvsem bogate zagrebške družine, zato je bilo tam že od nekdaj veliko malih zasebnih hotelčkov in gostiln, ki so omogočali vse, kar so si zahtevali purgerski gostje poželeli. Seveda so

želje in zahteve današnjega turista v marsičem zelo drugačne od tistih pred stopeneset leti, zato je tudi ponudba drugačna.

SLOVENSKO ALI HRVAŠKO

Ko sem prestopil slovensko-hrvaško mejo, sem začel govoriti hrvaško, pa se je kmalu izkazalo, da s slovenščino ni nobenih težav. Lokalno življenje se odvija tako narodnostno prepleteno kot pred uvedbo državne meje, ki je pač povzročila nekaj birokratskih zapletov. Seveda se ne boste mogli sporazumevati v domačem dialektu, vendar te potrebe tudi ne boste občutili. Še zlasti ne, če se boste posvetili predvsem naravnim lepotam in teh zares ne manjka. V vročih, sušnih dneh sta tako Kolpa kot Čabranka bolj plitvi kot sicer. Medtem ko sta na nekaterih delih strugi celo suhi, pa se na drugod vseeno da uporabljati kanu, kajak ali raft. Glede teh športov so najbolj poznani v Osilnici na slovenski strani, kjer je sicer breg bolj strm, visok in neprijazen. Na hrvaški strani se lahko nemudoma znajdete v Narodnem parku Risnjak, ogromnem gozdnatem in goratem območju, katerega severni krak sega prav do Kolpe. Nikakor ne bi rad koga strašil, vendar v Klepčevi deželi medvedi niso kakšna eksotična redkost, zato je za samotnega pohodnika priporočljiva določena mera glasnosti, da ne preseneti kosmatinca, ki

V vaški trgovini v Palčevi hiši je danes tako kot je bilo pred prvo svetovno vojno.

sicer ne bo rinil vanj kar sam od sebe. V Gorskem Kotarju morajo ljudje še vedno živeti v sožitju z naravo in živimi bitji drugih vrst bolj kot na bolj urbanih območjih.

Prijetno je tudi kolovratiti po vasi-
cah in trgih, kjer so ljudje gostoljubni
in odprti in vam radi pokažejo, kar že
premorejo. To so ponavadi ostanki
kulturne dediščine, veliko je mlinov in
žag. Le-te so bile zaradi silnega lesne-
ga bogastva že od nekdaj številne,
vendar je od tistih majhnih danes v
pogonu le še ena, druge so povsem
izrinile posodobljene velike žage, ki
delujejo kot manjše ali večje tovarne.
Lani sem imel v okviru etnološke
delavnice, ki jo vsako leto organizira
Marko Smole v Palčevi hiši v Pleščah
ob Čabranki, fotografsko razstavo,
letos sem se odločil udeležiti pohoda
na Sveto goro in vaškega sejma v
Pleščah, ki je nekako slovesno sklenil
letošnji teden etnografskih delavnic.

ROMANJE KOT DRUŽABEN DOGODEK

Danes je cerkev na Sveti gori vidna
že na daleč, »zaradi lepega razgleda«,
pravijo. Nekoč jo je obdajal smrekov
gozd in vanj so romarji vse od Kvar-
nerja hodili plesat v čast device Marije.
Plesali so tri dni, kdo ve v čigavo čast
in koliko časa so romarji plesali prej, v
poganskih časih, ko mati božja še ni
nastopala v javnem življenju in zavesti
občestva. V takšni ali drugačni obliki

se je običaj ohranil, razen obvezne
maše ima dandanes izrazito družaben
značaj in je zastavljen vedno bolj ko-
mercialno. Pravo romanje poteka
sredi avgusta in konec septembra.
Ta pohod pa že vrsto let organizira
Marko Smole, da ljudem pokaže, kako
prijetna je hoja skozi gozd, ko lahko
nemoteno odkrivaš lepe poglede, ki se
vsake toliko pojavijo med drevesi ali na
čistini, ali ostanke razvalin zapuščenih
naselij, ki so nekoč napolnjevala
bregove nad dolino, namesto da se
na vrh zapeljejo z avtomobilom, kot
naredi večina udeležencev romanja.
Pohodniki pridejo od blizu in daleč, z
Reke, iz Zagreba, Ljubljane, Delnic, s
slovenske strani meje...

PLEŠČE Z DOLGOLETNO TRŠKO TRADICIJO

Pozno popoldne je bil sredi Plešč
pravi pravcati vaški sejem, ne tako
velik kot pred sto leti, pa vseeno
živahen. Plešče so bile nekoč trški
kraj in velike vaške sejme so prirejali že
v 19. stoletju. To je bil sila pomemben
dogodek, saj je omogočal prodajo
živine in pridelkov ter nakupovanje
vsega mogočega, kar je bilo na
kmetijah potrebno, pa niso pride-
lali sami. Vaški sejem naših dni pač
nima tako pomembnega poslanstva,
sledi pa sejmski tradiciji v vsaj dveh
segmentih: kot družaben dogodek
in priložnost za prodajo domačih
izdelkov in pridelkov. Na stojnicah je

bilo moč najti različne vrste medu,
zdravilnih rastlin, domačih sirov, kruha
in suhih mesnin, s svojimi izdelki so se
postavili različni rokodelci, največ
je bilo na prodaj lesene posode za
dnevno rabo in dekoracijo iz različnih
vrst lesa, ki raste v okoliških gozdovih.
Sejem je imel tudi kulturne značaj, saj
se je začel z recitalom in gledališko
točko, sledili pa so trije mojstri
diatonične harmonike in potem se
je mešetarilo, jedlo in pilo ter vedno
glasneje pelo dolgo v noč.

Tako se je iztekel še en teden skrbi
za kulturno dediščino v krajih ljud-
skega junaka Petra Klepca, ki ga
ima za svojega vse lokalno prebival-
stvo, ne glede na to, na kateri strani
meje živi in kakšen grb je izrisan na
njihovih potnih listih. Večkrat sem že
slišal kakšno »poklicno« slovensko o
tem, kako si SLOVENSKEGA ljudskega
junaka Petra Klepca brezobzirno in
povsem brez pravice lastijo Hrvati.
Marko Smole se takšnim čvekanjem
le nasmehne: »Peter Klepec je ljudski
junak, s katerim se enako upravičeno
lahko poistoveti vsak prebivalec te
regije, ne glede na to, kateri narod-
nosti pripada. Pomembno je le, da tu
živi in se s svojim krajem in izročilom
lahko poistoveti.« Mislim, da ni strahu,
da bi bil Peter Klepec še ena kranjska
klobasa, s katero se tako »domoljub-
no« šopirimo navzven, vse pa kaže,
da se, kot je to v navadi, okrog nje
še sami nismo sposobni dogovoriti.

**Edina mala žaga,
ki še vedno
obratuje kot
nekoč.**

Slovenci na Koroškem

Varstvo ABCČ stopa v 22. leto svojega delovanja

ZASEBNO VARSTVO ABCČ JE IZ SKROMNIH ZAČETKOV PRED 22 LETI PRERASLO V POMEMBNO KOROŠKO SLOVENSKO INSTITUCIJO, V KATERO JE V LETOŠNJEM ŠOLSKEM LETU VPISANIH 75 OTROK. VRHUNEC PRETEKLEGA LETA PA JE BILO ODPRTJE SLOVENSKEGA PAVILJONA ABCČ.

Tanja Schellander, foto arhiv Društva ABCČ

Odprtje Slovenskega paviljona ABCČ 15. junija 2012. Na sliki z leve slovenska generalna konzulka v Celovcu Dragica Urtelj, voditeljica varstva Eva Schellander, ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak in predsednik društva Anton Schellander.

Zasebno dvojezično popoldansko varstvo ABCČ deluje v Celovcu od leta 1991 v bližini šole pod skupno streho Mladinskega doma. V šolskem letu 2012/13 ga obiskuje 75 otrok od šestega do desetega leta starosti, ki so vsi tudi vpisani v Javno dvojezično ljudsko šolo 24 v Celovcu. Otroci prihajajo v varstvo po končanem pouku in tu preživljajo čas do 17. ure. Zanje skrbijo štiri dvojezične vzgojiteljice in dvojezični vzgojitelj. V varstvu dobijo kosilo in malico, opravljajo domače naloge in se učijo ter preživljajo prosti čas z igrami v notranjih prostorih in na zunanjih površinah. Posebna skrb velja utrjevanju slovenščine kot pogovornega jezika. V pedagoški program varstva vsako leto vključujejo tematsko težišče, letos je to vloga sodobnih medijev v otrokovem vsakdanu. Obsega tudi številne dodatne dejavnosti kot bralno vzgojo in tekmovanje za bralno značko, besedno ustvarjanje in tekmovanje za nagrade Pisane promladi, otroška literarna branja, obiske tematskih razstav z delavnici v muzejih, izlete, ekskurzije in drugo. Starši so z varstvom nadvse zadovoljni, tudi zaradi pestrega počitniškega programa med juljskimi počitnicami s tedenskimi tematskimi težišči in aktivnim počitniškim tednom v Sloveniji.

BORBA ZA DVOJEZIČNO ŠOLO IN VARSTVO

Nosilec Varstva ABCČ je Društvo ABCČ - Središče za obšolsko oskrbo. Kot nosilec je društvo zadolženo za ustrezno prostorsko, materialno in personalno opremljenost varstva ter zagotavlja in upravlja finančna sredstva. »Varstvo ABCČ je začelo delovati 9. septembra 1991, na dan, ko je svoja vrata odprla pri ustavnem sodišču izbrana Javna dvojezična ljudska šola 24 v Celovcu. Vedeli smo, da dvojezična šola brez dvojezičnega popoldanskega varstva ne bo mogla uspeti, saj je treba skrbeti za otroke, tudi ko se pouk v šoli konča. V Avstriji

tedaj šolske popoldanske oskrbe še ni bilo in tudi danes je v Celovcu še ni,« pravi predsednik društva ABCČ mag. Anton Schellander, ki je sodeloval pri ustanavljanju šole in varstva. »Starši prve generacije otrok smo se trudili, da bi kot javno dvojezično šolo dobili tudi javno dvojezično varstvo, saj bi potem kot za druga varstva finančno skrbela Mestna občina Celovec. Ker nam to zaradi neprijaznih intervencij iz določenih krogov pri odgovornih politikih ni uspelo, smo se odločili za samopomoč in ustanovili zasebno varstvo v prostorih, ki smo jih najeli v Mladinskem domu. Vodstvo Mladinskega doma nam je tedaj pomagalo primerno urediti in opremiti notranje prostore in zunanje površine. Vse do danes skrbi za to, da se pod njegovo streho počutimo odlično. V prvem šolskem letu 1991/92 je bilo v varstvu sedemnajst otrok, za katere je skrbela ena vzgojiteljica. Dobro sodelovanje med Javno dvojezično ljudsko šolo 24 in Varstvom ABCČ skozi vsa leta tako na strokovni kot na osebni ravni je prav gotovo botrovalo hkratnemu uspešnemu razvoju obeh institucij. V šoli je v tem šolskem letu vpisanih nad 100 otrok, 75 od njih pa koristi ponudbo našega varstva, ki je še posebno

pomembna za otroke brez slovenske govorne opore v družini. Nekaj nemško- in drugojezičnih staršev pa v varstvu obiskuje posebne tečaje slovenskega jezika, tako da se jezika učijo hkrati s svojimi otroki, kar zelo uspešno vpliva na motivacijo tako enih kot drugih.«

FINANCIRANJE DELOVANJA

Varstvo ABCČ se redno financira iz mesečnih prispevkov staršev ter finančnih podpor Mestne občine Celovec, Koroške deželne vlade, Urada zveznega kanclerja Avstrije in Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. »Finančna sredstva, ki jih prejemo iz Slovenije, nam omogočajo kvalitetno dodatno ponudbo za razvijanje znanja slovenskega jezika, utrjevanje slovenske govorne navade in poznavanje slovenske kulture. Te ponudbe se poleg otrok iz slovenskih družin s pridom in veseljem poslužujejo tudi otroci iz nemškogovorečih družin, od katerih večina na novo odkriva svoje delne stare slovenske korenine. Narašča pa tudi število iz Slovenije priseljenih družin, ki smo jih zaradi dragocenega jezikovnega vpliva njihovih otrok na vrstnike še posebno veseli,« pravi predsednik društva ABCČ.

Slovenci na avstrijskem Štajerskem

Pavlova hiša: vroče tudi v prihajajoči jeseni

JULIJ IN AVGUST STA BILA V PAVLOVI HIŠI VROČA, A NE SAMO ZARADI LETOŠNJIH VISOKIH TEMPERATUR, MARVEČ ZAVOLJO ŠTEVILNIH, DOBRO OBISKANIH MEDNARODNIH KULTURNIH DOGODKOV, KI SO SE ZAČELI Z RAZSTAVO SODOBNE ŽENSKÉ UMETNOSTI S POMENLJIVIM NASLOVOM ŽENSKI CIRKUS MUZEJ – FAZA 03.

Besedilo in foto Ernest Ružič

Dogodki so drug drugega kar prehitevali, toliko se jih je zvrstilo v juliju in avgustu, pester kulturni utrip so prenesli tudi v september. Ni bilo samo veliko prireditev, marveč se Kulturno društvo člen 7, kamor spada Pavlova hiša v Potrni, lahko pohvali tudi z dobrim, na nekaterih prireditvah, kot so Dnevi poezije in vina, z nadpovprečnim obiskom iz Avstrije in Slovenije.

Na razstavi sodobne ženske umetnosti, Ženski cirkus muzej – faza 03, je sodelovalo devetnajst avtoric iz Avstrije, Slovenije in Nemčije. Med razstavo so predvajali tudi filmski projekt Dežela na obzorju, v katerem so predstavili življenje mladih na podeželju.

OD DNEVOV POEZIJE IN VINA DO LITERARNE ŠOLE

Dnevi poezije in vina imajo domičil sicer na Ptuj, toda del enega najpomembnejših evropskih literarnih festivalov je že nekaj let tudi v Pavlovi hiši. Tako je bilo tudi letos, ko so

v Potrni brali Semier Insayif in Regina Hilber iz Avstrije ter Katja Perat iz Slovenije. Na festivalu Poezije in vina se je zvrstilo prek 60 dogodkov, od tega 25 pesniških branj, na katerih je v 18 jezikih bralo 27 pesnikov iz 19 držav. Večina dogodkov je bila na Ptuj, gostje so obiskali Ljubljano, Ormož, Krkavče v Istri, Krško, Volče, Vrbo na Gorenjskem in seveda Pavlovo hišo. Ob festivalu sta izšli dve knjigi: dvojezični izbor poezije nizozemskega častnega gosta Toona Tellegena z naslovom Brodišče in Zbrane zbirke enega najbolj znanih slovenskih pesnikov Milana Jesiha. Na vseh dogodkih se je zbralo prek šest tisoč ljudi, kar je izjemno spodbudno za organizatorje pesniškega festivala.

Uspela je tudi literarna šola Javne ga sklada za kulturne dejavnosti, kjer so se udeležence in udeleženci za uvod seznanili s Kulturnim društvom člen 7 za avstrijsko Štajersko, poslušali predavanje Davida Bedrača Slovenska poezija 2000- 2010 in pripravili delavnico Jezik in stil najmlajše pesniške generacije. V programu je

bilo tudi predavanje na temo Slovenska proza v tranziciji in vmes obisk Ptuja, kjer je bilo odprto branje med festivalom Dnevo vina in poezije. Literarno šolo so zaključili s predavanjem Življenje piše najboljše romane: nova nemška proza v slovenskih prevodih. Pogledi od zunaj, pogledi od znotraj. Literarna šola Javne ga sklada za kulturne dejavnosti, tradicionalna izobraževalna oblika, ki jo pripravljajo že več kot tri desetletja, je namenjena širokemu krogu ljubiteljev literature. In kar je dobro, ljubiteljev literarnega ustvarjanja je več, kot se zdi na prvi pogled, žal ne med štajerskimi in tudi ne med porabskimi Slovenci. Je pa tovrstna dejavnost lahko spodbuda tistim v narodnostnih, dvo- in večjezičnih okoljih, ki za zdaj pišejo bolj zase in z napisanim ne upajo v javnost.

Za zaključek avgustovskih prireditev so v Pavlovo hišo povabili romsko potujočo razstavo Romi v gibanju in predstavili dvojezično romsko – nemško knjigo, ki je izšla pri Založbi Drava, s poenostavljenim prevodom Dan je dolg, noč je kratka. Dvojezični literarni nastop je popestril Berki Trio. Romski projekt S pričami časa je nastal v sodelovanju z graško univerzo.

V PAVLOVO HIŠO PRIHAJA GRAŠKA JESEN

Predsednica Kulturnega društva člen 7 mag. Suzanne Weitlaner je s prireditvami in obiskom na julijskih in avgustovskih prireditvah zadovoljna. Tolikšno število dogodkov so pripravili zato, pojasnjuje, ker so dobili številne ponudbe organizacij, skupin in posameznikov, ki so izrazili željo po nastopu in predstavitvi, kar je dokaz o uveljavljanju Pavlove hiše v širšem, tudi mednarodnem prostoru in hkrati priložnost za širjenje vedenja o štajerskih Slovencih. Med dogodki, ki bodo sledili, ima pomembno mesto del programa Graške jeseni v Pavlovi hiši, tudi zato, ker je Potrna edina, kamor iz Gradca prenesejo del izjemno pestrega kulturnega dogajanja.

Pogled na Ženski cirkus muzej – faza 3 na dvorišču Pavlove hiše. Zabojniki niso bili prazni, v njih so bile fotografije, slike, inštalacije in videoprodukcije. Lepo uspeva tudi lipa, ki jo je Slovenija ob obletnici samostojnosti podarila štajerskim Slovencem.

Slovenci na Madžarskem

Sporazum naj bolj spoštuje tudi Madžarska

PRIČAKOVANJA, DA SE BOMO PRIBLIŽALI MANJŠINSKI ZAŠČITI IN POSEBNIM PRAVICAM, KI JIH IMAJO V SLOVENIJI MADŽARI, SE NISO URESNIČILA.

Besedilo in foto: Ernest Ružič

Jože Hirnök, predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem

Zunanja ministra Slovenije in Madžarske, dr. Dimitrij Rupel in dr. Géza Jeszenszki, sta 6. novembra 1992 v Ljubljani podpisala Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji. Podpisa se je udeležil Jože Hirnök, predsednik Zveze Slovencev, tedaj edine narodnostne organizacije Slovencev na Madžarskem.

Skorajšnja obletnica je odlična priložnost za pogovor z edinim porabskim udeležencem podpisa sporazuma, Jožetom Hirnök, tedanjim in sedanjim predsednikom Zveze Slovencev na Madžarskem.

Kako se spominjate podpisa, ste bili Slovenci na Madžarskem povabljeni k nastajanju besedila za sporazum, pri katerem je sodeloval tudi prvi slovenski veleposlanik na Madžarskem Ferenc Hajós, ugledni slovenski pravnik iz Lendave?

K nastajanju dvostranskega sporazuma Slovenci na Madžarskem uradno nismo bili povabljeni, le vedeli smo, kaj se v Budimpešti dogaja. To pomeni, da do podpisa v Ljubljani vodstvo tedaj edine organizacije, Zveze Slovencev na

Madžarskem, z vsebino sporazuma ni bilo seznanjeno. Bili smo veseli podpisa, ker smo pričakovali, da se bo z uresničevanjem sporazuma izboljšal naš položaj in približal pravicam, ki so jih imeli in imajo prekmurski Madžari. Če poenostavim: naša pričakovanja so bila velika.

Sporazum je mnogo več pomenil Madžarski kot Sloveniji, kar naj bi se videlo tudi po številu novinarskih ekip, ki so iz Budimpešte prišle v Ljubljano in poročale o podpisu. Slovenski novinarji (avtor sem poročal za Dnevnik TV Slovenije) smo našli kar trinajst medijskih hiš v Ljubljani. Toliko jih ni bilo ne prej ne pozneje, niti ob uradnem obisku prvega madžarskega predsednika Árpada Göncza v Sloveniji.

Pobudo za sporazum je dala Madžarska. V ospredju so bili njeni zunanje-politični interesi, ker je s tem želela sosednjim državam, v katerih živi številčnejša madžarska manjšina, denimo v Romuniji, na Slovaškem, v Ukrajini in Srbiji, pokazati, kako je mogoče dvostransko urejati manjšinska vprašanja. Prvi naslednji in podoben sporazum je Madžarska podpisala s Hrvaško.

Vsebinsko sporazumu najbrž ni kaj očitati, kajti njegova vsebina se dotika vseh sestavin narodnostnega življenja, bolj gre za njegovo uresničevanje, za kar sta se državiavezali tudi z ratifikacijo v parlamentih. Kakšna je vaša ocena uresničevanja ali, če vprašam drugače, bi imeli manj pravic, če sporazuma ne bi bilo?

Menim, da je sporazum zelo dober. Res pa je, da se je po podpisu marsikaj spremenilo, denimo, ni se nam treba zavzemati za nove mejne prehode, ker sta sosedji v schengenskem območju z odprtimi mejami. Vrsta drugih vprašanj je zelo pomembnih in še vedno aktualnih. Čeprav sem nekoč dejal, da bi morali sporazum spremeniti ali aktualizirati, zdaj mislim, da to ni potrebno, morali pa bi črtati, kar ni aktualno, tudi kot rezultat članstva Slovenije in Madžarske v Evropski uniji. Sporazum

Bili smo veseli podpisa, ker smo pričakovali, da se bo z uresničevanjem sporazuma izboljšal naš položaj in približal pravicam, ki so jih imeli in imajo prekmurski Madžari.

je torej dober, niso pa se uresničila pričakovanja, da se bomo približali manjšinski zaščiti in posebnim pravicam, ki jih imajo v Sloveniji Madžari. Še vedno je razkorak velik, kajti denarja za svoje dejavnosti imajo prekmurski Madžari dvajsetkrat več kot Slovenci na Madžarskem. Seveda krivda ni pri Sloveniji ampak Madžarski, ki sporazum uresničuje le delno. Samo en primer: za gradnjo naše najpomembnejše ustanove, Slovenskega kulturnega in informativnega centra v Monoštru, v katerem poteka večina manjšinskih dejavnosti, (uredništvo Porabja, prostori radijske postaje, vodstva in sodelavcev zveze, knjižnica, razstave, konference...), ki je stal 300 milijonov forintov, je Budimpešta prispevala osem milijonov, mestna občina Monošter, ki ima zelo dobre odnose s Slovenci, 20 milijonov, ostalo pa Slovenija. Prizadevanju navkljub mi v dvajsetih letih nemotnega financiranja tega centra ni uspelo zagotoviti.

Kljub upravičeni kritiki je še dobro, da ima sporazum člen, ki podpisnici zavezuje k bolj ali manj sprotnemu preverjanju dogovorjenih nalog na sejah mešanih manjšinskih komisij. Te so bile predvidene na pol leta, kar se je pokazalo za prepogosto, potem je bil dogovor na eno leto, vendar se predvsem madžarska stran dogovorov ni držala, zato se je po skoraj dvajsetih letih zvrstilo le 14 sej, med katerimi so bile nekatere precej napete, celo preložene...

Sprotno preverjanje uresničevanja je pomembno, prepogosto pa ni potrebno. Dovolj je letni pregled uresničenega in dogovor o novih nalogah. Res je bilo nekaj »vročih sej« mešane komisije, denimo tu v Monoštru, ko se pozno v noč nismo uspeli uskladiti o nalogah, ki naj bi bile v zapisniku. Pri uresničevanju sporazuma je izjemnega pomena vloga slovenske diplomacije, predsednikov države in vlade, da na uradnih srečanjih z Madžarsko zastavijo besedo za nas. Važen je 12. člen, v katerem je zapisano, da bosta podpisnici zagotavljali manjšinama materialno in drugo podporo, česar se madžarska stran ne drži, kajti če je vsota deset let enaka, pomeni, da se je zaradi inflacije krepko znižala. Tudi naslednji, 13. člen je pomemben, ker zahteva, da državi ne sprejemata odločitev, s katerimi bi znižali doseženo raven manjšinskih pravic.

Leto po podpisu sporazuma je Madžarska 1993. sprejela Zakon o narodnih manjšinah, na osnovi katerega so bile izvoljene lokalne narodnostne samouprave, leta 1995 pa Državna slovenska samouprava, ki je kot politična manjšinska organizacija postala sogovornica madžarski vladi,

Jože Hirnók, predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem, Martin Ropoš, predsednik Državne slovenske samouprave na Madžarskem, in Ferenc Horváth, predsednik Prekmurskih Madžarov v Monoštru, po podpisu sporazuma o sodelovanju med manjšinama.

kar je bila do tedaj Zveza Slovencev. Z vodstvom državne samouprave smo se dogovorili za sodelovanje, tako da se pogovarjamo o nalogah in usklajujemo konkretno in politično delo. To se mi zdi zelo pomembno tudi za naprej.

Sporazum zagotavlja posebne pravice porabskim Slovincem in prekmurskim Madžarom. Kakšno je vaše sodelovanje z vodstvom prekmurskih Madžarov, s katerim ste letos podpisali dogovor o tem? Čeprav tega sporazum ne omenja, gre za vzajemne obveznosti, kar je bilo zapisano v sporočilu medijem pred podpisom.

S prekmurskimi Madžari dobro sodelujemo. Večkrat nam kdo očita, da se primerjamo z njimi in moj odgovor je, da sporazum govori o obeh manjšinah, neke vrste vzajemnosti oziroma recipročnosti, čeprav ta termin ni uporabljen. Imam pa slovenski dokument, ki omenja recipročni sporazum. Naj poudarim, da je novi predsednik prekmurskih Madžarov Ferenc Horváth takoj po lanski izvolitvi izrazil željo po plodnejšem sodelovanju, zaradi česar je bil letos podpisan sporazum o stikih med manjšinama. Dogovor je pomemben, ker posega tudi na razvojno področje, kot so skupni projekti, pridobivanje denarja iz evropskih skladov in podobno. Tu moramo s skupnimi aktivnostmi nadaljevati.

Je 20-letnica tisti mejnik, ko bo treba sporazum posodobiti. Kaj bi vi spremenili, da bi bil dogovor bolj učinkovit, da bi se porabski Slovenci na nekaterih področjih izenačili s

Sporazum je torej dober, niso pa se uresničila pričakovanja, da se bomo približali manjšinski zaščiti in posebnim pravicam, ki jih imajo v Sloveniji Madžari.

prekmurskimi Madžari, denimo pri zagotovljenem zastopstvu v parlamentu in še kje, kakor je to v Sloveniji?

Kot sem že povedal, sporazum je dober in ga v osnovi ne smemo spreminjati. Opozoriti moramo, kar madžarska stran običajno pozablja, da je to mednarodni sporazum, ki mu je treba prilagajati notranjo zakonodajo. V sporazumu je zapisano, da bo Madžarska zagotovila Slovincem zastopstvo v parlamentu. To se doslej ni zgodilo in zastopstva nam ne zagotavlja niti novi volilni zakon, ker bo za enega poslanca potrebnih najmanj osem tisoč glasov, le-teh pa Slovenci ne moremo zagotoviti, ker nas je le blizu pet tisoč. Ironija: imamo možnost, ne bomo pa imeli poslanca tako kot številčnejše manjšine, Hrvati, Nemci in morda Slovaki. Od Slovenije pričakujemo, da nam pomaga pri prizadevanjih, da madžarska država dosledneje uresničuje obveznosti iz sporazuma.

Pri uresničevanju sporazuma je izjemnega pomena vloga slovenske diplomacije, predsednikov države in vlade, da na uradnih srečanjih z Madžarsko zastavijo besedo za nas.

Slovenci na Hrvaškem

Čas za zadnji krik?

»K TEMU JE VELIKO PRIPOMOGEL INTERES SLOVENIJE ZA MANJŠINO. OBENEM PA JE 'BOOM' SLOVENSКИH DRUŠTEV NA HRVAŠKEM POSLEDICA TEGA, DA SMO SLOVENCI POSTALI NEKAKŠNI »EKSOTI«, KER NAS JE TAKO MALO. MORDA JE ČAS ZA ZADNJI KRIK ZA NAŠ OBSTOJ«, MENI ANTOLIĆ VUPORJEVA.

Goran Ivanovič, STA

Na možnosti izboljšanja položaja slovenske manjšine na Hrvaškem je na simpoziju Slovenci v zamejstvu, ki je potekal konec avgusta v Ljutomeru, opozorila predsednica sveta slovenske narodne manjšine v Varaždinski županiji na Hrvaškem Barbara Antolić Vupora, ki je tudi podpredsednica slovenskega kulturnega društva Nagelj v Varaždinu. Poleg tega, da je potrebno okrepiti institucionalno sodelovanje slovenskih predstavnikov v lokalni samoupravi, je izpostavila izkoriščanje možnosti za krepitev slovenske skupnosti, ki jih narodnostnim manjšinam nudijo hrvaški predpisi. Eden izmed takšnih projektov je učenje slovenskega jezika v šolah, na vseh področjih, kjer so ustanovljeni manjšinski sveti. Antolić Vuporjeva je spodbudila začetek pouka slovenskega jezika in kulture na Hrvaškem, ki so ga lani zagnali v drugi varaždinski gimnaziji. Pouk poteka po hrvaški zakonodaji in modelu C.

veliko število prijavljenih učencev v Varaždinski županiji pove, da druga in tretja generacija Slovencev kaže ta interes, da skozi učenje jezika spoznata izvorno domovino. Poleg tega, bi projekt lahko kandidirali za pridobitev sredstev iz skladov Evropske unije«, je ocenila Antolić Vuporjeva, ki je kot primer dobre prakse omenila tudi radijsko oddajo, ki jo ima slovenska manjšina ne eni izmed radijskih postaj v Splitu.

Na simpoziju v Ljutomeru je že uvodoma izpostavila dejstvo, da je Slovencev na Hrvaškem v popisih vse manj. Rezultati lanskega hrvaškega popisa prebivalstva še niso znani, sicer pa Antolić Vuporjeva ne

pričakuje, da bo kaj več Slovencev kot jih je bilo leta 2001. Takrat je bilo na Hrvaškem dobrih 13.000 Slovencev ali skorajda 40 odstotkov manj kot leta 1991.

»Glede na trend upadanja ni za pričakovati večjega števila. Po razpadu skupne države je bilo približno 20.000 Slovencev. Niso se izseljevali s Hrvaške kot denimo Srbi. Ostali so tu. Sicer pa več pripadnikov slovenske manjšine ni bilo pozornih pri prevzemu hrvaškega državljanstva v 90. let in so se tudi v rubriko nacionalnost vpisali kot Hrvati. Če bi večje število oseb, ki iz različnih razlogov sedaj niso vpisani kot Slovenci, želelo spremeniti vpisano narodnost v volil-

Antolić Vuporjeva je spodbudila začetek pouka slovenskega jezika in kulture na Hrvaškem, ki so ga lani zagnali v drugi varaždinski gimnaziji.

»Sodelujemo tako s hrvaškim kot s slovenskim ministrstvom za izobraževanje ter z uradom slovenske vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu. V prejšnjem šolskem letu je 72 dijakov izbralo slovenski jezik kot dodatni predmet. Sicer pa smo pripravili vse za začetek pouka slovenščine tudi za 448 učencev, ki so izražali željo za učenjem slovenskega jezika v osnovnih šolah v varaždinski županiji. Pričakujemo, da bodo v Ljubljani čim prej našli način, da bi v proračunu zagotovljen denar za pouk slovenščine na Hrvaškem tudi uporabili. Saj nam

Leta 2001 je bilo na Hrvaškem dobrih 13.000 Slovencev ali skorajda 40 odstotkov manj kot leta 1991.

nih imenikih in matičnih knjigah in se izjasniti kot Slovenci, zaradi formalno pravnih razlogov to ni mogoče v vseh uradih državne uprave. Obstaja diskrecijska pravica, ki kaže na različno prakso. V Zagrebu denimo ni negativnih izkušenj, za razliko od nekaterih manjših mestih na Hrvaškem, v katerih so zavračali zahtevo za spremembo nacionalosti. Ob tem pa ni težava v matičnih uradih, temveč pri volilnih komisijah. Če so vpisani kot Hrvati ali Hrvatice, ne morejo voliti svojih predstavnikov na manjšinskih volilnih seznamih,« je pojasnila Antolić Vuporjeva.

Kot je dodala, to pa odpira tudi vprašanje slovenskega poslanca v hrvaškem saboru, ki bi ga Slovenci, kot manjšina na Hrvaškem, zelo potrebovali. Zaradi številčnosti manjšine je praktično nemogoče, da bi dobili poslanca iz vrst slovenske manjšine, ki jo znova v saboru predstavlja predstavnik bošnjaške manjšine, tokrat, Nedžad Hodžić.

»Vse avtohtone manjšine si zaslužijo poslanca v saboru. Če smo pred izginotjem je skrajnji čas, da bolj odločno in odgovorno vztrajamo pri zagotavljanju slovenskega poslanca. Skupaj z ostalimi manjšinami na Hrvaškem se zavzemamo za dvojno volilno

Foto: osebni arhiv

pravico,« je še izpostavila Antolić Vuporjeva.

VSI SLOVENC NA HRVAŠKEM NISO V ENAKEM POLOŽAJU

Kljub manjšem številu Slovencev, je zanimivo, da se je na Hrvaškem od leta 2005 močno okrepilo število slovenskih kulturnih društev. »K temu je veliko pripomogel interes Slovenije za manjšino. Obenem pa je 'boom' slovenskih društev na Hrvaškem posledica tudi tega, da smo Slovenci postali nekakšni »eksotiki«, ker nas je tako malo. Morda je čas za zadnji krik za naš obstoj«, meni Antolić Vuporjeva. Izpostavila je tudi problem, da niso vsi pripadniki slovenske manjšine na Hrvaškem v enakem položaju ko gre za odnos slovenske države, saj so tisti Slovenci, ki živijo ob meji – Zamejci, tisti, ki živijo na drugem koncu države, v Osijeku ali Dubrovniku pa Slovenci po svetu.

Dodaja, da je sicer velik del slovenskega narodnega telesa na Hrvaškem izven ustanovljenih kulturnih društev in izvoljenih predstavnikov v lokalnim samoupravi. »Zato je vedno znova potrebno skozi nove socialne mreže iskati možnosti negovanja narodne identitete. Eden od načinov, ki je danes na Hrvaškem manj zastopan, kot je bil nekoč, je v katoliških društvih ali sekcijah.« Katoliška sekcija zaenkrat obstaja le v Slovenskem domu v Zagrebu.

Antolić Vuporjeva ne meni, da bi katoliška društva ali sekcije Slovencev še bolj pripomogle k asimilaciji z večinskim prebivalstvom, ki je skoraj 90-odstotno katoliško. Izpostavlja, da je za mnoge slovenske katolike na Hrvaškem pomembno, da bi lahko imeli priložnost poslušati mašo v slovenščini, kot je to možno v Dubravi Križovljanski nedaleč Varaždina pri meji s Slovenijo. Mnogi bi radi tudi želeli prejeti sakramente v slovenskem jeziku.

Nenazadnje je predstavnica slovenske manjine v Varaždinski županiji poudarila pomembnost krepitev gospodarskega povezovanja slovenskih podjetnikov na Hrvaškem s partnerji v Sloveniji.

Slovenci na Madžarskem

Obnovljen kulturni dom

Gornji Senik je največja porabska narodnostna vas, ki ima tudi najstarejšo kulturno skupino, mešani pevski zbor Avgust Pavel, ki poje več kot sedem desetletij. Nasploh velja, da če se kje še – sliši slovenska beseda na vsakem koraku, potem je to na Gornjem Seniku. Tudi po zaslugi pevskega zbora, osnovnošolske lutkovne in folklorne skupine in v preteklosti po znanih katoliških duhovnikih Jánošu Kūharju, Jožefu Košiču, po katerem nosi ime dvojezična osnovna šola, Ivanu Camplinu in drugih. Zato ne preseneča bogato kulturno življenje v kraju tudi zdaj, še bolj pa preden so v Monoštru odprli Slovenski kulturni in informativni center. Kulturne dogodke so pripravljali v enem najstarejših porabskih kulturnih domov, ki ga je z leti načel zob časa. Odločitev za obnovo ni bila težka, le za denar iz evropskih skladov in nekaj od države in lokalne skupnosti je bilo treba zagotoviti. To jim je uspelo v okviru projekta Sosed k sosedu, kjer je bila vodilni partner Razvojna agencija Slovenska krajina. Od nekaj manj kot 50 milijonov forintov (okoli 180.000 evrov), je 85 odstotkov iz evropskega projekta, 10 odstotkov je prispevala država, 5 odstotkov pa lokalna skupnost. Kulturni dom je zgledno urejen, enako tudi njegova okolica, zdaj samo pričakuje, da se bo v njem kar največ dogajalo. Sočasno z obnovo kulturnega doma so uredili tudi prostor za prireditve na prostem, lep park ob cerkvi in poskrbeli še za obnovo gasilskega doma. Kraj tik ob Goričkem, od koder ni daleč do Tromejnika, stičišča Avstrije, Madžarske in Slovenije, je postal še lepši in privlačnejši za domače obiskovalce in goste iz sosednjih držav.

-Besedilo in foto: Ernest Ružič-

Foto: osebni arhiv

Slovenci v Italiji

V Reziji znova napetosti

DESNOSREDINSKA UPRAVA OBČINE REZIJA V ISTOIMENSKI DOLINI NA SEVEROVZHODU FURLANIJE JULIJSKE KRAJINE JE PO 30 LETIH PREKINILA POGODBO O UPRAVLJANJU TAMKAJŠNJEGA KULTURNEGA DOMA IN S TEM USTAVILA DELO TER OGROZILA PRIHODNOST DVEH KULTURNIH ORGANIZACIJ, KI SKRBITA ZA OHRANJANJE KRAJEVNE KULTURNE IN JEZIKOVNE DEDIŠČINE.

Mirjam Muženič, RTV Slovenija

Odločitev je dvignila na noge prizadete pripadnike slovenske jezikovne skupnosti v dolini in celotno narodno skupnost v Italiji. Zadnje napetosti pa že občutijo tudi rezijanski turistični ponudniki, ki domače posebnosti radi predstavijo obiskovalcem doline.

V sedmih vasicah zaprte doline pod Kaninom živi nekaj manj kot tisoč ljudi. Zanje je doma le malo kruha, tako da se mnogi na delo vozijo proti Vidmu in v Furlanijo. Najbolj glasni Rezijani so tisti, ki se javno razglašajo za Italijane in nočejo niti slišati, da bi bila rezijanščina slovensko narečje. Zato so v preteklosti tudi večkrat pripotovali v Trst in v deželni parlamentu Furlanije Julijske krajine, pa tudi na trgu pred njim in pred palačo deželne vlade na osrednjem mestnem trgu, z italijanskimi zastavami in transparenti glasno izražali svoja prepričanja. Ti prebivalci doline, med njimi so tudi somišljeniki, ki v dolini sploh ne živijo, nočejo zaščitnega zakona za Slovence v Italiji in so glasno protestirali ob izdaji prve dvojezične, to je italijansko-slovenske osebne izkaznice v Reziji, kar je zakonsko dovoljena pravica vsakega proslca. Združeni so v skupini Identiteta in

zaščita Rezije in zdaj očitno hočejo tudi v Kulturni dom na Ravanci.

FOLKLORNA SKUPINA OSTALA PRED VRATI

Župan Sergio Chinese tega ne zanika. Pravi, da so edini v dolini, ki nimajo svojih prostorov in da mora zanje kot dober družinski oče tudi poskrbeti. Zato je prekinil dolgoletno pogodbo z domačo folklorno skupino, ki deluje že več kot 170 let in je gostovala po številnih krajih vsega sveta. Med drugim je prejela tudi priznanje predsednika Italije Giorgia Napolitana. Folkloristi so »rozajansko hišo kulture« 30 let dobro upravljali, je prepričana predsednica Pamela Pielich. Ravnali so tako, kot je zapisano v pogodbi z občinsko upravo, ki je sicer lastnica kulturnega doma. Gostili so različne skupine, pripravljali razstave in koncerte in vedno občini tudi skrbno plačali za uporabo občinskih prostorov.

Kulturni dom je namreč postavila Jugoslavija po potresu leta 1976, ga podarila občini, hkrati pa zapisala, da ima folklorna skupina v njem svoj stalni sedež. Vse to z namenom, da oboji skrbijo za ohranjanje in razvoj rezijanske kulturne tradicije. Folkloristi so svojo obvezo izpolnjevali, sedanja občinska uprava ravna prav nasprotno od zapisanega.

V PRIČAKOVANJU ŽUPANOVE ODLOČITVE

Na vprašanje o vzrokih za prekinitev upravljavske pogodbe s folklorno skupino župan Sergio Chinese odgovarja, da morajo streho nad glavo zagotoviti vsem v dolini, tudi skupini Identiteta in zaščita Rezije, ki je nastala leta 2006 in nima svojega sedeža. Članica občinske uprave Cristina Buttolo, zadolžena za kulturo, pa, drugače kot župan, navaja velike spremembe varnostnih pravil za občinske zgradbe in prostore. Predsednica kulturnega društva Rozajanski dum Luigia Negro, ki je bila zaradi svojega poštenega in pokončnega kulturnega dela v dolini že večkrat tarča nacionalističnih napadov, pa je opozorila na tretje dejstvo. Župan Chinese naj bi folk-

lori skupini očital, da je prostore kulturnega doma oddaja v najem kulturnemu društvu in uredništvu njegovega glasila, in to na podlagi nepodpisanega pisma, ne da bi preveril dejansko stanje. Predsednica Luigia Negro očitke odločno zanika: »V kulturnem domu na Ravanci ni uredništva časopisa in to dobro vedo vsi! Kot predsednica Rozajanskega doma tudi ne vem, da bi le-ta imel v najemu prostore kulturnega doma!« In zato ne more molčati. Verjame, da bo župan pošteno odločil, da bo njegova odločitev v dobro doline in njenih ljudi. Luigia Negro še opozarja, da je v dolini dovolj prostora za vse, ki želijo delati in, da bodo tudi nova društva oziroma skupine delale v dobro Rezije.

MINISTRICA NOVAKOVA SVARI PRED NESTRPNOSTJO

Zdaj vsi čakajo županovo odločitev. Sam ponavlja, da bo poskrbel za vse. Kako, ni želel napovedati. Motijo pa ga velika pozornost javnosti in tudi nekateri pisni protesti oziroma opozorila, naj zaustavi nestrpnosti, »ki naj ne postanejo povod za nova zastojevanja«, kot je dogajanje v Reziji ocenila Ljudmila Novak, ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu na spominski slovesnosti v Bazovici na Tržaškem Krasu. »Ena sama iskra lahko zaneži novi požar, ki ga je težko omejiti in pogasiti. Ob tem pa lahko nastane nepopravljiva škoda za naše in vaše, za nedolžne in krive,« so še besede ministrice Ljudmile Novak.

Medtem pa v Reziji že nastaja škoda. Muzejsko zbirko rezijanskih ljudi si doslej ogledalo le dva tisoč ljudi, lani skoraj šest. Folkloristi mirujejo, kulturnih dogodkov v dolini ni, če odštejemo prireditve v Solbici, kjer se trudijo, da bi pripomogli k razvoju vasi. Postavili so tudi slikovito pot pravljice o muci in psu v časih, ko sta bila še prijatelja.

Folkloristi pa se bojijo, da bodo postali brezdomci, da bodo prostore za vaje, za hrambo dragocenih narodnih noš in instrumentov morali zaprositi sosednje občine. Pripravljeni so tudi na to, da bo Rezijanska folklorna skupina odšla iz Rezije.

Zlatko Zahovič

Enotna Slovenija bi lahko storila več

NAJBOLJŠI NOGOMETAŠ V SAMOSTOJNI SLOVENIJI, ZDAJ ŠPORTNI DIREKTOR NK MARIBOR, SE VESELI EVROPSKIH IZZIVOV IN JE PREPRIČAN, DA JE SLOVENSKI NOGOMET NA DOBRI POTI.

Peter Zalokar, Delo

Morda to Slovincem ni najbolj v čast, toda Zlatko Zahovič je tudi sedem let potem, ko je nogometne čevlje obesil na klin, verjetno še vedno naš najbolj poznan rojak v globalnem svetu. Je že tako, da je nogomet kralj športa in Zaho ali ZZ Top, kot so ga klicali, je najboljši nogometaš v samostojni Sloveniji. Zdaj je kot športni direktor alfa in omega NK Maribor, ki v Sloveniji nima konkurence, vse bolj pa se uveljavlja tudi v Evropi.

Z MARIBOROM NA EVROPSKI NOGOMETNI ZEMLJEVID

Žreb za evropsko ligo je Mariboru namenil Tottenham, Lazio in Panathinaikos, ugledne tekmece iz treh velemest. »Po vseh plateh, športnih in marketinških, smo lahko zelo zadovoljni. To je praktično skupina lige prvakov. Obečamo si lahko dvoboje z velikimi klubi, velike spektakle v marketinškem smislu in dokončno postavitev Maribora na evropski nogometni zemljevid,« se evropskih izzivov veseli Zahovič, ki nima grenkega priokusa, ker se jim je liga prvakov izmuznila. Maribor je namreč malce nesrečno izpadel proti zagrebškemu Dinamu: »To je že pozabljeno. V vsakem pogledu prehitavamo proces razvoja kluba: v športnem, marketinškem, finančnem in organizacijskem. Enostavno je treba še plačati kakšno šolo. Spisali smo zgodovino slovenskega klubskega prostora, ko smo se prvi dvakrat zapored uvrstili na veliko tekmovanje, in ne moremo se pritoževati.«

Seveda pa liga prvakov, v kateri je Maribor kot edini slovenski klub igral v sezoni 1999-2000, ostaja velika želja. »Maribor je imel daleč najmanjši proračun med klubi, ki so sodelovali v zadnjem krogu kvalifikacij za ligo prvakov. Moramo biti realni. Vprašanje, če je iz slovenskega prostora glede na finančni vložek sploh mogoče sanjati o ligi prvakov. Volja seveda obstaja in če se bo ob primerni kakovosti

in trdem delu ponudila priložnost, jo bomo z veseljem zagrabili.«

Maribor je marsikomu za zgled. Ko govorijo o urejenosti kluba, vsi omenjajo Zahoviča in njegov klub. »Maribor dobiva vsakodnevne pohvale, tako domače kot mednarodne, za

[nadaljevanje na strani 42](#)

svojo organizacijo in športno pot. Vedno smo odprti za nasvete drugim. Osnova pa so rast in pripadnost, delovna disciplina in samoiniciativa, ki mnogokrat dela razliko,« pravi

Foto: BOBO

Foto: Mediaspeed

nadaljevanje s strani 41

Zahovič, ki ne zanika, da se Maribor napaja tudi z lokalpatriotizmom: »Je prisoten, o tem ni dvoma. Ampak to ni osnova. Osnova je trdo, trdo delo.«

Pred dvobojem z Dinamom je bilo dosti primerjav med Zahovičem in zagrebškim šefom Zdravkom Mamičem. Toda ogromna razlika je v odnosu z navijači. Zahoviču viole jedo iz roke: »Trudimo se imeti sožitje z navijači. Zaradi njih smo vsi mi tukaj. Seveda tudi pri nas pride do kakšnih iskric, ampak spoštljiv odnos do navijačev mora biti vedno na prvem mestu.

Igral je v mnogih velikih klubih in primerjave se zdijo logične. »Zelo težko je izbrati samo en model. Po športni plati se trudimo biti podobni Ajaxu, ki črpa igralce iz svoje odlične nogometne šole. Vanjo veliko vlaga, tako kot mi. Seveda so številke neprimerljive, pa vendarle. Kar se tiče

organizacijskega ustroja, pa nam je mogoče vzor Porto. Ampak kar v Portu dela 300 ljudi, jih tukaj opravlja sedem ali osem. To je neprimerljivo,« na velike razlike v izhodiščih opozarja Zahovič, ki vselej poudari, da njegov Maribor ne bo šel prek svojih zmožnosti, se zadolžil in ogrozil obstoja kluba: »Maribor bo slejkoprej moral storiti korak ali dva nazaj in počakati na nove fante, ki se kalijo, saj je domači prostor že precej izžet. Seveda se ob tem poraja vprašanje: če bo Maribor šel športno nazaj, kdo bo potem sploh prvak?«

Res, Maribor je svetlobna leta pred konkurenco, tudi pred večno tekmičo Olimpijo, ki trenerje menjuje kot po tekočem traku in že krepko zaostaja za Štajerci. Zahovič sicer prizna, da bi bila močna Olimpija koristna za slovensko ligo, sicer pa se s težavami zeleno-belih ne ukvarja: »Maribor ne potrebuje močne Olimpije.«

ZAMENJAVA KEKA S STOJANOVIČEM NI BILA SMOTRNA

Zahovič nima dlake na jeziku, kot zapriseženi Štajerec rad ustrelj kakšno puščico proti Ljubljani in veljakom na Nogometni zvezi Slovenije. Tudi do slovenske reprezentance ne goji posebnih čustev. Slovenija je slabo začela kvalifikacije za SP 2014. Doma je izgubila s Švico, v gosteh z Norveško in ji že pošteno teče voda v grlo. Zahovič je že pred tem opozarjal na določene stvari, ki ga motijo. »Slovenska reprezentanca mi je po športni plati res veliko pomenila, ampak Maribor in Slovenija sta kot noč in dan. Maribor je moj klub, reprezentanca pa se vedno bolj oddaljuje od vseh nas,« je razočaran Zahovič, ki se mu menjava selektorja Matjaža

Keka s Slavišo Stojanovićem ni zdela smotrna: »Ko je moral oditi uspešni Kek, sem pričakoval kaj novega. Zdaj vidimo, da so v reprezentanci z enim ali dvema lepotnima popravkoma isti igralci. Nič ni novega. Zato se mi ponuja vprašanje, zakaj je potem odšel prejšnji. Ali zato, ker je Mariborčan, ali pa je prišel Stojanović, ker je Ljubljčan. Če bo imel rezultate, se bomo vsi klanjali. Če ne, bo nekdo moral odgovarjati. Takšen je pač trenerski posel,« je v intervjuju za Delo pred časom izjavil Zahovič, ki novega predsednika NZS Aleksandra Čeferina, odvetnika iz Ljubljane, nima ravno v čisljih: »Za vsakega predsednika nogometne zveze kot tudi nogometnega kluba velja enako. Rezultat govori o njegovem delu. Predsednik izbira selektorja. Zavrl je zadel s Katancem, Simić je zadel s Kekom, bomo videli, ali bo Čeferin zadel s Stojanovićem. Tisto, kar naredi predsednika za dobrega ali slabega, je rezultat.«

Kljub vsemu je prepričan, da je slovenski nogomet na zelo dobri poti. »Dvomilijonska država ima že drugič zapored evroligaša. Mladih igralcev je vedno več v tujini, kar je odlično za reprezentančni nogomet. Če je to komu všeč ali ne, je za to najbolj zaslužen Maribor. Če bi bil Maribor v Ljubljani, bi bila evforija dosti večja. A prej ko se bodo na NZS sprijaznili z dejstvom, da imajo lokomotivo, ki na srečo ni v Ljubljani, prej bo slovenski nogomet storil še korak naprej. Trenja obstajajo samo zato, ker dobro delamo, ampak preprosto nimamo nobene pomoči od NZS. Hrvati znajo stopiti skupaj, mi ne. Vsak skrbi samo zase in svoj interes. Škoda, da je tako. Skupaj bi lahko dosegli še precej več.«

ZAHOVIČ OSEBNO

Zlatko Zahovič (rojen 1. februarja 1971) je poročen z Jelko, s katero imata sina Luko in hčerko Saro. Luka že hodi po očetovih stopinjah in je obetaven nogometaš. Težko pa bo presegel vzornika, ki je najboljši strelec slovenske reprezentance. Na 80 tekmah je dosegel 35 golov. Bil je najbolj zaslužen, da se je Slovenija uvrstila na euro 2000 in mundial 2002. Toda na SP na Japonskem in v Južni Koreji se ni proslavil. Njegov spor s selektorjem Srečkom Katancem je razkral reprezentanco, ki je klavarno končala nastop brez osvojene točke. Klusko kariero je sklenil leta 2005 pri Benfici. Pred tem je bil član Partizana, Vitorie Guimaraes, Porta, Olympiakosa in Valencie. V slednji je nastopil v finalu lige prvakov leta 2001, kjer je zgrešil enajstmetrovko in Valencia je izgubila z Bayernom. Najbolj plodno obdobje je bilo pri Portu, s katerim je osvojil tri naslove portugalskega prvaka, na 74 tekmah pa dosegel 27 golov. Po vrnitvi v Slovenijo je leta 2007 postal športni direktor Maribora in je zelo uspešen, saj so bili vijoličasti v tem času trikrat državni prvaki in se letos drugič zapored uvrstili v slovensko ligo. Kot pravi, mu je naslednji izziv trenersko delo: »To je moja velika želja. Prepričan sem, da bi bil boljši trener kot sem športni direktor.«

Foto: BOBO

ŠPORTNE NOVICE

P. Z.

MOHORIČ SVETOVNI PRVAK

Foto: Kolesarska zveza Slovenije

Mladi slovenski kolesar Matej Mohorič je na svetovnem prvenstvu v Valkenburgu na Nizozemskem po srebrni kolajni v vožnji na čas na cestni dirki osvojil še naslov mladinskega svetovnega prvaka. Gorenjec je 128,8 kilometra dolgo dirko dobil z nekaj metri prednosti pred Avstralcem Calebom Ewanom. »Vedel sem, da imam močne noge. Toda v kolesarstvu ne zmagava vedno najboljši, zato je to toliko bolj zanimiv šport. Mislim, da sem pokazal zrelo vožnjo. Na Cauberg nisem brezglavo napadel, čeprav sem že bil že pred začetkom vzpona v najboljšem položaju. Nato sem se pomaknil nekoliko v ozadje in nadziral tekmece. Ko sem videl, da jim ne gre več najbolje, pa sem napadel, dal glavo dol, šele 200 metrov pred ciljem pogledal nazaj, kaj se dogaja, in zmagal. Pohvalil bi prav vse moštvene kolege, bili so enkratni. Se pa prav dobro še ne zavedam, kaj sem dosegel,« se je smejalo kolesarju Save, ki ima že zdaj veliko tujih ponudb, a bo še nekaj časa ostal doma: »Ne želim prehitovati dogodkov. Kolesar se mora razviti in stopati na svoji poti stopnico za stopnico. Nikoli ni nobena stvar tako dobra, da se je ne bi dalo izboljšati. In to ne samo na kolesu. Želim postati športnik z veliko začetnico.« V članski konkurenci pa Slovenci niso imeli uspeha.

FIBA POTRDILA CELJE IN TIVOLI

Vedno manj je neznank v zvezi z organizacijo košarkarskega evropskega prvenstva, ki bo septembra prihodnje leto v Sloveniji. Izvršni odbor FIBA je v Münchnu potrdil Ljubljano in Celje kot nova gostitelja prvega dela. Lokalni organizacijski odbor je na evropski del FIBA posredoval pogodbe z vsemi mesti, sogostitelji Eurobasketa, s Celjem, Jesenicami, Koprom in Ljubljano s Halo Tivoli v prvem delu, ter finančno garancijo slovenske vlade, na podlagi katere je izrazil zaupanje, da bodo vse dvorane prenovljene po standardih organizacije FIBA Europe.

TUREK PRVI NA LETALNICI

V Planici so organizirali tek na velikanko. Po 400 metrih hude strmine so tekmovalci na vrh naleta prišli po vseh štirih. Tek na 400 metrov z višinsko razliko skoraj 200 metrov (od dna doskočišča do odskočne mize je višinske razlike za 130 metrov, nalet pa se proti Poncam vzpne še za skoraj 70 metrov) je s časom pet minut in dve sekundi dobil Turek Arslan Ahmet, ki je 50 metrov pod vrhom ušel Matjažu Miklošu (5:08). »V Planici mi je bilo nekoliko lažje kot na Kulmu, ker ima tu zadnjih sto metrov proge leseno podlago. V Kulmu je tam asfalt, zato pri vas manj drsi,« je povedal Ahmet. Domači adut Mikloša ni bil razočaran: »Sem zadovoljen, je pa res, da bi morda lahko tudi zmagal, če ne bi nastopal še v štafeti. Zato bom

naslednjič nastopil le med posamezniki in poskusil resneje izzvati Turka.« Pri ženskah je bila z izidom 6:46 najhitrejša Avstrijka Teresa Stadlober, drugo mesto pa je osvojila Petra Mikloša, Matjaževa sestra. Nastopili so tekači iz devetih držav. Konstruktor planiške velikanke Janez Gorišek je povedal, da je imela naprava včasih še večji naklon: »Bila je bolj strma. Ko sem jo jaz meril, sem se po progi podal po vseh štirih in se komaj držal, zato se mi zdá tek po tej napravi fantastična stvar.«

ZNAMKA ZA URŠKO

Pošta Slovenije je v sodelovanju z Judo klubom Z'dežele Sankaku pripravila promocijo priložnostne poštne znamke, ki jo bo izdala v počastitev Urške Žolnir in njene zlate olimpijske medalje. Pošta je tako do zdaj z izdajo znamk počastila vse zlate olimpijske kolajne, osvojene za samostojno Slovenijo. Tako so bili na znamkah že Iztok Čop in Luka Špiš, Rajmond Debevec ter Primož Kozmus. Skupini zlatih olimpijcev na slovenskih znamkah se tako pridružuje še Urška Žolnir za osvojeno prvo žensko posamezno zlato kolajno za Slovenijo.

MLADI BENEČANI Z VSEGA SVETA V ČEDADU

Organizacija Slovenci po svetu iz Čedad je letos poleti organizirala tritedenski seminar za mlade potomce Benečanov z vsega sveta. Trinajst mladih (pet iz Argentine, štirje iz Kanade, dva iz Avstralije in dva iz Belgije) je imelo v tem času možnost spoznati zgodovino rojstnih dolin svojih prednikov, kulturno in jezikovno izročilo, sedanjo situacijo v obmejnem območju med Italijo in Slovenijo ... Med mladimi se je slovenski jezik povečini že izgubil, a kljub temu čutijo veliko željo po odkrivanju svojih korenin in bogatenju identitete. Vsak je v Čedad prišel s svojo zgodbo... Giani iz Thunder Baya v Kanadi je bil edini, ki je še govoril nadiško narečje, doma s starši namreč vedno govori po domače. Lorena iz Buenos Airesa se je letos vpisala na tečaj slovenščine na lektoratu na filozofski fakulteti, saj njeni stari starši še govorijo slovensko in bi se z njimi rada pogovarjala v njenem maternem jeziku. Veliko jih je znalo le nekaj besed, veseli so bili tudi vsake novo naučene besede na seminarju. Predstavljena jim je bila tudi možnost učenja slovenščine na tečajih v Ljubljani, za kar so pokazali presenetljivo velik interes. Italija je do svojih ljudi po svetu, med katere šteje tudi neitalijanske izseljence z ozemlja današnje Italije, zelo radodarna, saj se zaveda pomena rojakov izven matične domovine. Mladim je tako izlet v Italijo in seminar plačala italijanska država. Edini pogoj, ki so ga morali prej izpolniti, je bil, da so se naučili jezika (nekateri so italijansko znali že od doma, drugi so se ga naučili na tečajih). Tudi italijansko državljanstvo je veliko lažje dobiti kot slovenskega. Investicija v svoje ljudi se Italiji izplača, med mladimi je bilo zaznati veliko naklonjenost italijanski državi in kulturi ter navezanost na italijansko identiteto. Mladi v sebi čutijo tudi slovensko identiteto, a jezika večinoma ne znajo več in njihovo slovenstvo ostaja v primerjavi z italijansko identiteto vse bolj v ozadju, kar je logična posledica tega, da je Slovenija nanje pozabila. Slovenija bi se od Italije lahko veliko naučila! Ob koncu mladinskega seminarja je v Čedadu potekal tudi redni kongres organizacije Slovenci po svetu, na katerem so izbrali novo vodstvo in sprejeli programske usmeritve za nadaljnje delo. Kongres je potekal pod geslom »Dielo z našimi ljudmi po svetu je investicija v rast an upanje«. Kongres in mladinski seminar sta se zaključila s Praznikom Emigranta v terski vasi Bardo. - Dejan Valentinčič -

Vabimo vas k sooblikovanju naše revije. Na naslovu vasa.posta@sloveniatimes.net pričakujemo zanimive utrinke iz življenja Slovencev po svetu. Vašo pošto sprejemamo tudi na naslovu Slovenija danes, Dunajska 5, 1000 Ljubljana, Slovenija.

40 LET SKPD SAVA V FRANKFURTU NA MAJNI

15. septembra 2012 je Slovensko kulturno-prosvetno društvo Sava Frankfurt praznovalo 40. obletnico ustanovitve. Prireditve sta se udeležila sekretar z Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Primož Ilesič, ki je društvu ter dolgoletnemu predsedniku Jožetu Lopiču izročil priznanje za opravljeno delo, in predstavnik Veleposlaništva RS v Berlinu, začasni odpravnik poslov, gospod Matjaž Marko.

Zbrane je nagovoril eden od ustanoviteljev Save, gospod Ciril Podmiljšak.

Kulturni program so izvedli učenci OŠ Franca Rozmana Staneta iz Maribora, učenci dopolnilnega pouka slovenščine in Evropske šole iz Frankfurta, folklor SKPD Triglav iz Stuttgarta; igral je ansambel Unikat.

Ko smo »Savi« zapeli Vse najboljše, sta se voditeljica prireditve, podpredsednica Maja Daniel, ter predsednik UO SKPD Sava Igor Križnar zahvalila Uradu Vlade RS, Veleposlaništvu, sponzorjem, mestu Frankfurt; vsem ljudem dobre volje, ki so pomagali organizirati, izpeljati prireditev. S spletne strani Save:

»... Množična udeležba na prireditvi, čestitke in pohvale mnogih rojakov iz Frankfurta in drugih slovenskih društev po Nemčiji ter iz matične domovine so veliko in pomembno priznanje za naše delo, zato lahko ponosno zakorakamo v novo desetletje in nadaljujemo s svojim poslanstvom – s skrbjo za nadaljnje ohranjanje našega jezika in kulture naslednjim generacijam potomcev Slovencev v Frankfurtu ...«
Organizatorji Maja, Igor, Tanja, Silva, Metka, Dunja, Franc, ki so jim pomagali člani njihovih družin, so dosegli in presegli zastavljene cilje, zato čestitke in mnogo uspeha vnaprej.

-Natalija Robnik, učiteljica DPS v Frankfurtu -

FOTOGRAFSKA RAZSTAVA

V Kranj smo člani Društva Slovencev "TRIGLAV" Banjaluka prišli na povabilo Fotografskega društva Janez Puhar. S tem društvom smo se povezali že pred trema letoma.

Takrat so kranjski fotografi imeli prvič v Banjaluki uspešno razstavo. Srečanja so se nadaljevala in ko smo jim pokazali naš Zbornik Od prednikov do potomcev: Slovenci v Slatini in Banjaluki avtorice Vere Papež Adamič, se je rodila zamisel, da bi bilo dobro, da to pokažemo tudi v Kranju, saj sta mesti Kranj in Banjaluka že dolgo časa pobrateni mesti, povezani na kulturnem področju, pred leti je bila povezava tudi na športnem in gospodarskem področju in dobro bi bilo, da ti odnosi postanejo še trdnjši. Imeli smo čast družiti se z županom mesta Kranj, gospodom M. Bogatajem in podžupanjo N. Mihajlovič. Bilo je to prijateljsko srečanje in ugoden pogovor o našem delu v društvu in našem sodelovanju z kulturniki Kranjskega področja. Prijeteno kramljanje sta morala zapustiti dva naša člana, kajti Radio Kranj ju je povabilo na kratek razgovor. Govorila sta o delu društva, in seveda o predstavitvi Zbornika.

Ob 19. uri smo se zbrali v prelepi knjižnici. Tu sta nas sprejela direktor kranjske knjižnice gospod Vili Leban in gospa Petra Kajžar Puhar.

Čas za predstavitev našega Zbornika je prišel. Sala, ki je bila namenjena za predstavitev je bila polna obiskovalcev. Začel se je pogovor z avtorico, ki je prisotne seznanila z vsebino in motivom. Člani našega društva so govorili o delu društva, o uspehih, ki jih imamo, o povezanosti z ostalimi slovenskimi društv, ki delujejo na področju bivše Jugoslavije, o tesnem sodelovanju s kulturnimi društv v naši matični domovini na mnogih področjih umetnosti. Uvodoma sta nas pozdravila direktor Mestne knjižnice Kranj g. Viljem Leban in podžupanja Mestne

občine Kranj ga. Nada Mihajlovič. V imenu ministrice za Slovence v zamejstvu in po svetu ge. Ljudmile Novak se je prireditve udeležil g. Aleš Selan. Drugi dan našega obiska so naši gostitelji namenili za ogled Gorenjskih lepôt. Naša vodiča sta nas peljala po cesti proti Jesenicam in Mojstrani. Pot smo nadaljevali do Slovenskega planinskega muzeja, si ga ogledali in nadaljevali pot v Triglavsko vrata. Tu nas je pričakal slap Peričnik. Pot smo nadaljevali do Aljaževega doma, kjer smo se okrepili, nadihali svežega zraka in se vrnili tokrat proti Kranjski Gori in se kratko zaustavili na izviri reke Save. Naš zadnji STOP je bil pri smučarski skakalnici na Planici. Pester in zahteven izlet smo imeli. Nismo občutili utrujenosti, imeli smo dovolj kisika v pljučih in dovolj moči, da obiščemo, kot je bilo že prej dogovorjeno, Srbsko kulturno društvo Petar Kočić iz Kranja. Topel sprejem, vesel večer, a mi, ki imamo dve domovini in poznamo navade obeh narodov smo se družeci se skupaj, odlično počutili.

Mi smo ti, ki gradimo mostove prijateljstva in uspešnega skupnega delovanja.

Nataša Kajmaković

KRANJ GOSTIL SLOVENCE IZ BANJE LUKE

Na povabilo Fotografskega društva Janez Puhar, s katerim smo se povezali že pred tremi leti, smo člani Društva Triglav Banja Luka obiskali Kranj. Ko smo jim pokazali svoj zbornik Od prednikov do potomcev: Slovenci v Slatini in Banji Luki avtorice Vere Papež Adamič, se je namreč rodila zamisel, da bi bilo dobro, če ga predstavimo tudi v Kranju. Imeli smo čast družiti se z županom mesta Kranj, gospodom Bogatajem, in podžupanjo Mihajlovičevo. Ob 19. uri smo se zbrali v prelepi knjižnici. Dvorana, kjer je potekala predstavitev, je bila polna obiskovalcev. Avtorica je prisotne seznanila z vsebino in motivom, člani našega društva pa so govorili o svojem delu. Uvodoma sta nas pozdravila direktor Mestne knjižnice Kranj Viljem Leban in podžupanja Mestne občine Kranj Nada Mihajlovič. V imenu ministrice za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmile Novak se je prireditve udeležil Aleš Selan. Drugi dan obiska so naši gostitelji namenili za ogled gorenjskih lepôt. Imeli smo pester in zahteven izlet, v okviru katerega smo po poprejšnjem dogovoru obiskali tudi srbsko kulturno društvo Petar Kočić iz Kranja.

- Nataša Kajmaković -

Zaradi prostorske omejenosti in tudi zato, ker bi želeli objaviti čim več vaših sporočil, vas prosimo, da jih omejite na največ 1000 znakov s presledki, v nasprotnem primeru si uredništvo pridržuje pravico krajšanja prispevkov. Primerno sporočilo je tudi fotografija v jpg formatu s kratkim opisom. Veselimo se sodelovanja z vami! / vasa.posta@sloveniatimes.net

Symposium of Slovenes Abroad

The pulse of minorities from Porabje to Tyrol

Participants in the debate at a one-day symposium in Ljutomer provided enough important information about the status of Slovenes in neighbouring countries, citing the life of the German minority in Italy's South Tyrol as an example of good practice. The introductory and concluding part of the debate featured a number of politicians, including Ljudmila Novak, Minister for Slovenians Abroad. The Office of the Republic of Slovenia for Slovenes Abroad, Franc Miklošič Secondary School and the Institute for Ethnic Studies invited representatives of Slovenes from the Austrian states of Carinthia and Styria, Italy, Porabje in Hungary and Croatia, as well as representatives of the German minority in South Tyrol in Italy.

In her keynote speech, Minister Ljudmila Novak praised efforts to seek new challenges for Slovenes abroad in the future, especially projects involving young people.

Boris Pahor

“Slovenia should nurture its existence”

The Trieste author and the bard of the Slovenian word, celebrated his 99th birthday in late August. The renowned author of more than 30 books, which have been translated into numerous foreign languages, has been a witness to and an unwavering chronicler of the horrors of fascism and, especially, of the suffering of the Slovenes under it. Pahor is also a true champion of the rights of the Slovene minority in Italy and an attentive observer of modern times and current events. He is an internationally renowned author, whose true literary value was also acknowledged last year by his fellow Italian citizens, largely thanks to his highly profiled appearance on the show *Che tempo che fa* (What's the weather like) on Channel Three of Italy's RAI network in 2008. Boris Pahor is a member of the Academy, a Prešern Award laureate, a French knight of arts and culture and a recipient of the Legion of Honour. Do not ignore the Big Interview.

Discovering Slovenian Literature

Award for the translator of Kovačič's Prišleki

What do the Dutch read? In addition to a multitude of periodicals, there is a huge supply of books, with more than 40,000 new titles issued each year. Thanks to the translator Roel Schuyt, these new titles have in recent years also included works by Slovenian authors. *De nieuwkomers* – the translation of the first part of Kovačič's *Prišleki* – received the prestigious Aleida Schotpreis award last year. The third part of this monumental Slovenian trilogy is expected to come out by the end of this

year. How did he become a translator and how did he begin to translate from Slovenian? We talked about this with Mr Schuyt in Leiden, where he has lived and worked for the past few years.

The portrait of the most accomplished Slovene merchant in Buenos Aires**Constantly adapting to market conditions**

Florida Street, a famous tourist destination, also features a large commercial building owned by a Slovene and best known for fast food at his Ivan Express boutique. He also owns two restaurants and several high-end shoe and leather goods stores. Tone Malovrh is that kind of Slovene who is very good at handling money. Interestingly, few people know that Tone was actually the first one to introduce boutiques offering fast food in Argentina. His act was soon copied by others, and today such food can be purchased all over the place. He got the idea for this method of sale abroad. But how did he do it? What is the secret of a successful approach? He claims his wealth is based on openness. Fashion, as an industry, in and of itself, is extremely dynamic, with changing fashion trends being sort of a constant, and his approach is that unique products are made with a refined sense for the individual.

In the land of Peter Klepec

Čabranski kot - a paradise for recreation aficionados

Everything is truly available in the land of Peter Klepec: biking, hiking or running, kayaking, canoeing or rafting; it is also a paradise for hunters and fishermen, and you can easily see numerous examples of cultural heritage and enjoy natural beauty. On top of all that: there is no more than two hours of driving from Ljubljana to Čabranski kot by any route. In this part of Gorski Kotar cultural tourism flourished in the 19th century, both on the left and right banks of the Čabranka and Kolpa. In those days the rivers did not represent a state border as they do today. The photo story has much more to tell.

Simposio Eslovenos en los Países vecinos

El pulso de la minoría desde Porabje a Tirol

Los participantes en el debate durante un simposio de un día en Ljutomer han expuesto suficientes informaciones sobre la situación de los eslovenos en los Países vecinos y como ejemplo de buenas prácticas han llegado a saber como vive la minoría alemana en el Sud Tirol. En la parte introductoria y conclusiva del debate han participado algunos políticos, entre ellos también Doña Ljudmila Novak, Ministra para los Eslovenos en los Países vecinos y por el Mundo.

Oficina Gubernamental para los Eslovenos en los Países vecinos y por el Mundo, Gimnazija Franca Miklošiča y el Instituto para las cuestiones nacionales han invitado al simposio a los representantes de los Eslovenos de Carintia y Estiria austríaca, de Italia, de Porabje en Hungría y de Croacia y también al representante de la minoría alemana en el Sud Tirol en Italia. En su discurso introductorio, Ministra para los Eslovenos en los Países vecinos y por el Mundo, Doña Ljudmila Novak ha elogiado la reflexión sobre la búsqueda de los desafíos para los eslovenos en los Países vecinos en el futuro, y sobre todo los proyectos que incluyan a los jóvenes.

Boris Pahor

»Eslovenia debería cuidar su existencia«

Escritor de Trieste, caballero de la palabra eslovena, ha celebrado su noventa-noveno cumpleaños. El célebre escritor de más de 30 libros, que han sido traducidos en numerosas lenguas del mundo, es un testimonio fiel de los horrores causados por el fascismo y sobre todo del sufrimiento de los eslovenos bajo ese régimen. Don Pahor es también un franco defensor de los derechos de la comunidad eslovena en Italia y un atento observador del tiempo y de las circunstancias actuales. El escritor esloveno es un autor internacionalmente reconocido, cuyo verdadero valor literario han reconocido en los últimos años también por los conciudadanos italianos, en gran medida gracias a su notable hospedar en la transmisión del tercer programa de la radiotelevisión italiana RAI Che tempo fa (Que tiempo hace) en el año 2008. Don Boris Pahor es un académico, galardonado de Premio Prešeren y Caballero Francés de Arte y Cultura y premiado de Legión de Honor. No salten su Gran Entrevista.

El descubrimiento de literatura eslovena

Premio para el traductor de Prišleki de Kovačič

¿Qué leen los holandeses? Junto con la multitud de publicaciones periódicas, la oferta de libros es enorme y editan más de 40.000 nuevos títulos cada año. También por mérito del traductor Roel Schuyt, en los últimos años aparecen obras de los autores eslovenos. Para De nieuwkomers – la traducción de la primera obra de Kovačič, Prišleki – ha sido premiado el año pasado con el prestigioso premio de Aleid Schotpreis. Para los finales de este año esperamos la edición de la tercera parte de esta trilogía monumental eslovena. ¿Como ha sido enredado por los traductores y empezado a traducir del esloveno? Sobre esto ha hablado Don Schuyt en Leiden, donde vive y trabaja en los últimos años.

El retrato del más hábil comerciante esloveno en Buenos Aires

Constantemente se adaptan a la situación del mercado

En la famosa calle Florida se halla un gran edificio cuyo propietario es un

esloveno, conocido mayormente por platos preparados en el boutique Ivan Express. Además tiene dos restaurantes y varias tiendas lujosas de calzado. Ton Malovrh es el esloveno, que sabe manejar muy bien el dinero. Es interesante que muy poca conoce el dato que Tone fue el pionero de los boutiques de comida rápida en Argentina. Pronto ha sido copiado por los demás y hoy es posible comprar tal comida en cada esquina. Su idea de este modo de venta la ha encontrado en el exterior. Y ¿como ha podido tener éxito? ¿Cuál es el secreto de su exitosa actuación? Su riqueza, dice, se basa en la apertura. La moda misma como sector es extraordinariamente dinámica, el cambio continuo de las tendencias de la moda es una constante y su actuación se funda en la percepción que las piezas únicas se fabrican con una refinada sensibilidad para lo individual.

En el país de Peter Klepec

Čabranski kot – un paraíso para los deportistas recreativos

El país de Peter Klepec dispone verdaderamente de todo: el ciclismo, excursionismo o la carrera, el kayak, la piragua o el rafting; es también un paraíso para los cazadores y los pescadores y ofrece las numerosas visitas de ejemplares de la herencia cultural y el gozo en las bellezas de su naturaleza. Y es más: Desde Liubliana hasta Čabranski no quedan en ningún caso más de dos horas de viaje. En esta parte de Gorski Kotar el turismo cultural florecía ya en el siglo diecinueve, en la orilla izquierda y también aquella derecha del río Čabranka y Kolpa. En aquellos tiempos, estos ríos no representaban la frontera del estado como hoy. El foto reportaje nos cuenta mucho más.

NAGRADNA KRIŽANKA

Geslo septemberske križanke se glasi: ČIPKA LAPAJNE. Srečna nagrajenka je Anita Kordić iz Poreča (Hrvaška).
Za nagrado prejme izdelek Vande Lapajne.

							MADŽARSKA NARODNA JED, PODOBNA GOLAZU, ZAČINJENA S SLADKO PAPRIKO	NAPAKA, KIKS	MEHKO USNJE IZ KOŽ DIVJADI	ŽUPANIJA NA SEVERU MADŽAR-SKE	SKLADATELJ TAKTAKIŠVILI	ZDRAVILNA RASTLINA	ESTETSKI UREJEVALEC IZLOŽB
							DUŠEVNA BOLEZEN						
							OLEPŠEVALEC TKANIN						
							IZRAZITEV PRIZNANJA, HVALE						
							RAJMOND DEBEVEC			JUNAKINJA BROCKOVICH RIMSKA DVOJKA			
							SLOV. MANEKENKA MULEJ					ŠTEFICA ŽUŽEK ŠPANSKI KOLESAR (ABRAHAM)	
							GRŠKA ČRKA				EDEN OD STARŠEV SL. SMUČ. SKAKALEC (ROBERT)		
							ANTON LAJOVIC			DUHOVŠČINA KRAJ PRI KOČEVJU			
							GOSPA V ISTRSKEM OKOLJU GOSTILNICA						ČLOVEK ŠIBKE POSTAVE
AVTOR: MARKO DREŠČEK	SLADEK RASTLINSKI SOK	DRUGA NAJMANJŠA CELINA	SUNKOVITO PREMIKANJE DELOV ZEMELJSKE SKORJE	ROBERT LOWELL	AVSTRALSKI KOLESAR (CADEL)	VALENTIN OMAN IGRALEC IN REŽISER GIBSON	SLADEK TROPSKI SADEŽ KDOR SE LASKA						
ČLOVEŠKA VIHRAVOST													
KRIVULJA, KI PRAVOKOTNO SEKA TANGENTE							KAREL JERIČ				TINE OREL NEBESNI SVOD NAD NAMI		
PODZEMNI ŽUŽKOJED				NEKD. AVS. MINISTER MOCK URADNA LISTINA			SLOVENIJA DANES	JUNAK VERGILOVE ENEIDE MLEČNI IZDELEK					
ŠPANSKI ŠAHIST (ROMAN)						TRČENJE, KARAMBOL	FILMSKO PRIZORIŠČE PAULA ABDUL						
TOČKA, H KATERI SE GIBLJE SONCE						AFRIŠKA GOZDNA ŽIRAFa				STEBLO ŽIT IN TRAV			
ORGANSKO VEČANJE					VELIKA PTICA UJEDA, KI SE PREHRANJUJE S KAČAMI					ORGAN VIDA			

Geslo nagradne križanke oktober lahko do 15. oktobra pošljete po pošti na naslov Slovenija danes, Dunajska cesta 5, 1116 Ljubljana, Slovenija ali pa nam ga sporočite po elektronski pošti slovenija.danes@sloveniatimes.net. V sporočilu navedite tudi svoj točen naslov, da vas bomo lahko obvestili o nagradi.

Prenovljen osrednji medij za Slovence izven Republike Slovenije izhaja mesečno - zadnji petek v mesecu
Želite prejeti brezplačni ogledni izvod?

slovenija
danes

Pošljite nam vaš poštni naslov na e-mail: slovenija.danes@sloveniatimes.net ali po pošti:
Slovenija danes, c/o The Slovenia Times, Dunajska cesta 5, SI-1000 Ljubljana, Slovenija

IME _____
NASLOV _____
DRŽAVA _____
TELEFON _____ DATUM _____
E-POŠTA _____ PODPIS _____

	Slovenija	Mednarodno
6 števil	☐ 15 EUR	☐ 22 EUR
12 števil	☐ 27 EUR	☐ 38 EUR

Revija bo poslana z avionsko pošto, tako da jo prejmete 5-7 dni po izidu

Would some of your family members like to read news from Slovenia in English?

THE SLOVENIA TIMES

You can subscribe to The Slovenia Times, the leading Slovenian monthly in English.

Send us your e-mail: subscription@sloveniatimes.com or fill in and cut out the enclosed form and send it to: The Slovenia Times, Dunajska cesta 5, SI-1000 Ljubljana, Slovenija

NAME _____
ADDRESS _____
COUNTRY _____
TELEPHONE _____ DATE _____
E-MAIL _____ SIGNATURE _____

	Slovenia	Worldwide
6 issues	☐ 28,80 EUR	☐ 39,60 EUR
12 issues	☐ 54,72 EUR	☐ 75,25 EUR

30% discount if you subscribe to both magazines - The Slovenia Times and Slovenija danes

	Slovenia	Worldwide
6 issues	☐ 43,12 EUR	☐ 61,60 EUR
12 issues	☐ 79,27 EUR	☐ 113,24 EUR

THE SLOVENIA TIMES

REACHING THOSE THAT MATTER

www.sloveniatimes.com

**Experts for Top Level
Business Network Events**

The Leading Slovenian Monthly in the English Language